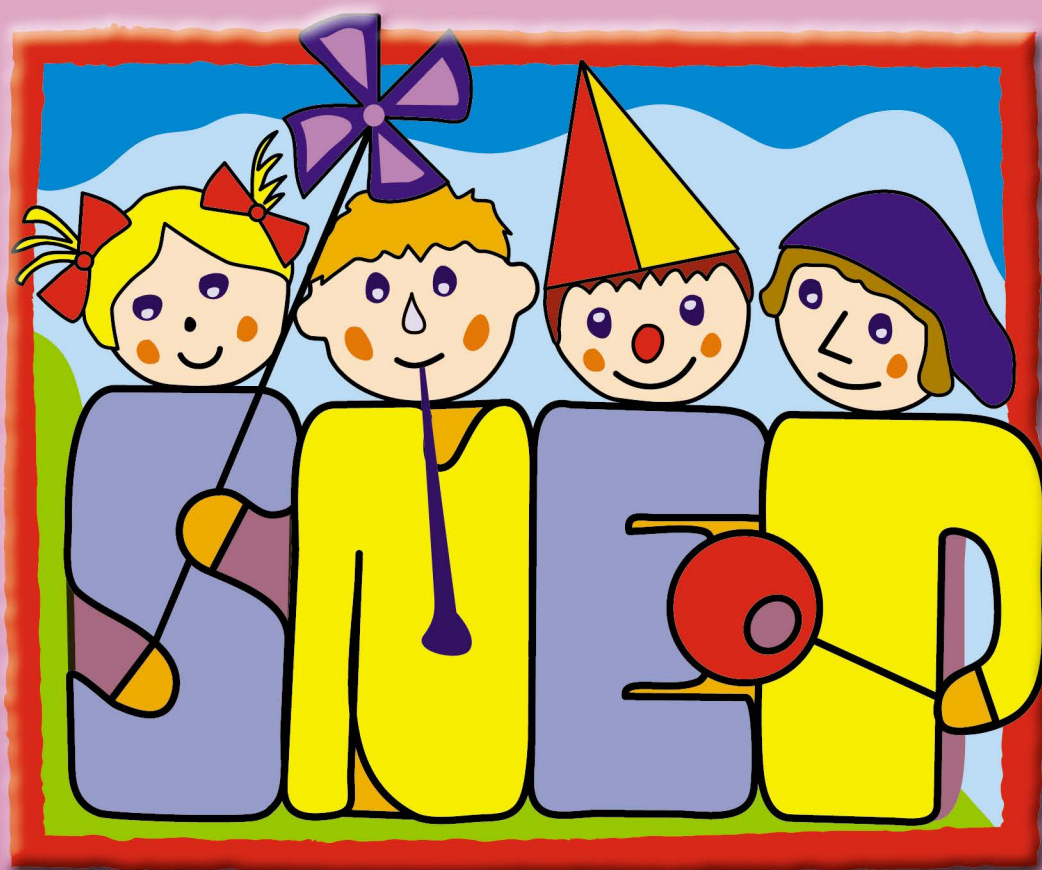

Razem i osobno

Przewodnik dla klasy pierwszej

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Razem i osobno

Przewodnik dla klasy pierwszej

Autorzy: *Marta Rok-Szymańska*
Marzenia Kędra
Monika Zatorska

Korekta: *Witold Ostrowski*

Skład i łamanie: *Łukasz Gorzelańczyk*
Piotr Gorzelańczyk

Druk: *Pit-ART (poligrafia@pitart.pl)*

Wydawca: *Stowarzyszenie Nauczycieli Edukacji Początkowej*
Wydanie 1, Katowice 2015

Razem i osobno
<http://snep.edu.pl/>

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

*Praca powstała w ramach projektu „Razem i osobno” realizowanego przez Stowarzyszenie Nauczycieli Edukacji Początkowej pod nazwą „**Razem i osobno**” w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki Europejskiego Funduszu Społecznego w wyniku konkursu 1/POKL/3.3.4/2013 pod nazwą „Opracowanie i pilotażowe wdrożenie innowacyjnych (nr umowy o dofinansowanie UDA-POKL.03.03.04-00-049/13-00)*

Marta Rok-Szymańska

Jak pomóc młodym ludziom, aby stali się lepszymi uczniami? – nauczanie rozwijające uczenie się – w oparciu o koncepcję BLP.

Jak pomóc młodym ludziom, aby byli dobrymi uczniami.

Jak mamy pomóc swojemu dziecku, aby było dobrym uczniem? Jak ma się uczyć, aby najwięcej wiedzy przyswoiło? Na to pytanie próbuje co roku odpowiedzieć wielu rodziców, opiekunów pierwszoklasistów. Pytania te zadają sobie rodzice uczniów, którzy potrzebują dodatkowej pomocy przy nauce, bo nie chcą, bądź nie potrafią się nauczyć. Każdy chce wskazać najlepszą, według siebie, drogę uczenia się. Czy to jednak jest dobre? Nieraz pojawiają się wątpliwości, czy postępujemy właściwie.

Natomiast wszystko zależy od efektywności i zaangażowania naszego mózgu. Wielu pionierów pedagogiki, neurologów zadaje sobie podobne pytania i to skłania ich do badań nad ludzkim mózgiem i odkrywania jego możliwości. A im więcej wiemy na jego temat, tym więcej jesteśmy w stanie w niego „wrzucić” i z niego „wyciągnąć”. Jak pisze Marzena Żylińska „mózg każdego ucznia jest inny, ma inną strukturę i na swój własny sposób przetwarza informacje. Człowiek może nauczyć się tylko tego, co potrafi przetworzyć [...] im głębszy poziom przetwarzania, tym lepsze zapamiętywanie”¹.

Większość nauczycieli zastanawia się nad motywowaniem, czyli obudzeniem zainteresowania danym tematem, co pomogłoby nauczyć się zaplanowanego materiału.

Uczenie się jest jedną z najpiękniejszych umiejętności, jaką posiada człowiek. Ten stosunkowo niewielki organ, bo stanowiący zaledwie 2% masy naszego ciała, potrafi rozwiązywać problemy, przewidywać zagrożenia. Ale czy do uczenia jest potrzebny cały mózg, czy tylko jakaś jego część? Tu posłużę się przykładem dziewczynki, której w wyniku poważnej choroby musiano operacyjnie usunąć lewą półkulę mózgu. Najbliżsi spodziewali się dziecka upośledzonego, zwłaszcza że pojawiło się porażenie prawostronne. Ale cud, który dokonał się w tym przypadku, to normalne życie, jakie prowadzi, cofnięcie się porażenia oraz, czego się nie spodziewano, przejęcie przez prawą półkulę funkcji lewej dotyczącej umiejętności językowych – dziecko rozmawia nie w jednym, ale w dwóch językach².

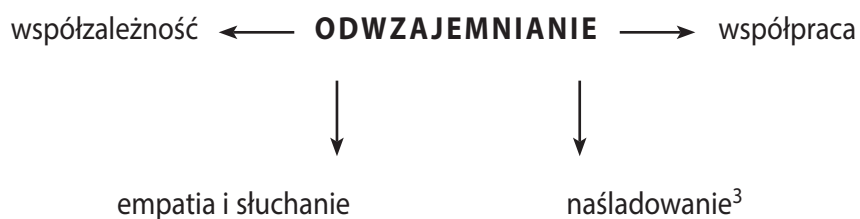
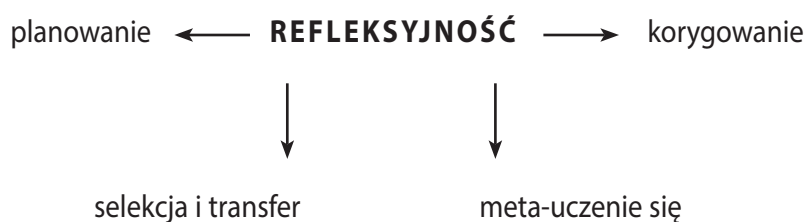
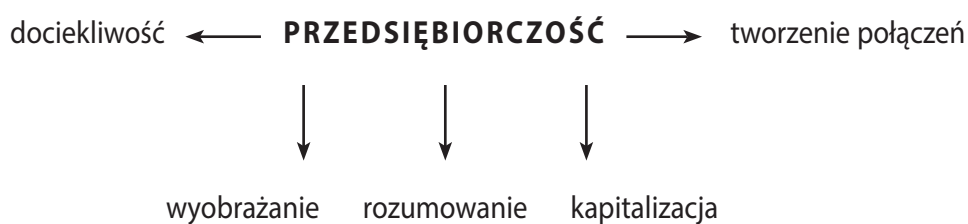
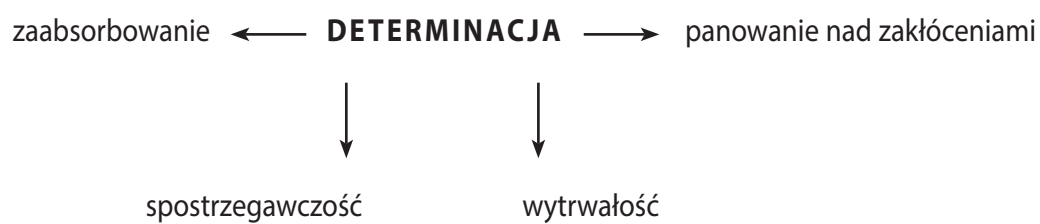
Ten przykład pokazuje jaką wielką niewiadomą jest ludzki mózg i co potrafi. Wiemy, że jeśli tak wiele mogła osiągnąć ta dziewczynka, to ile może dokonać mózg zdrowej osoby. Ale posiadanie całego mózgu i kilku zdolności, o których mówi Howard Gardner w swojej teorii inteligencji wielorakich to zbyt mało, aby uczyć się skutecznie. Badania wykazały, iż w obecnych czasach nauka u większości młodych ludzi polega na zapamiętaniu i zaliczeniu danej partii materiału, nie na jej zrozumieniu.

By pomóc rodzinom i ich dzieciom, aby stali się dobrymi uczniami, powstała koncepcja BLP (Building Learning Power – Rozwijanie Potencjału Uczenia się). Autor koncepcji, prof. Guy Claxton, wskazuje, jak rozwijać poszczególne umiejętności naszego mózgu, aby ten pracował wydajnie, co w dzisiejszych czasach jest tak pożądane.

Mówi on o zaangażowaniu całego siebie w uczenie się. Uczymy się przecież przez całe życie rzeczy, które są nam potrzebne, a szkoła powinna pomóc nam, jak się ich nauczyć. Autor zwraca więc uwagę na kluczowe umiejętności, które powinniśmy rozwijać. Cztery ważne dyspozycje uczenia się: determinacja, przedsiębiorczość, refleksyjność, odwajemnianie, to elementy tworzące całościowy potencjał pomagający nam uczyć się. Te zaś dzielą się na zdolności:

¹ Marzena Żylińska, *Neurodydaktyka*, Toruń 2013.

² M. Spitzer, *Jak uczy się mózg*, Warszawa 2007, s. 24.

Należy pamiętać, iż wymienione wyżej dyspozycje odpowiadają czterem aspektom uczenia się, takim jak:

- emocjonalny;
- poznawczy;
- strategiczny;
- społeczny.

³ Lidia Wollman, *Rozwijanie potencjału Uczenia się w społecznej przestrzeni edukacji*, Katowice, 2013, s. 12-15.

Poniżej znajdziecie kilka ważnych informacji na temat koncepcji prof. Guy Claxtona, praktycznych wskazówek i ćwiczeń, jak ją zastosować w swojej praktyce.

Determinacja, czyli chęć, gotowość do skupienia się na nauce. Oznacza pracę nad emocjami towarzyszącymi uczeniu się. Składają się na nią takie zdolności, jak:

Zaabsorbowanie – czyli „przepływ, przyjemność z zatopienia się w nauce” (Claxton, 2007, s. 20.). Oznacza stan skupienia na nauce. Nauczyciele wypróbujący nowe metody (korzystanie z tablicy interaktywnej) przy danym temacie, a nie trzymając się twardo podręcznika, są w stanie zaciekawić i zmotywować uczniów do pogłębiania wiedzy. Sposobami zdobycia tej umiejętności jest:

- **Kierunkowanie klasy** – warto zapytać uczniów, co już wiedzą, czego jeszcze nie. Może warto pozwolić uczniom na dowiedzenie się czegoś nowego, ale pamiętając o sprawdzaniu postępów. Pobudzi to ich ciekawość, kreatywność⁴. *Przykładowe ćwiczenie:* Szkoła bohaterów *Naszego Elementarza* P1. s. 4-5. znajduje się przy ulicy Przyjaznej. Zastanów się, gdzie możesz dowiedzieć się, jaki jest adres twojej szkoły. Dowiedz się sam i zapisz w wybranym zeszycie pełną nazwę swojej szkoły wraz z adresem. Poproś o pomoc dorosłego.
- **Ważne pytania** – starajcie się zadawać trudne pytania, pamiętajcie, że w klasie też się uczymy i to wspólnie, wy też, nie ukrywajcie tego⁵. *Przykładowe ćwiczenie:* P1. s. 18-19. Na zajęcia zaproście policjanta. Powiedzcie uczniom, że będą dziennikarzami. Mogą się dobrać w pary i przygotować rekwizyty, np. z kartonu, kamerę, mikrofon itp. Ich zadanie polega na zadaniu pytań policjantowi, zwróćcie uwagę na jakość pytań, a nie ich ilość.
- **Zagadki** – nie bójcie się zadawać trudnych i skomplikowanych zadań. Uczniowie lubią zagadki, rebusy. Rozmawiajcie z nimi o ich emocjach przy rozwiązywaniu trudnych zadań⁶. *Przykładowe ćwiczenie:* P1. s. 8-9. Podzielcie uczniów w pary. Każda para wybiera swoją grupę uczniów z *Naszego Elementarza* (ramkę). Uczniowie siadają naprzeciwko siebie i poprzez zadawanie sobie nawzajem pytań odszukują elementarzewego bohatera, o którym myśli druga osoba. Pytania muszą być tak skonstruowane, aby odpowiedź brzmiała tak/nie.
- **Moja tożsamość** – pozwólcie, aby uczniowie odkryli swoje zainteresowania. Porozmawiajcie, jak można zainteresować się tematem, który zdaje się na początku nudny⁷. *Przykładowe ćwiczenie:* P1. s. 6-7. Poproście uczniów o stworzenie i zagospodarowanie kącików tematycznych w sali lekcyjnej w postaci projektu. Uczniów można podzielić na grupy, które przygotowują swój pomysł na kącik, zaplanują, co miałyby się w nim znaleźć i przede wszystkim, by uzasadniali, dlaczego taki, a nie inny zaprojektowali.
- **Licznik zaangażowania** – stwórzcie na ścianie klasy bądź korytarza przy waszej sali licznik zaangażowania każdego z uczniów. Licznik zaangażowania stanowić może pionową oś liczbową (jak termometr), na której dzieci zaznaczają poziom swego zaangażowania od niskiego, poprzez średnie, do wysokiego. Pamiętajcie o rozmowach z uczniami na temat zaabsorbowania tematem i unikania rozproszenia⁸.

Panowanie nad zakłóceniami – to zdolność „rozpoznawania i redukcji przeszkód w uczeniu się”⁹. Ta zdolność dotyczy umiejętności stworzenia sobie własnych warunków do nauki, decydowania o tym, kiedy jest najlepszy moment do przyswajania wiedzy, a kiedy należy zrobić przerwę na odświeżenie. Sposobami pielęgnowania tej zdolności mogą być:

- **Skala rozproszenia uwagi** – zwracajcie uwagę uczniów na stopień ich koncentracji na zajęciach. Wśród uczniów na pewno macie takich, którzy są w tej umiejętności mistrzami i mogą pomóc innym¹⁰. *Przykładowe ćwiczenie:* P1. s. 11. Porozmawiajcie ze swoimi uczniami o sytuacjach, które mogą ich rozpraszać. Zwróćcie uwagę na podawane przez dzieci sposoby radzenia sobie z nimi, gdy muszą się skupić nad pracą i wykonaniem jakichś zadań lub ćwiczeń. Przygotujcie naklejki z gwiazdkami dla każdego z uczniów. Omawiając sytuacje rozproszenia uwagi, omówcie sytuacje z ilustracji w podręczniku. Zadaniem uczniów jest przyklejenie adekwatnej ilości gwiazdek do

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

⁶ Guy Claxton, *Rozwijanie Potencjału Ucznienia się*, tłum. Lidia Wollman, Katowice 2013, s. 115.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

⁹ Tamże, s. 20.

¹⁰ Tamże, s. 115.

poziomu zakłócenia odczuwanego w danej sytuacji, np.: muzyka – trzy gwiazdki, ponieważ najbardziej mnie rozprasza; zabawa dzieci na podwórku – jedna gwiazdka, takie sytuacje mnie nie rozpraszają.

- **Muzyka w tle** – zaprezentujcie uczniom muzykę od cichej, relaksacyjnej do coraz głośniejszej. Porozmawiajcie o tym, jaka ich rozprasza, a przy której mogą skoncentrować się na danym zadaniu¹¹. *Przykładowe ćwiczenie*: P1. s. 32. Włączcie uczniom szum różnych rodzajów wiatrów (powiew, silny wiatr, wichur). Porozmawiajcie, przy której mogliby się skupić, która ich rozprasza.
- **Wizualna kotwica** – Porozmawiajcie z uczniami o swoich uczuciach w momencie, kiedy dobrze radzą sobie z odwróceniem uwagi. Uczniowie mogą narysować siebie samych, ale podczas używania „mięśnia” w bieżącej chwili¹².
- **Odgrywanie ról** – poproście uczniów, aby odegrali w parach bądź w grupie, scenę przedstawiającą sposoby radzenia sobie z zakłóceniami¹³. *Przykładowe ćwiczenie*: P1. s. 38. Pobawcie się z uczniami w targ. Część uczniów będzie sprzedawała produkty na straganach, inni będą je kupowali, a jeszcze inni będą w tym czasie prezentowali wykonywanie różnych czynności, np. jazdę samochodami i trąbienie, głośną rozmowę, jazdę radiowozu na sygnale, itp. Po zakończonej zabawie porozmawiajcie, czy łatwo było dzieciom skupić się na zakupach, a jeśli tak, to co zrobiły, aby się skupić.
- **Stany przerwy** – pamiętajcie, że niewielkie zmiany w otoczeniu, bądź jakieś ćwiczenia relaksują uczniów i pozwalają bardziej się skupić na zadaniu¹⁴. *Przykładowe ćwiczenie*: P1 s. 46-47. Posadźcie uczniów w kole na dywanie, tak aby siedzieli jeden za drugim. Nauczyciel opowiada uczniom o kotach, a oni w tym czasie niech wykonują „masaż” na plecach kolegi/koleżanki. *Nasz mały, domowy kotek chodzi wolno, delikatnie, cichutko* – uczniowie opuszkami palców uderzają delikatnie, bardzo wolno w plecy kolegi. *Lew to duży kot. Małemu wolno rośnie grzywa, tak aby urosła, gdy ten będzie już dorosły* – uczniowie całe dłonie przesuwiają po plecach kolegi zataczając koła, najpierw małe, następnie duże. *Gepard to kot, który biega najszybciej ze wszystkich zwierząt* – uczniowie paluszkami „biegają” po plecach kolegi. *Tygrys rzadko chowa pazury* – uczniowie przesuwiają palce po plecach z góry na dół, tak jakby drapały.

Spostrzegawczość – czyli „wycucie, o co naprawdę chodzi, dostrzeganie”¹⁵. Uczenie się nie zawsze polega na skupieniu uwagi, ale w dużej mierze na dostrzeganiu i identyfikowaniu szczegółów lub powiązań. Jest to umiejętność, której możemy się nauczyć od innych oraz doskonalić. Sposoby rozwijania tej zdolności:

- **Rozgrzewki w spostrzeganiu** – jeśli ktoś chce być doskonałym w spostrzeganiu, powinien przygotować się do tego przed zajęciami, zadając sobie kilka pytań naprowadzających, np.: Czy potrafisz znaleźć ludzi zmartwionych na tym obrazie?¹⁶. *Przykładowe ćwiczenie*: P1. s. 48-49. Zadaniem uczniów jest odnalezienie na ilustracji co najmniej czterech przedmiotów mających w swoich nazwach literę „k” (odp.: zamek, skała, kask, plecak, znak, ptak).
- **Gra Kim** – gra polega na doskonaleniu spostrzegawczości przy pomocy ćwiczeń typu memory¹⁷. *Przykładowe ćwiczenie*: P1. S. 53. Zadaniem uczniów będzie przyjrzenie się obrazkom przedstawiającym sposób wykonania sałatki owocowej. Po kilku chwilach powinni zamknąć książkę i powiedzieć, z jakich owoców bohaterowie podręcznika zrobili sałatkę. Jeśli uczniowie wymienili wszystkie, to może uda im się powiedzieć, ile było owoców, np.: było jedno kiwi, dwa jabłka.
- **Tablica spostrzegania** – na szkolnym korytarzu zawieście informację z zachowaniem, na które uczniowie będą zwracać uwagę. Jeśli ktoś zaobserwuje pożądane zachowanie, gratuluje tej osobie mailowo, listem bądź osobiście¹⁸. *Przykładowe ćwiczenie*: P1. s. 56-58. Po przeczytaniu komiksu i omówieniu jego treści wspólnie zastanówcie się, jakie cechy charakteru posiadali bohaterowie. Wywieście w sali wypisane na kartkach wasze propozycje i postarajcie się, obserwując, dostrzec u siebie nawzajem te cechy.

¹¹ Guy Claxton, *Rozwijanie...*, dz. cyt., s. 117.

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże, s. 20.

¹⁶ Tamże, s. 119.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

- **Karty do oglądania** – zasłaniając ilustrację kartką z wyciętymi otworami, uczniowie mogą wyszukiwać różne elementy, zgodnie z instrukcją nauczyciela np. coś szczęśliwego¹⁹. *Przykładowe ćwiczenie:* P1. S. 63. Przykładając kartę otworami, znajdź na ilustracji zwierzęta.
- **Torba czucia** – ćwiczenie polega na zachęceniu danego ucznia do podania szczegółów obiektu, który znajdzie w pudełku, poprzez zadawanie pytań²⁰. *Przykładowe ćwiczenie:* P1. s. 75. Do pudełka włóżcie zabawki – sylwetki zwierząt, które mieszkają w gospodarstwach rolnych. Wybierzcie jednego ucznia, który nie patrząc, zgaduje, co to za zwierzę, nic nie mówiąc. Pozostali uczniowie, zadając pytania, mają dowiedzieć się jak najwięcej szczegółów o danym zwierzęciu i narysować go. Po narysowaniu przez wszystkie dzieci pokazują obrazek. Następnie skomentujcie wspólnie ćwiczenie, czy zadanie było trudne, czego się nauczyli itp.

Wytrwałość – czyli „kontynuacja nauki, otwartość na uczucia towarzyszące uczeniu się”²¹. W uczeniu się kluczową rolę odgrywa koncentracja, wytrwałość. Zdolność ta jest ważna do „przywracania koncentracji” podczas nauki. Sposoby pielęgnowania tej zdolności:

- **Przyklej plakaty** – wspólnie zastanówcie się i zapiszcie strategie, które pomogą przejść przez moment, gdy utkniecie w nauce. Plakaty pomogą o tym pamiętać²². *Przykładowe ćwiczenie:* Wróż z uczniami zróbcie plakat, na którym zamieścicie pytania pomocne w momencie, gdy utkniecie w nauce, np.: *Co robi dobry uczeń? albo Co robić, kiedy nie wiesz co robić?*
- **Naklejki w nagrodę** – naklejki, zawieszki, na których uczniowie mogą pisać, gdy wykonują trudne zadanie. „Mogę kontynuować zadanie dopóki nie skończę”, „...było trudne, ale nie poddałem się”, „skończyłem dzisiaj bardzo trudne zadanie”. Pomogą one w potęgowaniu wiary w siebie²³. *Przykładowe ćwiczenie:* P1. s. 89. Wróćcie z uczniami do miejsc w podręczniku, gdzie znajdują się ilustracje zgodnie z poleceniem. Zadaniem dzieci jest przypomnienie jak radziliście sobie z zadaniami tam znajdującymi się. Przyklejcie przygotowane wcześniej wizytówki z podobnymi hasłami np. „...było trudne, ale nie poddałem się”, „mogę kontynuować zadanie dopóki nie skończę”, pod odpowiednim zadaniem.
- **Ryzykometr** – narysowany termometr na ścianie z trzema poziomami pomoże uczniom określić stopień trudności zadania i ich wytrwałość. Termometr ma trzy stopnie: wysokie – „spróbowałem dziś czegoś trochę trudniejszego niż zwykle. Pracowałem nad tym do czasu, aż byłem w stanie to zrobić i dobrze to rozumiałem”; podwyższone – „to było dla mnie trochę za trudne...”, następnym razem spróbuję czegoś łatwiejszego do zrobienia”. Rozmawiaj z uczniami, jak się czuli przy rozwiązywaniu danego zadania i niech zobrazują to, przesuwając strzałkę na termometrze w odpowiednie miejsce. Strzałką może być zdjęcie uczniów bądź jakiś obrazek, z którym się będą identyfikować²⁴.
- **Strefa komfortu** – w klasie stwórz trzy obszary oznaczające uczucia adekwatne do wykonywanego zadania: komfort, wysiłek, panika. Podczas wykonywania różnych zadań uczniowie mają siadać w miejscu, które odzwierciedla sposób, w jaki dane zadanie sprawia, że się czują. Porozmawiaj potem z uczniami, jak się czują i czego się nauczyli²⁵.

Przedsiębiorczość – czyli chęć, gotowość do uczenia się w różny sposób. Oznacza posiadanie i stosowanie różnych postaw i strategii wobec uczenia się. Uczeń wyposażony w tę dyspozycję będzie umiał zadawać pytania na dany temat i łączyć nowe informacje z już posiadanymi²⁶. Na ten aspekt składają się umiejętności:

Dociekliwość – oznacza drażnienie tematu, zadawanie pytań. Uczniowie lubią zadawać pytania, a nauczyciele nie powinni ich w tym powstrzymywać. Musimy im dać możliwość dojścia do własnych wniosków²⁷. Ta umiejętność sprawia, że uczeń nie obawia się niewiedzy, jest ciekawy wszystkiego, zadaje sobie pytania dlaczego?, docieka prawdy. Aby pielęgnować dociekliwość uczniów, wykonaj z nimi takie zadania:

¹⁹ Tamże, s. 119.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże, s. 20.

²² Tamże, s. 121.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

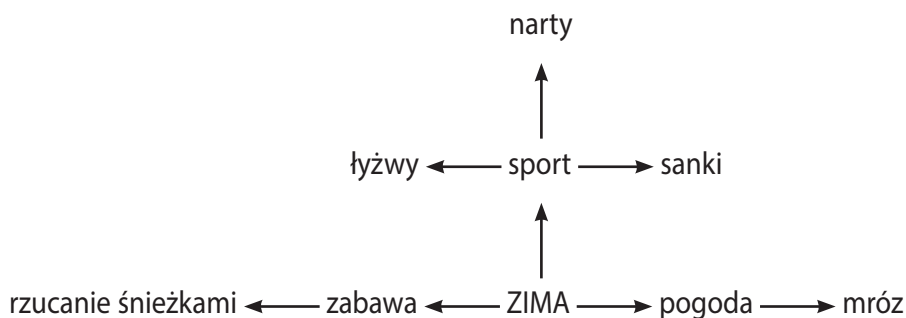
²⁶ Lidia Wollman, *Rozwijanie...*, dz, cyt.

²⁷ Guy Claxton, *Rozwijanie...*, dz, cyt., s. 124.

- **Ściana pytań** – zawieście na ścianie pytania dla uczniów różnego rodzaju, np. otwarte, twórcze, zamknięte itp., na które będą umieli odpowiedzieć²⁸. *Przykładowe ćwiczenie:* P2. s. 4. Na podstawie ilustracji z podręcznika stwórzcie razem z uczniami listę pytań, jakie można wykorzystać, będąc w różnych miejscach publicznych, tak aby uzyskać wiele ważnych informacji.
- **Badanie skupione na pytaniach** – jest to dobry sposób, aby rozwinąć zakres pytań, którego będziecie używali. To uczniowie powinni najpierw wyszukać możliwe rodzaje pytań, a następnie zapisać je i przeanalizować²⁹. *Przykładowe ćwiczenie:* P2. s. 4-5. Zachęćcie uczniów, aby ułożyli pytania do ilustracji, korzystając z zebranych wcześniej rodzajów pytań.
- **Szukanie w Internecie** – poproście, aby przy użyciu wyszukiwarki internetowej uczniowie znaleźli informacje na dany temat. Potem do wyrazów kluczy mają ułożyć pytania³⁰. *Przykładowe ćwiczenie:* P2. s. 6-7. Uczniowie za pomocą Internetu mają za zadanie zdobyć wiadomości na temat zmysłów, być może znajdą się wśród nich ciekawostki, które uczniowie będą chcieli zgłębić. Następnie, dobrani w pary, za pomocą wyrazów kluczy mają sformułować dobre pytania.
- **Czy twoje pytanie jest ważne?** – do projektu uczniowie przeprowadzają dochodzenie. Serię pytań zapisanych na kartkach rozdajemy grupom uczniów, ci tasują karty i rozdają każdemu z uczniów po jednej. To oni decydują o najlepszej kolejności pytań, czy wszystkie powinny być zadane, czy jakichś brakuje, czego się dowiedzieli o pytaniach³¹.
- **Gra w Dlaczego** – rozpocznijcie opowieść jednym zdaniem, uczniowie mają pytać siebie wzajemnie dlaczego, tak aby powstała pełna opowieść³². *Przykładowe ćwiczenie:* P2. s. 20. Zaczynajcie opowiadanie, które będzie powstawało przy pomocy pytań. Początek brzmi tak: W klasie pani pokazała długie wstążki, ale bardzo dziwne, miały liczby i kreski.

Tworzenie połączeń – jest to poszukiwanie spójności, znaczenia i sensu. Mówi o tworzeniu połączeń między różnymi rzeczami. Uczniowie, aby się nauczyć uczenia się, powinni umieć wiązać ze sobą fakty i informacje, np. wiadomości z fizyki z matematycznymi, nowe informacje ze swoimi poglądami itp³³. Gdy jesteś mistrzem tej umiejętności to „cieszy cię, jak widzisz, że coś się ze sobą łączy lub układa we wzór, łączysz nowe pomysły z tym, jak sam myślisz i jak to odczuwasz, szukasz w pamięci analogii”³⁴. W pielęgnacji tej zdolności pomogą ćwiczenia:

- **Torby opowiadań** – to pudła włożcie kilka przedmiotów nie związanych ze sobą. Poproście, aby uczniowie, podzieleni w grupy, stworzyli opowiadanie, łącząc ze sobą wszystkie przedmioty³⁵. *Przykładowe ćwiczenie:* P2. s. 26-27. Włożcie do pudła różne przedmioty, które kojarzą się z okresem Świąt Bożego Narodzenia i zimy, np. jemień, sylwetkę św. Mikołaja, worek, skarpetę itp. Siądźcie z uczniami w kole i stwórzcie swoje opowiadanie, tworząc połączenia między tymi przedmiotami. Dla osób odważnych proponuję napisanie wiersza.
- **Pajęczynki** – inaczej „mapy myśli pomagają ci pracować od centralnej idei, do stworzenia bogatszej i bardziej kompleksowej sieci szczegółowych idei w nieosądzający i nielinearny sposób”³⁶. *Przykładowe ćwiczenie:* P2. s. 50. Stwórzcie pajęczynę do wyrazu zima. Może ona wyglądać na przykład tak:

²⁸ Tamże, s. 124-125.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

³² Tamże.

³³ Tamże, s. 27.

³⁴ Tamże, s. 127.

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże.

- **Tablice puzzle** – „rozwieście tablicę puzzle z cotygodniowo zmienionym zestawem przedmiotów/pomysłów/doświadczeń. Uczniowie wieszają swoje pomysły o możliwych powiązaniach pomiędzy rzeczami na tablicy. Każdego tygodnia wybieramy inną grupę, by zdecydowała o „połączeniu tygodnia” – najlepsze/najbardziej odkrywczynie/intrygujące/śmieszne połączenie i wyjaśniła swój wybór”³⁷.
- **Połączenia językowe** – ćwiczenie to oparte jest na słowach brzmiących podobnie w różnych językach. Prócz zwrócenia uwagi na słowa, możesz również zwrócić uwagę na kulturę i zwyczaje panujące w omawianych krajach³⁸. Może to być także tworzenie rodziny wyrazów o wspólnym rdzeniu, np. góra.
- **Łańcuchy myśli** – „każdej grupie uczniów daj czyste pocztówki, zestaw kartek ze zdjęciami połączonych oczek łańcucha, mazaki, sznurek i klej. Wypisz nową ideę na dużej kartce i daj grupie. [...] uczniowie rozpoznają połączenia między nabytą już wiedzą, a centralną ideą. Wypisują każde połączenie na pocztówce i łączą z główną ideą albo innymi nabytymi informacjami. Podyskutujcie o połączeniach. Zróbcie wykres łańcucha myśli albo na plakacie, albo na interaktywnej tablicy. Pomyślcie jak to zajęcie zmieniło albo pogłębiło zrozumienie tematu”³⁹.

Wyobraźnia – „używanie „oczu umysłu” jako „teatru uczenia się”. Umiejętność ta umożliwia „patrzenie na rzeczy w różny sposób”⁴⁰. To właśnie Albert Einstein powiedział, że „wyobraźnia jest ważniejsza od wiedzy”, a w połączeniu z innymi zdolnościami dają one doskonałą podstawę do odkrywania i dostrzegania nowych rzeczy.

Pamiętajcie, że dzięki wyobraźni „twój umysł odkrywa [...] tworzy historie wokół przedmiotów, faktów, teorii i innych bodźców”⁴¹. Sposobami pielęgnowania wyobraźni są:

- **Mentalna próba** – przeprowadźcie z uczniami doświadczenie polegające na daniu im czegoś, co mogłoby być prawdziwe i poprzez zadawanie pytań powinni badać to, co dostali⁴².
- **Zagadkowe rozgrywki** – polega na zadawaniu pytań do sytuacji, problemu, gdzie może nie być ustalonej odpowiedzi. Niech uczniowie sięgają do własnej wyobraźni, która sugeruje odpowiedź.
- **Zaskakujące zdjęcia** – zaprezentujcie uczniom zdjęcia zaskakujące, takie, które spowodują wiele pytań.
- **Kierowana wizualizacja** – to sposób relaksacji umysłu używanej jako stymulowanie do efektywnej pracy.
- **Przestrzeń umysłu** – pozwólcie uczniom na wędrówki w głąb własnych umysłów, aby Ci odtworzyli zapisane w podświadomości obrazy⁴³.

Rozumowanie – czyli myślenie rygorystyczne i metodyczne. Autor, mówiąc o rozumowaniu, miał na myśli „rodzaj logicznego, analitycznego, wyraźnie zdyscyplinowanego myślenia”⁴⁴. Umiejętność ta pomoże uczniom w dostrzeganiu błędów w argumentach innych oraz tworzeniu własnych argumentów. Aby rozwijać tę zdolność, wykonaj ćwiczenia:

- **Kwarantanna** – uczniowie muszą zorganizować w szkole dla wszystkich, i dla uczniów, nauczycieli, jak i pracowników, miejsca gdzie będą mogli spać. Wszystko ma być tak zorganizowane, aby każdy miał miejsce do spania, a chłopcy spali oddzielnie od dziewcząt⁴⁵. *Przykładowe ćwiczenie:* P2. s. 54-55. Uczniowie zapraszają do swojej szkoły na ferie kolegów ze szkoły z innego miasta. Potrzebne są miejsca, gdzie będą spali, jedli i myli się. Zadaniem uczniów jest zorganizowanie całego pobytu kolegów i koleżanek. Muszą pamiętać, iż dziewczynki i chłopcy powinni spać w osobnych salach, podobnie nauczyciele i inni, którzy przyjechali, np. kierowca autokaru. Uczniowie muszą wykazać się logicznym myśleniem.
- **Łacina** – „demonstrując zasady odmiany czasowników, możesz korzystać z różnych kolorów końcówek, dla poszczególnych osób, np.: Ja, Ty, On itd., a uczniowie przewidują odmianę innych czasowników. Przedyskutuj znaczenie przedrostków. Rozpracuj znaczenia innych czasowników opartych na przedstawionych wzorach.”

³⁷ Tamże.

³⁸ Tamże.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże, s. 29.

⁴¹ Tamże, s. 128.

⁴² Tamże, s. 129.

⁴³ Tamże.

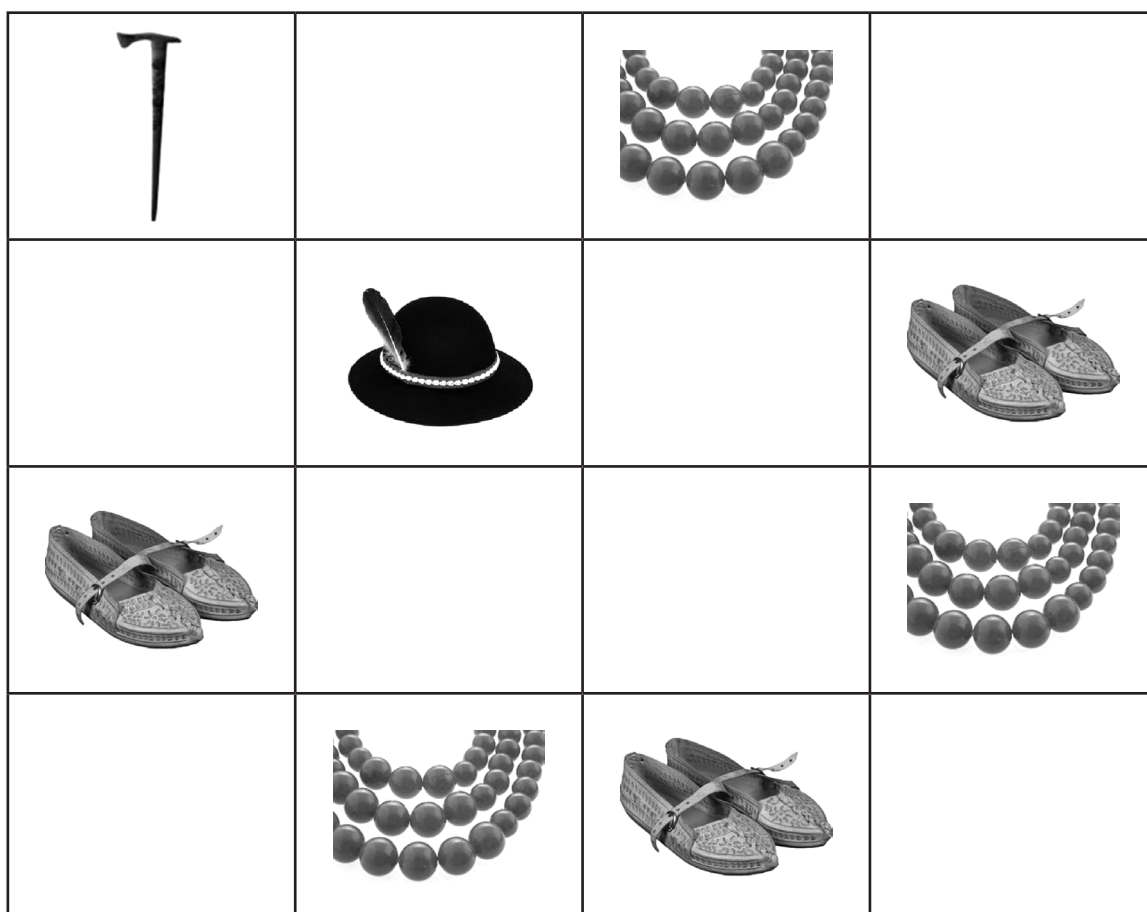
⁴⁴ Tamże, s. 29.

⁴⁵ Tamże.

- **Co tu nie pasuje** – spośród wyrazów lub obrazków uczeń wybiera ten, który nie pasuje do pozostałych i uzasadnia swój wybór. Uczniowie mogą wymyślać swoje zestawy⁴⁶. *Przykładowe ćwiczenie*: P2. s. 56. Z przygotowanych obrazów zwierząt leśnych wyszukaj takie, które nie pasuje do pozostałych zwierząt. Uzasadnij swój wybór.

- **Sudoku** – to znana zagadka, która wymaga logicznego myślenia. *Przykładowe ćwiczenie* – P2. Rozwiąż znaną zagadkę sudoku, układając obrazki związane z górami, tak aby w rzędach pionowych i poziomych żaden obrazek się nie powtórzył.

⁴⁶ Tamże.

- **Sekwencje** – z pociętych zdjęć lub obrazków tworzących jakąś historię, uczniowie mają ułożyć ją jeszcze raz i opowiedzieć w kolejności, jaką sami wybrali, uzasadniając swój wybór⁴⁷. *Przykładowe ćwiczenie* – P2. s. 64-65. Tworząc wiedzę na temat regionów Polski, ważną rolę odgrywają legendy. Pocięte obrazki dotyczące legendy o *Śpiących Rycerzach* daj uczniom, a ci układając je na nowo, muszą opowiedzieć swoją historię.

Kapitalizacja – właściwe wykorzystanie zasobów. Umiejętność polega na poszukiwaniu w środowisku czegoś pomocnego w uczeniu się lub rozwiązywaniu problemów. Aby pozyskiwać wiedzę, musimy nauczyć się wykorzystywać wszystko, co się znajduje obok. Zdolność ta powinna być w dzisiejszych czasach rozwijana w każdej szkole⁴⁸. W rozwijaniu tej sprawności pomogą ci takie ćwiczenia, jak:

- **Fabryka pomysłów** – uczniowie bawią się w wynalazców nowych gadżetów, które mają być wykonalne i użyteczne. Po rozpoznaniu potrzeb swych klientów wyznaczamy kryteria, jak wykonać zadanie, aby dzieci wykorzystaly zasoby swojej wiedzy⁴⁹. *Przykładowe ćwiczenie*: P2. s. 76. Podzielcie swoich uczniów na grupy. Zadaniem ich będzie stworzenie pojazdu. Zanim uczniowie będą konstruować, przypomnijcie, aby dowiedzieli się od kolegów, jakich oni potrzebowaliby środków komunikacji. Następnie, biorąc pod uwagę ich wskazówki, uczniowie mają skonstruować pojazdy. Do konstrukcji mogą użyć: kartonów, puszek aluminiowych, sznurków, kleju, starych gazet itp.
- **Szkolna kawiarnia** – stwórzcie razem z uczniami w klasie kawiarnię, którą będą prowadziły dzieci i zaproszą swoich gości. Zastanówcie się, kogo potrzebują, czego potrzebują, jakich umiejętności potrzebują, aby ją prowadzić. *Przykładowe ćwiczenie*: Podczas spotkania z rodzicami zachęć uczniów do zabawy w kawiarnię. Pozwól im wcielić się w role potrzebne do tej zabawy. Następnego dnia przedyskutuj, czy wszystko odbyło się poprawnie, czy są rzeczy, które można udoskonalić, zmienić? Tę zabawę należy zorganizować w taki dzień, aby uczniowie spotkali się z wami nazajutrz. Nie planujcie spotkania z rodzicami w piątek, bo po weekendzie uczniowie zapomną o różnych sytuacjach, co będzie niekorzystne do utrwalenia jakichkolwiek zmian.
- **Analiza otoczenia** – uczniowie podzieleni na grupy mają za zadanie stworzyć plan zawierający ważne informacje o rejonie, w którym mieszkają. Przedyskutujcie, czego potrzeba, gdzie i kto posiada ważne informacje, jak zdobyć informacje?⁵⁰. *Przykładowe ćwiczenie*: Podzielcie uczniów na zespoły, które wykonają (może przy pomocy rodziców) album/folder o swojej miejscowości. Musi on zawierać nie tylko ważne obiekty i położenie w Polsce, ale i miejsca, do których można zajrzeć, aby się czegoś ważnego dowiedzieć.

Refleksyjność – czyli chęć, gotowość i zdolność do strategicznego podejścia do uczenia się. Ten aspekt mówi o nabyciu umiejętności zdobywania wiedzy na swój wypracowany sposób. Uczeń powinien potrafić zmotywować się, kontrolować, szukać i podejmować nowe wyzwania edukacyjne⁵¹. Na tą dyspozycję składają się:

Planowanie – czyli praca nad uczeniem się z wyprzedzeniem. Uczniowie powinni brać większą odpowiedzialność za uczenie się i mieć możliwość planowania uczenia się, co sprawi, że wykonają zadanie na czas i dużo lepiej. Planowanie pozwoli uczniom na „szczegółowe rozważenie problemu i jego zakresu, w obrębie którego trzeba będzie pracować”⁵². Zaplanowanie nauki pod kątem potrzebnego czasu, wyobrażenie sobie efektów, przewidzenia trudności i problemów, jakie można napotkać to zdolności, jakie dzięki tej umiejętności uczniowie nabędą⁵³. Sposobami, jakimi można pielęgnować planowanie, są takie ćwiczenia, jak:

- **Zdefiniuj dobrego planistę** – za pomocą pytań zdefiniujcie, jaki to jest dobry planista oraz przedyskutujcie, czemu planowanie jest tak ważne.
- **Wskazówki, jak planować** – na plakacie zamieść pytania, ilustracje lub symbole, które pomogą przejść uczniom przez planowanie oraz będą rozwijać pamięć.

⁴⁷ Tamże, s. 131.

⁴⁸ Tamże, s. 29.

⁴⁹ Tamże, s.133.

⁵⁰ Tamże, s. 34.

⁵¹ Lidia Wollman, *Rozwijanie...*, dz. cyt., s. 14-15.

⁵² Guy Claxton, *Rozwijanie...*, dz. cyt., s. 137.

⁵³ Lidia Wollman, *Rozwijanie...*, dz. cyt., s. 33.

- **Planowanie oparte na przyszłości** – napiszcie wraz z uczniami o swoim sukcesie w uczeniu się, a następnie zastanówcie się, co było przed tym 2, 3 dni/tygodnie wcześniej. Pomoże wam to stworzyć plan sukcesu⁵⁴.
- **Ramy planowania** – w planowaniu uczniom mogą pomóc stworzone zestawy kolorowych kształtów, które będą oznaczać, np.: cel, potrzebne osoby, terminy itp.
- **Torby na zakupy** – na torbie na zakupy napiszcie, co będzie potrzebne, aby osiągnąć w realizowanym czy planowanym projekcie. Opracujcie deklaracje typu „Umiem” dla każdego etapu projektu.
- **Diagram sekwencji działań** – stwórzcie diagram, który będzie zawierał działania do naśladowania przez uczniów:
 - „Zrozum zadanie, zadawaj pytania,
 - Zdecyduj o kryteriach sukcesu,
 - Wyobraź sobie zasoby i jak to osiągnąć,
 - Tak pomyśl, żeby coś ci przyszło do głowy,
 - Poddawaj pomysły i czas, jaki na nie potrzebujesz,
 - Zrób to i kontroluj, czy wszystko idzie dobrze,
 - Upewnij się, czy to się sprawdza”⁵⁵.

Korygowanie – ten aspekt uczenia się jest również ważny. Umożliwia on zmianę planu i podjęcie szybkiej decyzji w momencie, kiedy nie możemy sobie poradzić z jakimś zadaniem. Pomoże on nam wycofać się w porę, aby nie obniżyć samooceny⁵⁶. Korygowanie umożliwia nam śledzenie swoich planów w trakcie pracy, bycie elastycznym i umożliwia zmienić plan na każdym etapie pracy. Aby pielęgnować korygowanie możemy wykonać takie ćwiczenia, jak:

- **Przeformułowanie wystawy** – zaprezentujcie prace na różnych etapach, ale z odnośnikami mówiącymi o dokonanych zmianach. Poprzez pytania podsuwaj uczniom wskazówki, aby doskonalili cały proces.
- **Kryteria sukcesu** – stwórzcie jasne kryteria do danej pracy uczniom, a następnie dajcie im czas na jej sprawdzenie. Jeśli uczniowie będą wiedzieli jasno, czego od nich oczekujecie, mogą lepiej wykonać swoją pracę. To ćwiczenie nauczy dzieci oceny własnych kryteriów, co wpłynie na lepsze wyniki w nauce.
- **Siatka czterech dyspozycji** – utwórzcie siatkę z polami, każde pole to jedna dyspozycja. Po zakończeniu zadania uczniowie za pomocą siatki będą omawiali, z jakich dyspozycji korzystali.
- **Trenerzy uczenia się** – to nic innego jak coaching, czyli rozmowa z trenerem, który zadając pytania i słuchając, pomaga nam dojść do odpowiedzi, sugestii⁵⁷.

Selekcja i transfer – czyli wyciąganie wniosków z doświadczeń. Ta umiejętność przemyśleń daje możliwość wyciągnięcia wniosków z minionego dnia, wykonanego zadania. Takie analizowanie pomoże szukać nowych rozwiązań i doskonalić dotychczasowe. Selekcja i transfer to wykorzystywanie własnych wniosków w innych sytuacjach. Sposobami pielęgnowania zdolności są:

- **Recepta na uczenie się** – to napisanie wskazówek, po zakończonym zadaniu, które będą podpowiedzią do innego zadania. Jest to zbiór składników i sposobów ich używania, aby inni odnieśli sukces.
- **Płukanie złota** – jest to usunięcie zbędnych rzeczy, tak aby otrzymać kwintesencję właściwej wiedzy i umiejętności.
- **Superbohaterowie** – wymyślcie takiego bohatera, który będzie posiadał wszystkie dyspozycje i umiejętności.
- **Bezлюдna wyspa** – uczniowie mają za zadanie wyobrazić sobie, że jadą w nowe, całkiem nieznanne miejsce i mogą zabrać tylko cztery umiejętności, które wykorzystają do nauki nowych rzeczy.
- **Plenarne sesje uczenia się** – jest to „skupienie na kluczowych aspektach uczenia się”⁵⁸. Sesje powinny odbywać się regularnie i indywidualnie lub grupowo.

⁵⁴ Guy Claxton, *Rozwijanie...*, dz. cyt., s. 137.

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Tamże, s. 35.

⁵⁷ Tamże, s. 139.

⁵⁸ Tamże, s. 141.

Meta-uczenie się – czyli refleksja nad procesem uczenia się i nad sobą, jako osobą uczącą się. Jest to wyciąganie doświadczeń oraz zrozumienia uczenia się. Postrzeganie siebie jako ucznia. Pielęgnujcie tę dyspozycję pytaniem: „Jak czułeś się, kiedy to odkryłeś?”⁵⁹. Sposoby pielęgnacji:

- **Skrzynka na narzędzia** – dopasujcie zdolności uczenia się do narzędzi, tak aby się kojarzyły uczniom.
- **Sondaż** – za pomocą ułożonej ankiety z pytaniami dowiedz się o stylach i nastawieniu do uczenia się.
- **Obserwatorzy uczenia się** – zachęć uczniów do zabawy w obserwatorów uczenia się. Uczniowie mogą ubiegać się o tę rolę, następnie odpowiednio wyposażeni w środki obserwują inną klasę i wyciągają wnioski. Pamiętajcie, aby podsumować zabawę i jej wyniki.
- **Ściany uczenia się** – aby pomóc uczniom osiągnąć mistrzostwo w uczeniu się, pomocną może stać się „ściana uczenia”, na której znajdują się w różnej formie elementy uczenia się.
- **Nagradzanie uczenia się** – to nic innego jak nagrody w różnej formie, np. naklejki, certyfikaty⁶⁰.

Odwzajemnianie – czyli „bycie gotowym chętnym i zdolnym do uczenia się samemu i z innymi”. Dyspozycja ta mówi o relacjach z innymi ludźmi i współpracy, która nie zawsze jest wymagana, lecz może przynieść wiele korzyści. Dzięki tej dyspozycji uczniowie zrozumieją i będą posiadali zdolność współpracy. Nauczyciel uczy wrażliwości, empatii i niesienia pomocy innym⁶¹. Na tę dyspozycję składa się:

Współzależność – zrównoważenie, samodzielność i uspołecznienie. To wskazanie, jak uczyć się same-mu lub z innymi. Rozwijając tę zdolność, nauczymy się samodzielnie podejmować decyzje, dokonywać wyborów dotyczących samodzielnej pracy bądź pracy z innymi. Pielęgnując tę zdolność, spróbuj wykonać ćwiczenia:

- **Koncentryczne kręgi** – utwórzcie dwa koła: zewnętrzne i wewnętrzne, gdzie uczniowie siedzą do siebie twarzą, tak aby mogli rozmawiać w parze. Uczeń z koła zewnętrznego mówi partnerowi z wewnętrznego o czymś przyjemnym i przesuwają się o jedno miejsce w lewo. Uczeń z koła wewnętrznego mówi o czymś, co lubi robić i przesuwają się w lewo. Po zakończonej rozmowie porozmawiajcie z uczniami, jakie były ich odczucia.
- **Koło grupy z bębniem** – każdy z uczniów otrzymuje bębenek, na którym grają tak, jak gra lider. Następnie dzielimy ich na grupy, na czele każdej stoi lider. Każdy lider nadaje własny, inny rytm, tempo gry swojej grupie. Następnie uczniowie grają swoje melodie. Pod koniec zabawy uczniowie znów grają tak, jak zagra pierwszy lider. Po skończonej zabawie porozmawiajcie, jak przybie-gała zabawa, czy było łatwo zagrać własny rytm, czy zaburzona była harmonię, kiedy uczestnicy gry podążali nieumyślnie za innym liderem.
- **Grupa raportująca** – podzielcie uczniów na grupy, każda grupa przygotowuje sprawozdanie z ważnego wydarzenia. Omówcie z uczniami, co powinno się znaleźć w przygotowaniu, tj. analiza kroków, jakie należy wykonać, aby otrzymać pełny raport oraz określić, co każdy z nich może zrobić indywidualnie, a co muszą zrobić razem. Jakie ważne cechy muszą posiadać, aby wykonać to zadanie⁶².

Współpraca – czyli umiejętność uczenia się z innymi. Wiąże się ona z umiejętnością komunikowania się, by działanie przyniosło lepsze efekty. Dzięki tej zdolności uczeń będzie świadomy, w jaki sposób reaguje na innych, będzie potrafił zarządzać swoimi uczuciami, szanować punkt widzenia innych, chętnie dzielił się swoimi przemyśleniami, pomysłami i wiedzą. Do pielęgnowania zdolności potrzebne będą takie ćwiczenia, jak:

- **Elastyczny wąż** – uczniowie stają na środku i naciągają taśmę, zdobywając umiejętność zaufania, odpowiedzialności i zauważania drugiej osoby.
- **Gry zaufania** – to gry, dzięki którym uczniowie dowiadują się jak najwięcej o współpracy i jej pozytywnych stronach, np.: uczniowie stoją w kręgu, jeden z uczniów w środku, który upada, nie mówiąc wcześniej gdzie. Mając zaufanie do kolegów, wie, że inni go złapią.
- **Ludzka rzeźba** – uczniowie ustawiają kogoś w ten sposób, aby uzyskać pozę, która ma odzwierciedlić ich nastawienie na jakieś wydarzenie.

⁵⁹ Tamże, s. 39.

⁶⁰ Tamże, s. 143.

⁶¹ Lidia Wollman, *Rozwijanie...*, dz. cyt., s. 43.

⁶² Guy Claxton, *Rozwijanie...*, dz. cyt., s. 147.

- **Układanka-Słuchanka** – podzielcie uczniów na grupy od A do E i puśćcie odpowiednie taśmy z innymi informacjami, np.: A) jeden rodzaj informacji – wszystkie wykorzystane rodzaje transportu, B) nasłuchują informacji innego typu itd. Po wysłuchaniu uczniowie wspólnie odtwarzają opowiadanie, tak aby powstała pełna informacja. Porozmawiajcie, czy pozwoliło to ćwiczenie uzyskać pełny obraz historii.
- **Układanka typu „badanie”** – daj uczniowskim grupom „ekspertów” różne aspekty tematu badań. Następnie niech dzielą się oni zebranymi informacjami w ramach szerszej grupy, aby utworzyć pełny obraz. Omówcie, w jaki sposób można zapewnić, by każda grupa ekspertów miała równy głos w przedstawieniu swego punktu widzenia, choć pełny wynik grupy może bardziej podkreślać jeden aspekt niż inne.
- **Prawa i obowiązki** – opracujcie z uczniami kartę praw i obowiązków panujących podczas współpracy, np.: jeśli każdy może powiedzieć swoje zdanie, to każdy ma obowiązek wysłuchać mówiącego⁶³.

Empatia i słuchanie – czyli wnikanie do cudzych umysłów, to zdobywanie umiejętności słuchania tego, co inni mówią, ale i zachęcenie do właściwego zachowania. Jeśli jesteś mistrzem tej zdolności, to zapewne:

- a) „obdarzasz innych uwagą;
- b) pokazujesz, że słuchasz poprzez kontakt wzrokowy i mowę ciała;
- c) reagujesz na słowa rozmówcy;
- d) słyszysz uczucia i myśli ukryte za czyimiś słowami;
- e) stawiasz się w czyjejś sytuacji”

Ażeby pielęgnować tę zdolność, wykonaj kilka prostych ćwiczeń:

- **Podpowiedzi dla Dobrego Słuchacza** – uczeń powinien zaznajomić się z kilkoma zasadami kulturalnego słuchacza, m.in. nie przerywać, gdy ktoś mówi, przytakiwać, koncentrować się na osobie z którą rozmawia.
- **Wielka stopa** – stając na wyciętych stopach w dwóch różnych kolorach, uczniowie mówią o sytuacji ze swojego punktu widzenia. Przykładowe ćwiczenie: wytnijcie dwie stopy, każdą w innym kolorze. Po jakimkolwiek nieporozumieniu postawcie na nich uczniów, którzy w tym brali udział i niech wypowiedzą swój punkt widzenia. Następnie zamieniają się miejscami i mówią to co mówiła osoba druga.
- **Robienie min** – porozmawiajcie z uczniami o minach, jakie mogą robić różne osoby, jedząc to samo. Narysujcie wspólnie z uczniami do tego obrazki poszczególnych min i przedyskutujcie użycie koloru w relacjach do ich emocjonalnego kontrastu⁶⁴. Przykładowe ćwiczenie: przygotujcie aparat fotograficzny i trzy warzywa o różnych smakach, np.: rzodkiewkę, marchewkę, kapustę kiszoną. Wybierzcie trzy osoby z klasy, które będą jadły warzywa, a inni będą im robili zdjęcia. Następnie omówcie, jak wyglądały, jakie miny robiły podczas jedzenia warzyw i dopasujcie kolory do nich.
- **Pokazywanie kart** – użycie kart do zrobienia fotomontażu zdjęć, aby uczniowie wczuli się w rolę osób z innego czasu lub kraju, takiego, który jest mu daleki. Zdjęcia przeglądamy przy użyciu okienka, zwracając uwagę na emocje.
- **Opisz i narysuj** – uczniowie pracują w parach. Jeden z nich opisuje obrazek, a drugi go rysuje. Po skończonym ćwiczeniu porównajcie powstały obrazek.
- **Okulary empatii** – po stworzeniu okularów z kolorowymi foliami zamiast szkieł uczniowie będą mogli spojrzeć na powstały problem z innej perspektywy⁶⁵.

Naśladowanie – czyli przejmowanie cudzych nawyków i wartości. Polega ono na chwytaniu sposobów myślenia, uczenia się od innych. Już Lew Wygocki mówił o tym, iż wiele z tego, co składa się na nasz umysł, przejmujemy od innych. Przecież już jako małe dzieci uczyliśmy się od dorosłych. Nasze pociechy naśladowują nas w codziennym życiu, ucząc się radzenia sobie w różnych sytuacjach. Dzięki tej zdolności poprawiają fizyczne umiejętności, przyswajają wzory pomysłów, strategii i myślenia

⁶³ Tamże, s. 149.

⁶⁴ Tamże, s. 150-151.

⁶⁵ Tamże, s. 151.

poprzez obserwowanie innych ludzi. Aby pielęgnować tę zdolność, warto wykonać takie ćwiczenia, jak:

- **Odzwierciedlanie** – siedząc naprzeciw siebie, uczniowie naśladują swoje ruchy i mimikę. Nieświadomie zamieniają się rolami. Następnie omawiamy wspólnie, co zauważyli u siebie i kolegów, czy było coś, co pomogło naśladować kolegów, czy naśladowanie innych umożliwia poznanie ich myśli i uczuć.
- **Znani ludzie** – każdy z uczniów powinien podać znaną osobę, którą można uznać za dobrego ucznia i jakie posiada ona zdolności. Porozmawiajcie o ich postawach, zachowaniach.
- **Specjalistyczne spotkania** – zorganizujcie spotkania z ekspertami, którzy reprezentują dziedzinę, jaką się interesują uczniowie i opracujcie pytania. Następnie stwórzcie kontrolną listę kluczowych aspektów do naśladowania. Przyjmijcie rolę niby eksperta i zachęcajcie do odwoływania się do podświadomej wiedzy o tym, jak odnieść sukces⁶⁶.

Podczas wprowadzania BLP, czyli Rozwijania Potencjału Ucznia się oraz utrwalania dyspozycji, musimy pamiętać, iż każdy element wprowadzać trzeba wolno, poświęcając na to długi czas. Nie zapominajmy o wracaniu, utrwalaniu tego, co już uczniowie potrafią. Autor koncepcji proponuje kilka pytań do każdej z wymienionych dyspozycji, aby ułatwić nauczycielom utrwalanie ich. Autor prosi, aby każdy, kto ich używa, miał świadomość odpowiedniego ich dozowania. Oto kilka przykładów proponowanych pytań⁶⁷:

ZDOLNOŚĆ	PODPowiedzi
Zaabsorbowanie	• „Co naprawdę lubisz robić?” • „Co lubisz w...?” • „Czego możesz dowiedzieć się o..., co sprawiłoby, że to polubisz?”
Panowanie nad zakłóceniami	• „Nie przejmuj się tym, co robią inni” • „Spróbuj naprawdę wejść w to” • „Co przeszkadza ci w uczeniu się?” • „Co sam możesz zrobić, byś był bardziej skupiony?”
Spostrzegawczość	• „Co zauważyłeś w sposobie, w jaki X to robi?” • „Bądź ciekawy jeszcze trochę i zobaczysz, co możesz zauważyć w...” • „Co twoim zdaniem jest najważniejsze w tym rysunku/diagramie/artykule?”
Wytrwałość	• „Nie poddawaj się” • „Możesz to zrobić, jeśli spróbujesz” • „Co zrobić, żeby poradzić sobie z problemem?”
Dociekliwość	• „To jest ciekawe” • „Co w tym dziwnego?” • „Dlaczego?”
Tworzenie połączeń	• „Co już wiesz, co mogłoby ci pomóc?” • „Czy widzisz połączenie między tym, co robiliśmy... a tym, co teraz robimy?” • „W jaki sposób wiedza o... pomogłaby ci w...?”
Wyobrażanie	• „Wyobraź sobie, co jeszcze mogłoby się zdarzyć?” • „To jest niezwykły/świeży pomysł.” • „Kiedy przychodzą ci do głowy najlepsze pomysły?”
Rozumowanie	• „Ile powodów możemy znaleźć na wytłumaczenie...?” • „Jakie dowody możesz znaleźć, aby wesprzeć swój argument?” • „Świetnie rozumiesz. Dobra robota!”

⁶⁶ Tamże, s. 153.

⁶⁷ Tamże, s. 114-153.

Kapitalizacja	• „Gdzie jeszcze możesz się udać, żeby się więcej o tym dowiedzieć?” • „Co jeszcze możemy wykorzystać, co nam pomoże?” • „Co cię skłoniło do takiego wyboru?”
Planowanie	• „Co próbujesz osiągnąć?” • „Pomyśl o tym, co byłoby użyteczne, zanim zaczniesz?” • „Pomyśl o zasobach, które mogą być pomocne”
Korygowanie	• „Z czego nie jesteś zbyt zadowolony?” • „Jak można to zrobić inaczej następnym razem?” • „Czy używasz najbardziej efektywnego sposobu na osiągnięcie tego?”
Selekcja i transfer	• „Gdzie jeszcze możesz to wykorzystać?” • „Gdzie możesz zastosować to, czego właśnie się nauczyłeś?” • „Wymień trzy, według ciebie najważniejsze rzeczy, które odkryłeś?”
Meta-uczenie się	• „Jak się tego nauczyłeś?” • „Jak to, o czym mówiłeś, pomogło ci w uczeniu się?” • „Co nie podziałało najlepiej? Czy możesz pomyśleć o powodach dlaczego tak się stało? Co zrobisz w przyszłości?”
Współzależność	• „Czy można to wytłumaczyć trochę jaśniej?” • „Nie musisz iść za tłumem/robić coś tak, jak wszyscy” • „Co by ci pomogło w utrzymaniu własnych pomysłów?”
Współpraca	• „Jak możesz bardziej się przyczynić?” • „Jakie są twoje mocne strony jako członek drużyny?” • „Jak możecie pomóc sobie nawzajem?”
Empatia i słuchanie	• „Czy zauważyłeś kogoś, kto używa dobrych sztuczek i strategii, które i tobie mogą pomóc nauczyć się tego?” • „Dziękuję, że mnie wysłuchałeś?” • „Czy możesz postawić się w sytuacji X?”
Naśladowanie	• „Jak masz zamiar skorzystać z tej rady?” • „Wystarczy pomyśleć o tym, co powiedział X” • „Od kogo się dzisiaj czegoś nauczyłeś?”

Te i inne pytania/stwierdzenia znajdziesz w książce „Rozwijanie Potencjału Ucznia się” Guy Claxtona.

Do skontrolowania oraz zdobycia pewności, że uczniowie są gotowi przejść do kolejnej dyspozycji czy zdolności, posłużyć może przyznawanie poziomów osiągnięcia. Każda dyspozycja oznaczona jest kolorem, i tak:

- determinacja – czerwony;
- przedsiębiorczość – zielony;
- refleksyjność – niebieski;
- odwzajemnienie – żółty.

Każda dyspozycja to różne poziomy umiejętności, którym odpowiadają przypisane kolory, lecz w różnym nasileniu. Są cztery poziomy do zdobycia, czyli cztery tony kolorów:

- zawsze;
- często;
- czasem;
- rzadko/okazyjnie.

DETERMINACJA	
Uzyskany poziom	Stopień umiejętności, jaką uczeń osiągnął
Poziom 1	Uczeń, który chętnie szuka wyzwań, aktywnie korzysta z nauki. Ma umiejętności panowania nad zakłóceniami, które pozwalają w pełni czerpać nową wiedzę.
Poziom 2	Uczeń, który lubi się uczyć w szerszym zakresie działalności. Chętnie pracuje zgodnie z instrukcją. Może być mniej pewny samodzielnej pracy. Może czasem być mniej zainteresowany zadaniem. Aby go doskonalić, należy rozwijać jego zaufanie do szukania odpowiedzi nawet, gdy nie jest całkowicie jej pewny.
Poziom 3	Uczeń, który nie potrafi się skupić. Chętnie sięga po zadania, które lubi. Może mieć tendencję do bycia w złym humorze na zajęciach. Aby poprawić jego umiejętność, należałoby ćwiczyć uczenie się we wszystkich sytuacjach z odpowiednim nastawieniem.
Poziom 4	Uczeń negatywnie nastawiony i zniechęcony. Często zakłada, że się nie uda, więc nie warto podejmować rozwiązania zadania. Warto zacząć z nim pracę w oparciu o jego sukcesy, nieważne, jak małe oraz wyrabiać w nim postawę „potrafię to zrobić”.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	
Uzyskany poziom	Stopień umiejętności, jaką uczeń osiągnął
Poziom 1	Uczeń jest bystry, wnikliwy. Potrafi poszukiwać informacji, spójności i sensu. Szuka połączeń między doświadczeniami i pomysłami. Jego umysł odkrywa nowe możliwości o tym, o czym nikt wcześniej nie myślał.
Poziom 2	Uczeń jest dobry w dociekliwości i w sporządzaniu notatek z usłyszanych rzeczy (wiadomości). Może on mieć trudności z przetwarzaniem dużej ilości informacji. Powinien pracować nad umiejętnością zadawania pytań.
Poziom 3	Uczeń nie podejmujący pracy, uważa, że inni za niego zrobią wszystko. Podczas pytania skupia się na odtwarzaniu informacji, a nie szukaniu nowych połączeń. Powinien on pracować samodzielnie, aby pobudzić swoją aktywność.
Poziom 4	Uczeń pracuje bardzo niechętnie i szuka możliwości odwrócenia od siebie uwagi. Nie angażuje się w poszukiwanie wiedzy. Nie jest zainteresowany pomysłami.

REFLEKSYJNOŚĆ	
Uzyskany poziom	Stopień umiejętności, jaką uczeń osiągnął
Poziom 1	Uczeń, który posiada dużą wiarę we własne uczenie się. Jest gotowy, aby przyjąć krytykę, wysłuchać rad. Uważa, że uczenie się należy doskonalić.
Poziom 2	Uczeń, który potrafi wymienić swoje mocne i słabe strony. Wie, kiedy zmienić tor myślenia, by dobrze wykonać pracę. Aby doskonalić umiejętności, warto dostarczyć mu zadania, które przyniosą szybki sukces.
Poziom 3	Uczeń, który nie potrafi wyciągnąć wniosków ze swojej pracy. Zawsze znajdzie wytłumaczenie, dlaczego mu nie wyszło. Nie potrafi planować pracy.
Poziom 4	Uczeń ma niskie poczucie własnej wartości. Nie wierzy w swoje możliwości i to, że coś może zrobić samodzielnie.

ODWZAJEMNIANIE	
Uzyskany poziom	Stopień umiejętności, jaką uczeń osiągnął
Poziom 1	Uczeń jest bardzo silnym ogniwem w klasie. Chętnie współpracuje. Jest otwarty na nowe pomysły i potrafi uczyć się poprzez naśladowanie.
Poziom 2	Uczeń jest niezawodny w zespole, do którego może wiele wnieść. Zdarzają się, że jego pomysły są nieskuteczne, bo robi to, co nie jest wymagane. Aby poprawić jego zdolność, należy czasem powierzyć mu rolę lidera w grupie.
Poziom 3	Uczeń pracujący w grupie, ale nie potrafi współpracować, często narzuca swoje zdanie, wpływa na grupę, co powoduje chaos w jej pracy. Dobrym pomysłem jest, aby naśladował sukces pracy grupy.
Poziom 4	Uczeń nie lubiący współpracy, wręcz unikający kontaktów. Jest cichy, wycofany. Aby zwiększyć jego możliwości, należy skupić jego uwagę na jednej rzeczy, umożliwić mu obserwowanie i naśladowanie tych odważniejszych.

Jak sami widzicie, metoda ta to świetny sposób na poprawę zdolności uczenia się. Odnosi się ona do dzieci przedszkolnych, szkolnych, studentów, ale też i dorosłych. Jeśli nadal nie jesteście przekonani co do Rozwijania Potencjału Ucznia się, wypróbujcie tę metodę na własnej skórze, a wkrótce ją docenicie. Pamiętajcie przysłowie: „człowiek uczy się całe życie”.

Jesteście nauczycielami i to Wy kształtujecie tych ludzi, których wzięliście pod swoje skrzydła edukacji. To Wy budujecie zdolność poznawania świata, uczenia się jak się uczyć, aby podążać za jego zmianami. Ważne jest to, jak wprowadzić temat, z jakim nastrojem, „obudową”; czy będzie ciekawy – wówczas uczniowie chętniej go będą pogłębiać. Wasza wiedza i umiejętności przyczynią się też do stworzenia odpowiedniego otoczenia, w jakim będziecie żyć i pracować. Zwróćcie uwagę na urządzoną salę, stoliki, kolorystykę, miejsca, które zachęcają do zdobycia wiedzy.

Zwróćcie uwagę na rozwijane zdolności uczniów, czyż to nie prawda, iż potrzebne są one do bycia dobrym, a nawet wspaniałym uczniem. Czyż dociekliwość, koncentracja na zadaniu, poradzenie sobie z zakłóceniami, nie są potrzebne, aby zdobyć wiedzę? Czy współpraca, naśladownictwo to nie cechy, którymi obdarzone są dzieci, które uczą się z rodzicami i od rodziców? Uważam, że zaniedbanie rozwoju tych zachowań powoduje, że z czasem zanikną. Pomóżmy dzieciom/uczniom odkryć te zdolności na nowo. Nie dawajcie im gotowych rozwiązań, ale pokierujcie.

Marzena Kędra

Opracowując propozycję planu pracy dla klasy, korzystano z treści programowych zawartych w programie „Doświadczenie świata” opracowanym jako jeden z przykładowych programów nauczania dla I etapu edukacyjnego, opublikowanym na stronie internetowej www.naszelementarz.pl oraz „Drogowskazy wielointeligentnej edukacji” opracowanym jako jeden z przykładowych programów nauczania dla I etapu edukacyjnego, opublikowanym na stronie internetowej www.naszelementarz.pl.

Miesiąc: wrzesień

1. Wątki tematyczne w podręczniku „Nasz EleMentarz” dominujące we wrześniu:

- Poznajemy siebie i swoje najbliższe otoczenie.
- Zagospodarowanie przestrzeni klasy.
- Stwarzanie okazji do ćwiczeń w porozumiewaniu się.
- Pierwsza „wycieczka” po szkole.
- Wspólny wybór najważniejszych dla nas zasad oraz wdrażanie do ich przestrzegania.
- Droga z domu do szkoły oraz co dzieci powinny wiedzieć i na co zwracać uwagę, aby ich codzienna droga była bezpieczna.
- Zaproszenie policjanta do wzięcia udziału w zajęciach dotyczących bezpieczeństwa na drodze.

W tym miesiącu warto zwrócić uwagę na:

EDUKACJA POLONISTYCZNA

Słuchanie i mówienie:

- Wypowiedzi uczniów o szkole i zabaw wokół szkoły. (zabaw związanych ze szkołą).
- Zachęcanie dzieci do przedstawienia się, opowiadania o sobie i swoich zainteresowaniach.
- Wrażenia dzieci podczas zwiedzania pomieszczeń szkolnych i poznawania osób pracujących w szkole.
- Wypowiedzi dzieci na temat „Co dzieci robią w szkole?”. Planowanie własnych celów uczenia się. Ćwiczenie wyobraźni: Co by było gdyby...?
- Rozmowy na temat odpowiedniego zachowania się w szkole; wykorzystanie ilustracji i przeżyć dzieci.
- Poznanie regulaminu placu zabaw. Rozpoznawanie i nazywanie piktogramów.
- Wypowiedzi na temat wakacji na podstawie własnych przeżyć dzieci oraz pamiątek i ilustracji.
- Poszerzanie zasobu słów dotyczących aktywnego wypoczynku.
- Rozmowa o zmysłach. Nazywanie poszczególnych narządów zmysłów, za pomocą których poznajemy dany przedmiot.
- Omawianie zasad bezpiecznego poruszania się po drogach w oparciu o ilustrację i własne doświadczenia.
- Spotkanie z policjantem.
- Nauka na pamięć wiersza o przechodzeniu przez jezdnię.
- Oglądanie ilustracji w książkach dla dzieci. Domyślanie się, o czym może być książka – wypowiedzi dzieci.
- Słuchanie fragmentów „Plastusiowego pamiętnika” M. Kownackiej.
- Rozmowy o lalkach i ich rodzajach.
- Rozmowy o zabawkach i ulubionych zabawach dzieci oraz rodziców i dziadków.

Pisanie:

- Nauka pisania liter.
- Kreślenie linii prostych w różnych położeniach oraz łuków, kół spirali, itp.
- Kreślenie znaków literopodobnych wraz z określaniem ich kształtu, wyglądu, podobieństw, różnic, wyróżnieniem i nazywaniem drobnych elementów składowych.

Poprawność językowa:

- Wielka litera w pisowni imion.

EDUKACJA MUZYCZNA

Słuchanie i rozumienie muzyki:

- Zabawy wyciszające, relaksacyjne przy muzyce.

Śpiewanie i muzykowanie, ruch przy muzyce:

- Nauka piosenek.
- Instrumenty perkusyjne (trójkąt, kastaniety, tamburyn).
- Tworzenie i śpiewanie krótkich klasowych powitań i pożegnań.
- Tworzenie ruchu do muzyki – na podstawie rysunków przedstawiających poszczególne gesty i kierunki poruszania się.

Kultura muzyczna:

- Uczestniczenie w części artystycznej podczas uroczystości szkolnej.

EDUKACJA PLASTYCZNA**Percepcja sztuki:**

- Opisywanie budynku szkoły i jego otoczenia z użyciem podstawowych terminów charakterystycznych dla danego miejsca.

Ekspresja przez sztukę:

- Posługiwanie się różnymi technikami plastycznymi na płaszczyźnie.
- Posługiwanie się różnorodnymi materiałami, narzędziami i technikami wyrazu artystycznego.

EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYCZNA**Ja i moje otoczenie:**

- Zachęcenie do dbałości o porządek w klasie. Wdrażanie do odpowiedzialności.
- Poznanie sposobów bezpiecznego poruszania się po budynku szkolnym. Funkcje i zadania osób pracujących w szkole.
- Poznanie nowych obiektów na terenie szkoły lub w okolicy szkoły.
- Przekazanie w zrozumiały sposób: Jak chronić się przed hałasem? Jak dbać o ciszę potrzebną w nauce?

Współbycie i współdziałanie:

- Poznawanie nowych kolegów, przedstawianie się, opowiadanie o sobie. Ustalenie zasad mówienia i słuchania.
- Poznanie zasad bycia dobrym kolegą. Dbałość o stosowanie zwrotów grzecznościowych, zgodna zabawa.
- Poznanie znaczenia współpracy. Każdy jest inny, ma inne zdolności.
- Zasady klasowego kodeksu zachowania się w klasie i w szkole.
- Zabawa na placu zabaw. Słuchanie i wykonywanie poleceń.

EDUKACJA PRZYRODNICZA**W świecie roślin:**

- Rośliny w klasie, uwrażliwianie na potrzebę dbania o rośliny; kącik przyrodniczy – co możemy hodować, co obserwować, jak dbamy o nasz kącik.
- Przyroda latem.

Przyroda nieożywiona:

- Charakterystyczne polskie krajobrazy: morze, góry, nizina, rzeka, jezioro oraz miejsca: miasto, wieś.
- Przyroda nieożywiona wokół szkoły.

Ochrona środowiska:

- Hałas i jego wpływ na zdrowie.

EDUKACJA MATEMATYCZNA**Czynności umysłowe:**

- Szacowanie ilości, przeliczanie.
- Porządkowanie, grupowanie: przyborów szkolnych, instrumentów muzycznych, przyrządów sportowych i innych.
- Klasyfikowanie obiektów, porównanie i tworzenie kolekcji, (np. materiały przyrodnicze, zabawki).
- Układanie obiektów w kolejności malejącej i wzrastającej.
- Wyprowadzanie kierunków od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu, używając określeń: góra, dół, przód, tył, w prawo, w lewo oraz ich kombinacji.

Figury geometryczne:

- Dostrzeganie figur geometrycznych w znakach drogowych. Rozpoznawanie i nazywanie figur geometrycznych.
- Układanie kompozycji z figur geometrycznych. Tworzenie wzorów z figur geometrycznych wg ustalonych zasad. Segregowanie, klasyfikowanie.

Liczenie:

- Grupowanie, porównywanie liczebności. Stosowanie określeń: *więcej, mniej, tyle samo, większy – mniejszy, więcej – mniej*.
- Grupowanie przedmiotów wg podanych cech. Przeliczanie.

ZAJĘCIA KOMPUTEROWE**Obsługa komputera:**

- Posługiwanie się komputerem w podstawowym zakresie – włączanie i wyłączenie.

Tworzenie tekstów i rysunków:

- Korzystanie z grafiki i animacji za pomocą różnych programów dostępnych w pracowni.

Zagrożenia wynikające z korzystania z różnych osiągnięć techniki (np. multimediiów, komputera):

- Ustalenie zasad pracy.

ZAJĘCIA TECHNICZNE**Konstruowanie:**

- Wykonanie prac z papieru – znaki graficzne (piktogramy) związane z bezpieczeństwem w szkole.

Bezpieczeństwo:

- Nauka przechodzenia przez jezdnię.
- Opisywanie własnej drogi do szkoły; znaki drogowe dotyczące pieszego; dziecko jako pieszy, dziecko jako pasażer – zasady zachowania.
- Zasady bezpieczeństwa obowiązujące uczestników ruchu drogowego; rozpoznawanie wybranych znaków: „Uwaga dzieci”, „Stop” i „Parking”; znaki drogowe; zapoznanie z rodzajami znaków drogowych.
- Poznanie znaków ewakuacyjnych znajdujących się na obszarze szkoły. Odszukiwanie ich w budynku i nazywanie.
- Dbanie o bezpieczeństwo swoje i innych – nie każda rzecz może być zabawką. (Certyfikaty i oznaczenia umieszczone na zabawkach przeznaczonych dla dzieci).

WYCHOWANIE FIZYCZNE I EDUKACJA ZDROWOTNA

Sprawność fizyczna:

- Ćwiczenia orientacyjno-porządkowe. Reagowanie na sygnały, znaki i polecenia nauczyciela.
- Skoki – ćwiczenia. Skoki obunóż i jednonóż (na prawej i lewej nodze) w miejscu i w ruchu.
- Ćwiczenia bieżne – bieg po prostej i slalomem z omijaniem przeszkód zgodnie z zasadami ruchu drogowego (dziecko jako pieszy).
- Ćwiczenia rzutne – rzuty małymi przedmiotami prawą i lewą ręką w miejscu i w ruchu.
- Ćwiczenia bieżne z użyciem różnych przyborów (szarfy, woreczki, piłki).

Zdrowie i profilaktyka prozdrowotna:

- Bezpieczne korzystanie ze sprzętu, przyrządów i urządzeń sportowych.
- Zapoznanie z obiektami sportowymi na terenie szkoły i pomieszczeniami przyległymi – szatnia, toaleta, umywalnia – pogadanka na temat podstawowych czynności higienicznych.

2. Wybrane propozycje ciekawych metod, pomysły do wykorzystania, uwagi o realizacji

Ramy dla budowania przestrzeni klasowej

W procesie kształcenia duże znaczenie odgrywa szeroko rozumiane środowisko, w którym proces ten przebiega. Nie można zapominać, że *proces edukacyjny zawsze przebiega w realnej przestrzeni, w określonych warunkach, które w sposób znaczący determinują jego charakter*. Jednym z ważniejszych, choć nie jedynym środowiskiem uczenia się dzieci w wieku wczesnoszkolnym jest **sala lekcyjna**.

Strefy aktywności ucznia i nauczyciela:

- ławki ustawione w kręgu – kiedy sytuacja dydaktyczna wymaga dyskusji, siedzenie w kole wzmacnia spontaniczność uczniów, aktywizuje ich do myślenia i działania;
- ławki ustawione w rzędach – jeśli uczniowie wykonują pracę indywidualną, wymagającą skupienia, samokontroli, gdy zależy nam na ograniczeniu interakcji między dziećmi;
- ławki ustawione w zespołach – jeśli naszymi celami są zajęcia w parach i grupach.

Dobrze jest, gdy dzieci, rozpoczynając zajęcia, losują miejsca przy stolikach. W związku z tym siedzą w zasadzie codziennie z innym kolegą/koleżanką. W prosty sposób eliminuje się jakiegokolwiek animozje dzieci wobec siebie, nie ma problemów związanych z tym, że któreś dziecko musi siedzieć samo. Na każdym stoliku naklejony jest znaczek w określonym kształcie, czy też kolorze. Uczeń losuje spośród dokładnie takich samych znaczków i zajmuje w tym dniu to miejsce, które jest oznaczone elementem identycznym z tym, który wylosowało. „Ma szansę każdego dnia trenować komunikację i współpracować z innym kolegą/koleżanką. Taki system sprzyja także nawiązywaniu znajomości między dziećmi w klasie, pokonywaniu bariery nieśmiałości, uczenia się współpracy z dziećmi o odmiennych temperamentach, zainteresowaniach. Te zmiany, które właściwie nie wiążą się z żadnymi nakładami finansowymi, a jedynie ze zmianą sposobu myślenia o stronie organizacyjnej zajęć w klasach I – III, może wprowadzić każdy nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej w dowolnym momencie roku szkolnego”.

Nie należy zapominać o miejscu, w którym dzieci mogą usiąść w kręgu, poćwiczyć, potańczyć, zrelaksować się lub wykonywać prace niewymagające siedzenia przy stolikach (**eksperymenty, doświadczenia, obserwacje**). Jest to niezwykle ważne z uwagi na operacyjny charakter procesów poznawczych przebiegających w umyśle dziecka.

Bardzo ważna dla dzieci jest możliwość zagospodarowania i ozdabiania sali przez nie same, według ich pomysłów. Czują się one wtedy jak u siebie w domu.

Pierwszy dzień w szkole

„Rozpoczęcie nauki szkolnej to moment znaczący dla samego dziecka, jego rodziców i nauczycieli. Każdy nauczyciel pragnie, aby jego uczniowie czynili znaczące postępy, byli ciekawi świata, otwarci na potrzeby innych i zaangażowani w zdobywanie umiejętności i wiedzy. Każdy rodzic marzy, aby jego dziecko odnalazło się w szkole, aby miało dobrych kolegów i odnosiło sukcesy. Uznania i sukcesów pragną również dzieci. Dzisiejszy świat stawia przed dzieckiem na każdym etapie rozwoju wysokie wymagania”.

Bardzo ważne jest: zorganizowanie dziecku takich warunków, w których poczuje się ono bezpiecznie; zbudowanie środowiska, które pozwoli odczuwać radość z bycia z innymi, radość zabawy i radość uczenia się; środowiska, które da każdemu dziecku możliwość spełnienia się w roli ucznia.

Pierwszy dzień pobytu dzieci w szkole jest dniem szczególnym. Należy zadbać, aby stał się on dla nich wspianym i niezapomnianym przeżyciem. Zaplanujmy więc pierwszy dzień w taki sposób, aby najmłodszy uczeń w szkole już następnego dnia rano, nie mógł się doczekać rozpoczęcia edukacyjnej przygody w klasie Zdobywców Świata. Uczeń powinien nabrać przekonania, że uczenie się jest ciekawe i przyjemne. W edukacyjnej wędrówce nieraz pojawią się trudności, które trzeba będzie pokonać. Uczniowie będą musieli włożyć wiele wysiłku i pracy, aby jak najwięcej poznać, zrozumieć, wiedzieć.

Ważnym jest także to, aby rodzice pierwszego dnia uczestniczyli w spotkaniu, na którym dowiedzą się, na czym będzie polegała realizacja programu nauczania, co będą robiły dzieci i jak się będą uczyły, jak będą mogli wspierać swoje dzieci w rozwijaniu umiejętności i zdolności. Po takim spotkaniu na pewno też chętniej wspomogą nauczyciela w jego działaniach. Sprawą bardzo istotną jest przygotowanie spotkania przez nauczyciela, odpowiednie zaaranżowanie sali i przekonanie rodziców do wspólnego działania dla dobra dzieci.

Aranżacja sali. Ławki ustawione są pod ścianą. Krzeselka ustawione są w dwóch kręgach – jeden jest dla dzieci, drugi dla rodziców. W środku kręgu stoi pudełko.

Dzieci wchodzą do klasy. W progu stoi nauczyciel i wita się z nimi uśmiechem i uściskiem dłoni.

- Dzieci zajmują dowolne miejsce w pierwszym kręgu. Rodzice zajmują miejsca w kręgu za swoim dzieckiem. Gdy wszystkie dzieci zostaną już powitane, nauczyciel siada razem z nimi w kręgu.
- Nauczyciel przedstawia się, a następnie prosi o to samo dzieci. Każde dziecko mówi także, kogo w klasie już zna. Po swoich prezentacjach dzieci podchodzą do tych osób, których nie znają i podają im rękę ze słowami: Witam Cię.
- Nauczyciel włącza spokojną muzykę i otwiera „czarodziejskie pudełeczko”, wyjmując z niego karteczkę, odczytuje i zaprasza do wspólnej pracy – zabawy.

„Słowa dają super moc!” Uczestnicy będą mieli okazję sfotografować się na specjalnie zaaranżowanej ścianie fotograficznej. Na dzieci czekają wycięte z kartonu skrzydła z „magicznymi” hasłami. Hasła komunikują same pozytywne przekazy, dzięki czemu dzieci poczują się wyjątkowo, nabiorą pewności siebie, dodatkowo dobrze się bawiąc. Zadaniem dzieci i ich rodziców będzie zilustrowanie „magicznego” hasła. Wszystkie artystyczne „skrzydełka” powinny zostać wyeksponowane w wybranym przez uczestników miejscu, w którym zrobione zostaną zdjęcia. Każdy uczestnik powinien otrzymać zdjęcie, które trafi na tablicę w kasie.
- Wesołe pożegnanie – zgodnie z inwencją nauczyciela.

Jak zorganizować pierwsze dni pobytu dzieci w szkole

Ja i moi nowi koledzy

W toku zabawy wprowadzamy dzieci do nowej grupy społecznej, pozytywnie nastawiamy do każdego członka tej grupy, czyli wprowadzamy ważne zasady:

- Wszyscy jesteśmy w klasie tak samo ważni.
- Nawijamy więzi ze wszystkimi członkami grupy – respektujemy ich.
- Nauczyciel jest naszym przewodnikiem – słuchamy go.

Przebieg:

- Poszukiwanie swoich miejsc w klasie (dzieci siadają na dywaniku, w miejscu, gdzie leży kartka z ich imieniem).
- Przedstawianie się koledze z lewej i prawej strony, następnie na forum klasy, np. „Jestem Basia. Siedzę obok Krzysia i Joli. Przyniosłam dzisiaj do klasy...”, (uczniowie swobodnie wypowiadają się o przyniesionych zabawkach).
- Zabawa ruchowo-matematyczna „Sałatka klasowa” – na sygnał nauczyciela uczniowie zmieniają się miejscami w kręgu, np. miejscem zmieniają się chłopcy, miejscem zmieniają się dziewczynki, miejscem zmieniają się wszyscy, którzy są ubrani w spodnie, miejscem zmieniają się wszyscy, którzy lubią bawić się klockami (za każdym razem następuje liczenie osób, które się zamieniły miejscami).
- Rysowanie swojego portretu na odwrocie kartki ze swoim imieniem, ozdabianie „szlaczkiem” swojego imienia.

- Tworzenie gazetki *Moi Koledzy* – na przygotowanym kole dzieci przyczepiają portrety, wyjaśniają znaczenie hasła. Nauczyciel zawiesza koło w wybranym miejscu w klasie (najlepiej nad miejscem, w którym gromadzone będą materiały do zabaw integracyjnych).
- Swobodne zabawy w grupach przyniesionymi zabawkami (jest to moment do obserwacji dzieci pod kątem inwencji, koleżeństwa czy stosowanego słownictwa). Ten element zajęć kończymy rozmową – uczniowie wymieniają osoby, z którymi się bawiły, wskazują ich portrety w Kręgu Klasowym, a nauczyciel podkreśla zasady dobrej zabawy.
- Tworzenie przestrzeni edukacyjnej, w którym znajdować się będą materiały do zabaw integracyjnych. W pierwszym dniu dzieci zostawią tu przyniesione zabawki i gry.
- Zaproszenie dzieci do wspólnej zabawy. Nauczyciel kieruje dziećmi, które w milczeniu wykonują polecenia typu: Idźcie 10 kroków do przodu, teraz skróćcie w prawo itd. Droga do wybranego miejsca w tym dniu może wieść nawet poza klasę. Po odnalezieniu miejsca uczniowie odczytują z pomocą nauczyciela hasło: Nauczyciel jest naszym przewodnikiem – słuchamy go, dyskutują na temat umieszczonych pod hasłem znaków, uczą się ich znaczenia. Wprowadzone znaki dotyczą spraw porządkowych, np. wywoływanie ciszy, ustawiania się parami, zaproszenia do swobodnej zabawy.

Ja w szkole

Dzień, w którym najważniejszym celem jest stworzenie możliwości zaistnienia „ja” każdego dziecka – uczniowie będą mogli zaprezentować swoje umiejętności, zainteresowania, pragnienia. Realizacja tego celu jest punktem wyjścia dla poznania własnych uczniów.

Przebieg:

- Na ten dzień nauczyciel powinien przygotować list do dzieci o ich pracy poprzedniego dnia; list powinien zawierać konkretne przykłady zachowań dzieci, w których użyto słów: „proszę”, „dziękuję”, „przepraszam”, „gratuluję”; w kapsule umieszczamy znaczki, np. uśmiechnięte słoneczka, którymi udekorujemy portrety uczniów wymienionych w liście.
- Swobodna rozmowa na temat ważnych w życiu słów.
- Tworzenie krótkich historyjek/bajek, w których wystąpią ważne słowa.
- Swobodna zabawa dzieci przyniesionymi zabawkami. Dobrze jest poprosić, aby dzieci bawiły się po dwie lub trzy osoby zapraszając się do wspólnej zabawy. (Nauczyciel obserwuje nawiązujące się relacje, zgodność zabawy, role dzieci w zabawie).
- Nauka piosenki tematycznie związanej z dobrym zachowaniem.
- Ćwiczenia grafomotoryczne – rysowanie szlaczków w liniach według wzoru i własnej inwencji.
- Powtórzenie poznanych poprzedniego dnia sygnałów porządkowych.
- Zabawy orientacyjno-porządkowe na świeżym powietrzu lub sali gimnastycznej.
- Przeliczanie w toku zabaw osób w grupach, używanych przedmiotów – wprowadzenie określeń mniej, więcej, tyle samo.
- Zagadki – nauczyciel opisuje wybrane dziecko, pozostałe odgadują o kogo chodzi, wskazują jej portret wykonany poprzedniego dnia. Wywołana zagadką osoba przedstawia się, wymienia swoich sąsiadów. Stopniowo wprowadzamy do zabawy pojęcia: po lewej, po prawej.

Moja klasa

Dzień organizacji środowiska nauki dzieci. Uczestnictwo dzieci ma przyczynić się do rozwoju odpowiedzialności za estetykę miejsca pracy i zabawy.

Uczniowie w dniu tym poznają zasady korzystania z przestrzeni edukacyjnej, wdrażani są do respektowania praw innych dzieci – członków klasy.

Przebieg:

- Poszukiwanie „pudełeczka” (w tym dniu „pudełeczku” jest zagadka dotycząca gościa, który odwiedzi uczniów – pielęgniarki szkolnej).
- Rozmowa na temat zawodu pielęgniarki, powodu jej przyścia do klasy.
- Odwiedziny pani pielęgniarki – krótka pogadanka o zdrowiu (jak siedzieć w ławkach) i higienie w szkole. Mierzenie dzieci.
- Ustalanie miejsc w ławkach – dobrze, aby dzieci znały zdrowotne kryteria ustalania miejsc w ławkach o różnej wysokości (np. wzrost).

- „Jakie skarby ma mój tornister?” – dzieci wykładają na stoliki wszystkie rzeczy z tornistra, opowiadają o nich. Dokonują segregowania, np. podręczniki, przybory, ćwiczenia i inne.
- Układanie zadań tematycznych – układanie modeli zdań, dzielenie na wyrazy, wyodrębnianie wyrazów, liczenie wyrazów w zdaniu.
- Zagadki typu: Jest to przedmiot o kształcie prostokąta, wykonany z papieru, leży na każdej ławce. Dzielenie nazw przyborów na sylaby, wyróżnianie głosek i poszukiwanie w klasie innych przedmiotów na wskazane głoski.
- Określanie równoliczności przez przeliczanie i przyporządkowanie wzajemnie równoznaczne.
- Dzieci wraz z nauczycielem ustalają, które z rzeczy mogą pozostać w klasie, zapełniają przygotowane miejsca w kąciku tematycznym. Stosowanie pojęć: za, przed, pod, obok.
- Omawianie zasad korzystania z półek i utrzymywania w nich porządku.
- Wprowadzamy funkcję dyżurnych – omawiamy ich rolę. Dyżurni mogą być wyłaniani w każdy piątek w ramach wyróżnienia za dobrą pracę i zachowanie. Swoją dyżur rozpoczną od poniedziałku. W wyborze powinni uczestniczyć uczniowie. Uczymy dzieci samooceny, oceny zespołowej, umiejętności gratulowania wybranym.

Nauka i zabawa

Powtarzamy w tym dniu zabawy, utrwalamy poznaną piosenkę. Uzupełniamy plan na przyszły tydzień. Przebieg:

- Poszukiwanie „pudełeczka” (w tym dniu w „pudełeczku” są szablony planu lekcji do uzupełnienia). Uczniowie rozmawiają na temat: Co to jest plan?
- Oglądanie i rozmowa nt. podręcznika. Ustalenie, czego będziemy się uczyć – wprowadzamy znaczki oznaczające różne obszary edukacyjne: np. matematyczna – 2+2, polonistyczna – ABC itp., przygotowanie planu na kolejny tydzień. Drugą stroną planu można wykorzystać do ćwiczeń grafomotorycznych.
- Czytanie fragmentów lektury „Plastusiowy pamiętnik” – wykonywanie figurek z plasteliny – tworzenie ekspozycji prac.
- Wprowadzenie pojęcia „twórcze przerwy” – czasu krótkich przerw regulowanych przez nauczyciela, w trakcie których uczniowie indywidualnie dobierają dla siebie zadania: swobodnie bawią się z innymi – wykorzystują gry planszowe zgromadzone w klasie, rozwiązują zadania w obszarze „rozrywek umysłowych” – rebusy, labirynty, płataninki, korzystają z systemu PUS itp.
- Zabawy zagadkami/słowami – rozwiązanie zagadki dzielimy na sylaby i głoski z użyciem kartoników.

Świat wokół nas

Dzień przygotowań do nauki pisania i czytania poprzez uświadamianie roli pisma w życiu człowieka.

Przebieg:

- Poszukiwanie „pudełeczka” (w „pudełeczku” są różne książki słowniki, bajki, przyrodnicze, katalogi, np. zabawek, komiksy, książeczki – instrukcje składania klocków lego, książki kucharskie itp.). Uczniowie oglądają książki, rozmawiają o funkcji książek. Ważne, by uświadamiali sobie rolę książki jako źródła wiedzy, przeżyć, rozrywki. Ustalenie wspólnych cech książek, np. ciekawy, zachęcający tytuł, zapisane nazwisko autora, tekst.
- Snucie domysłów, co do treści książki na podstawie ilustracji/okładek książki (zasłaniamy tytuły; pokazujemy też okładkę książki M. Jaworzakowej „Jacek, Wacek i Pankracek”) – uczniowie tworzą własne pomysły, o czym mogą opowiadać książki, których okładki oglądają.
- Słuchanie fragmentów książki M. Jaworzakowej „Jacek, Wacek i Pankracek” – wypowiedzi na temat przedstawionych zdarzeń, analiza sylabowa i głoskowa imion bohaterów książkowych, podawanie imion rozpoczynających się na podaną głoskę, podanie informacji, że imiona piszemy wielką literą; pokaz książek z imieniem w tytule.
- Liczb 1 i 2 – szukanie zbiorów jedno i dwuelementowych, szukanie wyrazów jedno i dwusylabowych, wskazywanie pierwszego, drugiego elementu z szeregu, a także pierwszego i drugiego wyrazu z ułożonego zdania.
- Wprowadzenie „Dnia czytelnicych prezentacji” – nauczyciel zapowiada, że raz w miesiącu uczniowie będą mogli zaprezentować przeczytaną w domu z rodzicami, a później samodzielnie książkę (w dowolnej wybranej przez siebie formie). W przygotowaniu prezentacji mogą pomagać rodzice.

Zabawy integrujące grupę i zabawy twórcze

Według W. Okonia zabawa jest „działaniem wykonywanym dla własnej przyjemności, a opartym na udziale wyobraźni, tworzącej nową rzeczywistość. Choć działaniem tym rządzą reguły, których treść pochodzi głównie z życia społecznego, ma ono charakter twórczy i prowadzi do samodzielnego poznania i przekształcania rzeczywistości”. Zdaniem G. Kapicy zabawa to działalność dobrowolna, zazwyczaj bezinteresowna, podejmowana ze względu na przyjemność, jakiej dostarcza samo jej wykonywanie. „Zabawy dzieci związane są z wykorzystywaniem różnych, nieraz najprostszych, przypadkowych przedmiotów. Wyobraźnia dziecka potrafi je ożywić, nadać im rozmaite funkcje i role”. Do zabaw integrujących możemy zaliczyć zabawy: „Przejdźcie przez tunel oczu i tunel rąk”, „Tratwa ratunkowa”, „Co będzie dalej?”, „Iskierka przyjaźni”, „Łańcuch przyjaźni”, „Wspólna historia”, „Plecy do pleców”, „Czyje to ręce?”, „Złap swoje imię”, „Rosnąca rzeźba” itp.

„Zabawy twórcze (zwane również tematycznymi) – za pośrednictwem tych zabaw dzieci wyrażają w sposób twórczy interesujące je strony życia. Nie są sztucznie przygotowane przez wychowawców”. Dzięki zabawie dziecko rozwija swoją wyobraźnię. „Wyobraźnia i fantazja przewijają się w zabawach twórczych, kiedy dzieci tak chętnie odtwarzają życie Indian, bitwy i sceny wojenne, wydarzenia historyczne, czy życie środowiska własnego”.

Miesiąc: październik

3. Wątki tematyczne w podręczniku „Nasz EleMentarz” dominujące w październiku

- Rodzina.
- Rodzinny portret.
- Czynności wykonywane przez członków rodziny.
- Gościnność oraz wspólne spędzanie czasu z rodziną i przyjaciółmi.
- Jesienny ogród.
- Wycieczka do ogrodu lub spotkanie z działkowcem.
- Zabawy z kotem i kocie zwyczaje.
- Jak dbać o zwierzęta domowe.
- Rodzaje kotów – domowe i dzikie.
- Ostrożność w kontaktach ze zwierzętami.
- Zdrowe odżywianie. Higiena przygotowywania i spożywania posiłków.
- Teatryk kukielkowy.
- Moja rodzina – mój dom.
- Dom jako budynek.
- Dom to nie tylko ściany.

W tym miesiącu warto zwrócić uwagę na:

EDUKACJA POLONISTYCZNA

Słuchanie i mówienie:

- Słuchanie fragmentów książki „Nasza mama czarodziejka” J. Papuzińskiej. Odróżnianie zdarzeń baśniowych – fantastycznych – od realistycznych.
- Rozmowy o aktywnym spędzaniu wolnego czasu z rodziną na podstawie własnych doświadczeń.
- Wypowiedzi dzieci na temat gościnności oraz wspólnego spędzania czasu z rodziną i przyjaciółmi.
- Swobodne wypowiedzi dzieci o swoich ojcach. Opowiadanie treści ilustracji.
- Rozmowa na temat domów.
- Rozwijanie czynnego słownictwa dzieci oraz pojęć związanych z architekturą.
- Rozmowy z dziećmi o tym: Jak jesień pomalowała ogród?
- Wypowiedzi dzieci na temat sposobów obchodzenia urodzin i imienin na podstawie własnych doświadczeń.
- Słuchanie wierszy o zwierzętach. Rozwiązywanie i układanie zagadek i rebusów o zwierzętach.
- Wypowiedzi dzieci o zabawach z kotem i kocich zwyczajach na podstawie własnych doświadczeń.
- Swobodne rozmowy o domu jako budynku.
- Rozmowy o domu. Co to znaczy, że dom to nie tylko budynek?
- Ćwiczenia pamięci słuchowej – słuchanie odgłosów domu.
- Opowiadanie treści komiksu o przygodzie Kamila i Kamili. Tworzenie innego zakończenia.

Czytanie:

- Sylab, wyrazów, zdań.
- Odczytywanie pytań.
- Tekstu, napisów, szyldów w czasie spaceru.

Pisanie:

- Nauka pisania liter.
- Pisanie sylab.
- Pisanie z pamięci.

Poprawność językowa:

- Zdanie (wielka litera na początku, kropka na końcu).
- Znak zapytania.
- Utrata dźwięczności na końcu wyrazu – czujność ortograficzna.
- Wielokropek. Wykrzyknik.

Małe formy teatralne:

- Ilustrowanie mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub bohatera wymyślonego przez dzieci.
- Poznanie pojęć: rekwizyt i jego umowne znaczenie.
- Posługiwanie się rekwizytem w odgrywanej scenie.

EDUKACJA MUZYCZNA**Słuchanie i rozumienie muzyki:**

- Słuchanie piosenek o mamie i tacie z repertuaru dziecięcego.
- Słuchanie utworu „Walc kwiatów” P. Czajkowskiego, improwizowanie akompaniamentu na instrumentach perkusyjnych do walca.
- Ćwiczenia słuchowe i dźwiękonaśladowcze.
- Odgłosy akustyczne – dom/kuchnia.
- Nastroj w muzyce. Identyfikowanie własnych nastrojów pod wpływem słuchanej muzyki.

Śpiewanie i muzykowanie, ruch przy muzyce:

- Nauka piosenek z repertuaru dziecięcego.
- Sposoby gry na instrumentach perkusyjnych (trójkąt, kastaniety, tamburyn); muzyczny podział słowa na sylaby.
- Realizowanie różnych rytmów na instrumentach perkusyjnych, zabawy muzyczno – ruchowe.

EDUKACJA PLASTYCZNA**Percepcja sztuki:**

- Oglądanie wizerunków kotów: zdjęć oraz obrazów namalowanych przez wybitnych artystów – dawniej i dziś.

Ekspresja przez sztukę:

- Posługiwanie się różnymi technikami plastycznymi na płaszczyźnie i w przestrzeni – jesienne drzewo, wykonanie budowli, wykonanie zaproszenia na przedstawienie.
- Posługiwanie się środkami wyrazu plastycznego, takimi jak: faktura – praca plastyczna – wyklejanka z wełny.
- Ilustrowanie scen, sytuacji realnych i fantastycznych inspirowanych wyobraźnią, literaturą, muzyką, otoczeniem społecznym i przyrodniczym – „rodzina kotów.”
- Wykonywanie nieskomplikowanych rekwizytów (np. Lalki, pacynki) i wykorzystywanie ich w małych formach teatralnych – wykonanie prostych kukiełek z darów ogrodu.

EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYCZNA**Ja i moje otoczenie:**

- Rozumienie relacji zachodzących między nim a najbliższym otoczeniem.
- Wiedza o tym, co wynika z przynależności do swojej rodziny.

Współbycie i współdziałanie:

- Współpraca z innymi osobami poprzez zabawę, wspólną naukę czy uczestniczenie w codziennych sytuacjach.
- Znajomość reguł obowiązujących w świecie dorosłych, stosuje się do tych zasad (np. w kulturalny sposób zwraca się do dorosłych, w autobusie ustępuje miejsca ludziom starszym i schorowanym, kobietom w ciąży itp.) – szacunek dla osób starszych.
- Znajomość zasad bezpiecznego organizowania zabaw – podczas zabawy w teatrzyk.
- Dostrzeganie dobra i zła – jak rozwiązywać trudne sytuacje? Niesie pomoc potrzebującym (nie tylko w sytuacjach zagrożenia, ale też i na co dzień).
- Wywiązywanie się z powinności wobec najbliższych – odpowiedzialność za zwierzę domowe.
- Świadomość, że pieniądze są formą zapłaty za pracę – docenianie wartości pracy.
- Dostosowanie swoich oczekiwań do realiów sytuacji ekonomicznej swojej rodziny.
- Znajomość tradycji własnej rodziny.
- Okazywanie szacunku dla cudzej własności.

EDUKACJA PRZYRODNICZA**W świecie roślin:**

- Obserwacje i prowadzenie nieskomplikowanych doświadczeń przyrodniczych, analizowanie ich i wyciąganie wniosków – Czego potrzebują do życia rośliny cięte?

Człowiek i świat zwierząt:

- Opisywanie niezbędnych warunków potrzebnych dla rozwoju zwierząt.
- Wskazanie zagrożenia wynikającego z kontaktu z niebezpiecznymi i chorymi zwierzętami.
- Wiedza, o tym jak zachować się w przypadku spotkania chorego lub niebezpiecznego zwierzęcia.
- Opieka nad zwierzętami domowymi (jeżeli je posiada).
- Opisywanie domu zwierząt – spacer po okolicy – obserwowanie i nazywanie domów, ludzi i zwierząt.

Przyroda nieożywiona:

- Rozpoznawanie kolorów w przyrodzie – jak jesień pomalowała ogród?

EDUKACJA MATEMATYCZNA**Czynności umysłowe:**

- Góra, dół, lewa, prawa strona (na kartce papieru). Po lewej, po prawej.
- Grupowanie elementów.
- Klasyfikowanie obiektów – dobieranie kart w pary – gra w Piotrusia.
- Określanie położenia obiektów względem innego obranego obiektu: wyższy, niższy, pomiędzy, między, za, przed.

Liczenie:

- Poznanie liczb naturalnych od 1 do 3 w aspekcie porządkowym, kardynalnym i symbolicznym.
- Porządkowanie liczb z zakresu 1–3 od najmniejszej do największej i odwrotnie.
- Określanie miejsca liczby w ciągu liczbowym (na chodniczku liczbowym) określanie liczebności zbioru.
- Porównywanie: mały – duży, mniejszy – większy, szybki – wolny, szybszy – wolniejszy.

Pomiar:

- Mierzenie długości skonstruowanych budowli z pomocą taśmy mierniczej; stosowanie alternatywnych sposobów mierzenia; szacowanie długości; ustalanie różnic w pomiarze.
- Różnicowanie: przedmioty cięższe, lżejsze – zabawa w porównywanie ciężaru warzyw na wadze.

ZAJĘCIA KOMPUTEROWE

Obsługa komputera:

- Posługiwanie się komputerem w podstawowym zakresie – używa narzędzia „wypełnij kolorem”.

Wyszukiwanie i korzystanie z informacji:

- Oglądanie grafiki i animacje za pomocą różnych programów dostępnych w pracowni – nauczycielka wykorzystuje tablicę interaktywną lub rzutnik i, korzystając z wyszukiwarki Google, pokazuje dzieciom zdjęcia zwierząt egzotycznych i miejsca, w których żyją.
- Wyszukiwanie informacji w Internecie.

Tworzenie tekstów i rysunków:

- Korzystanie z grafiki i animacji za pomocą różnych programów dostępnych w pracowni – wykorzystanie narzędzi programu graficznego do rysowania domów. Wypełnianie kolorem narysowanych kształtów.

ZAJĘCIA TECHNICZNE

Konstruowanie:

- Tworzenie kompozycji z różnorodnych materiałów – domy z kartonów.
- Wykonywanie czynności wg instrukcji nauczyciela.

Bezpieczeństwo:

- Sprzątanie po sobie i pomaga innym w utrzymaniu porządku.
- Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa w czasie posługiwania się nożem.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I EDUKACJA ZDROWOTNA

Sprawność fizyczna:

- Wstęp do gier sportowych. Zabawy z piłką – toczenie prawą i lewą ręką, rzut piłką o ścianę, chwyt oburącz.
- Ćwiczenia koordynacji, w tym naprzemianstronne ruchy ramion i nóg w leżeniu na plecach i na brzuchu.
- Ćwiczenia zręcznościowe. Marsze w podporach – na stopach i dłoniach.
- Kształtowanie zwinności – pełzanie, czołganie i przechodzenie pod niskimi przeszkodami.
- Ćwiczenia kształtujące z przewagą ćwiczeń gibkościowych.
- Ćwiczenia bieżne – bieg slalomem, pokonywanie niskich przeszkód.
- Ćwiczenia kształtujące na materacu – przetoczenia w przód i w tył z przysiadu skulonego.
- Ćwiczenia wstępne przy drabinkach – wchodzenie na drabinki i schodzenie z nich.
- Ćwiczenia rzutne – podrzut i chwyt piłki oburącz w miejscu; próby kozłowania piłki w miejscu jednorącz lub oburącz.
- Sztafety wielozadaniowe z elementami marszu, biegu, skoku i czworakowania.
- Bieg po prostej ze zmianą tempa i kierunku. Poruszanie się krokiem dostawnym w bok.

Zdrowie i profilaktyka prozdrowotna:

- Aktywne sposoby spędzania czasu. Sport to zdrowie.

4. Wybrane propozycje ciekawych metod, pomysły do wykorzystania, uwagi o realizacji

Nauka czytania

Pracę należy rozpocząć od wstępnej diagnozy realnych kompetencji (np. w zakresie umiejętności czytania) w celu indywidualizacji dalszego toku kształcenia jako sposobu przełamywania stereotypów metodycznych.

- Nie należy „uczyć” liter tych uczniów, którzy już je znają. Nie można hamować naturalnej ciekawości dziecka wtedy, gdy pyta ono o literę, której nauczyciel na razie nie chciał wprowadzać na lekcji.
- Nie wolno zabraniać uczniom odgadywania z kontekstu, jakiej głosce odpowiada nieznana im jeszcze litera.
- Nie można kazać czytać tekstów uproszczonych, ubogich leksykalnie i tematycznie tym uczniom, którzy z powodzeniem radzą sobie z bardziej zaawansowaną literaturą.

Jak organizować indywidualizację czytania na lekcjach jako systematyczny, ciągły model organizacyjny?

- Respektowanie zróżnicowanych kompetencji dzieci poprzez założenie, że w tym samym czasie różni uczniowie pracują nieco inaczej z czytanim tekstem.
- Biblioteczki klasowe, z których uczniowie mogą korzystać codziennie na zajęciach w czasie przeznaczonym na czytanie. Ta forma gwarantuje dziecku prawo do indywidualnego doboru lektury, w tym też prawo do rezygnacji z dalszego jej czytania, jeśli książka nie spełnia jego oczekiwań.

Proponuję, aby nauczyciel, w wyznaczonym miejscu w klasie pracował z uczniami nieznającymi liter. W tym celu może wykorzystać metodę analityczno – syntetyczną.

Nauczyciel musi przygotować komplet obrazków, wyraz do obrazka zawierający poznawaną literę.

Zasady pracy:

Nauka czytania i pisania jest oparta na samodzielnym rozpoznawaniu znaków pisma przez uczniów za pomocą metody analityczno-syntetycznej w odmianie wyrazowej, z zachowaniem zasady stopniowania trudności.

- Dziecko otrzymuje obrazek i ustala jego znaczenie, nazywa.
- Podstawą analizy (wzrokowej i słuchowej), a następnie syntezy jest wyraz zawierający poznawaną literę. Uczniowie otrzymują wyrazy, jako podpisy obrazków, zawierające po jednej nowej literze. Nauczyciel przedstawia dziecku wzór wyrazu podstawowego, a poniżej tego wzoru rozstawione jego litery. Uczniowie porównują litery z wyrazem podstawowym, ustalają, ile ich jest, które z nich znają, a których nie znają i na którym miejscu te nieznane się znajdują. I dopiero teraz, aby się dowiedzieć, jak się nowe litery czyta, odrywają wzrok od wzoru wyrazu i usiłują, powtarzając z wolna, lecz nie za głośno wyraz i wsłuchując się w jego brzmienie, wyodrębnić w nim oddzielne dźwięki i ustalić, które z nich odpowiadają nowym, nie znanym literom. Analizy tej powinni dokonać uczniowie jak najbardziej samodzielnie, nauczyciel podaje tylko sposób analizowania. Następnie należy przeprowadzić ćwiczenia związane z syntezą wyrazu. Należy jeszcze wyjaśnić dzieciom, że każda litera może być mała lub wielka.
- Ćwiczenia w pisaniu. Nową literę dziecko zapisuje w tzw. zeszytach roboczym (bez liniatury) mając przed oczami wzór litery. Następnie nauczyciel demonstruje, jak umieścić literę w liniaturze. Na początku dzieci piszą ołówkiem, a następnie piórem.
- Ćwiczenia w czytaniu.

Bardzo skutecznym sposobem pogłębiania umiejętności świadomej syntezy jest zastosowanie ćwiczeń w przekształcaniu wyrazów. Ćwiczenia te polegają na dopisywaniu lub zmazywaniu liter, zmianie liter początkowych, końcowych lub środkowych, np. *da – dam – damy; dodam – dodamy; oddam – oddamy*.

Wielką zaletą będzie właściwe dobrane wyrazu podstawowego, przemawiające do wyobraźni dziecka, od najprostszych w swojej budowie, zgodnych z wymową i łatwych do zapamiętania do coraz bardziej złożonych. **Przy czytaniu wyrazów dłuższych powinno się wdrażać uczniów do ćwiczeń morfologicznych.** Warto zastosować „łamiągówki językowe, wielce pożyteczne dla wyrabiania poczucia językowego”, które polegać powinny na rozpoznawaniu znaczenia podanych wyrazów różniących się przedrostkami

i uzupełnianiu nimi zdań: *chodzi, wchodzi, wychodzi, przechodzi, przychodzi, dochodzi; pisze, napisze, odpisze, dopisze, przepisze* itp. Ćwiczenia takie uczą dzieci sposobów modyfikowania znaczenia wyrazów za pomocą różnych przedrostków.

Metoda Dobrego Startu – to modyfikacja francuskiej metody „Le bon depart”, czyli dobry dojazd, dół, start. Autorka polskiej adaptacji wprowadziła szereg zmian i wzbogaciła metodę o wiele nowych, ciekawych elementów. Powstały trzy podstawowe formy Metody Dobrego Startu:

- piosenki i rysunki,
- piosenki i znaki,
- piosenki i litery.

Metoda ta stanowi propozycję przygotowania do nauki czytania i pisania polisensorycznego, czyli wielozmysłowego uczenia się liter alfabetu oraz opanowania pisowni krótkich wyrazów sprawiających trudności ortograficzne. Struktura zajęć Metodą Dobrego Startu obejmuje:

1. Zajęcia wprowadzające.
2. Zajęcia właściwe:
 - ćwiczenia ruchowe,
 - ćwiczenia słuchowo-ruchowe,
 - ćwiczenia ruchowo-słuchowo-wzrokowe.
3. Zajęcia końcowe.

Metoda 18 struktur wyrazowych przeznaczona jest dla uczniów mających trudności w nauce czytania i pisania. Metoda uczy dziecko posługiwania się sylabą, jako częścią wyrazu. Natomiast litery lub głoski rozpatrywane są jako elementy sylab. Autorki oznaczają czerwonym kolorem – samogłoski, czarnym – spółgłoski i zielonym – sylaby. Pracę z uczniem zaczyna się od wyrazów dwusylabowych otwartych, natomiast ostatnia struktura zawiera wyrazy składające się z różnej liczby sylab o zróżnicowanej budowie. Kolejne części metody zawierają podobne zestawy ćwiczeń, a dobór materiału zawartego w każdej strukturze jest podporządkowany zasadzie stopniowania trudności.

Uczenie się metodą story line

Głównym założeniem metody story line jest stworzenie uczniowi warunków do samodzielnej aktywności z wykorzystaniem jego naturalnego entuzjazmu oraz wiadomości i doświadczeń nabytych poza klasą. Polega ona na opowiadaniu przez nauczyciela, realnej lub fikcyjnej historii (story). Głównymi postaciami tych opowiadań są sami uczniowie lub postacie przez nich wymyślone. Rozwijająca się historyjka scala proces nauczania. Poprzez nią nauczyciel wraz z uczniami, tworzy bogate środowisko edukacyjne, które pozwala uczniom na podejmowanie różnorodnej aktywności. Z tego względu, niezależnie od rozwoju sytuacji uczniowie w każdym momencie uczestniczą w kreowaniu wydarzeń wymyślonych przez nich lub przez nauczyciela. Najbardziej fascynującym aspektem story line jest pomysłowość i zaangażowanie, jakie ta metoda rozbudza u dzieci. Wykazują one ogromną motywację do działania, często wykonują więcej niż się od nich oczekuje i przede wszystkim są dumne z wykonanej pracy.

Opisywana metoda ułatwia także rozwój umiejętności społecznych i umożliwia zespołową pracę. Pozwala na nauczanie całościowe.

Głównymi elementami scenariusza story line są:

- Epizody. Scenariusz składa się z pięciu odrębnych, stanowiących jednak całość elementów zwanych epizodami. Pierwszym elementem jest inspirujący start, po nim następuje wciągające rozwinięcie, a następnie dochodzi do emocjonującego zdarzenia, które z kolei przyczynia się do rozważenia różnych aspektów wynikających z owego punktu kulminacyjnego, by w końcu doprowadzić do szczęśliwego zakończenia.
- Pytania kluczowe. Ustala je nauczyciel po podziale historyjki na poszczególne epizody. Są to pytania zadawane uczniom po to, aby rozwinąć akcję danej historii. Stanowią one istotny element zapewniający powodzenie story line jako metody wspomagającej aktywne uczenie się i nauczanie.

Pytania kluczowe muszą spełniać szereg wymagań:

- powinny być sformułowane tak, aby zachęcały dzieci do działania, a nie tylko do myślenia i analizowania, np.: Jak można zrobić największą bańkę mydlaną?, W jaki sposób można zaświecić dwie żarówki?

- szukając na nie odpowiedzi, dzieci muszą korzystać przede wszystkim z własnych doświadczeń;
- mają prowadzić do aktywności zaplanowanych i przewidzianych przez nauczyciela.

Przykład

EPIZOD I

Dzieci spacerując w parku znajdują kartkę przyczepioną do drzewa. Jest to list od wróbelka, który prosi dzieci o pomoc, bo nie może odszukać... kropla deszczu rozmyła wyraz.

Dzień dobry dzieci, jestem wróbelkiem. Mieszkam w parku niedaleko Waszej szkoły. Bardzo często przyglądam się waszym zabawom, wiem że jesteście bardzo życzliwi i chętni do pomocy. Mam wielki problem, bo nie mogę odszukać... Proszę Was o pomoc.

Wróbelek

PYTANIA KLUCZOWE:

- Czego lub kogo nie może odszukać wróbelek?
- Jak wygląda wróbelek?
- W jaki sposób możemy skontaktować się z wróbelkiem?
- Gdzie zostawimy dla niego wiadomość?

RODZAJE AKTYWNOŚCI DZIECI:

- Odgadywanie brakującego słowa.
- Wróbelek – dowolna działalność plastyczna dzieci.
- Burza mózgów, wybór jednego z pomysłów.
- Redagowanie listu do wróbelka.

EPIZOD II

Następnego dnia dzieci odnajdują drugą wiadomość od wróbelka.

Drogie dzieciaki, dziękuję za zainteresowanie z Waszej strony. Jestem przyjacielem Pani Jesieni, która gdzieś zaginęła kilka dni temu. Uśpiła rośliny i zwierzęta w lesie, nad stawem, była także w ogródku a zapomniała o naszym parku. Jeśli jej nie znajdziemy, to w parku przez cały rok będzie królowało lato. Pomóżcie proszę.

Wróbelek

PYTANIA KLUCZOWE:

- Czy pomożecie szukać Pani Jesieni, czy może wolelibyście, aby w parku panowało lato?
- Kto może pomóc nam w poszukiwaniach?
- Jak wygląda Pani Jesień?
- Kto mógł zgubić te rzeczy?
- W jaki sposób możemy uporządkować to co znaleźliśmy?
- Jakie odgłosy wydają poznane ptaki?

RODZAJE AKTYWNOŚCI DZIECI:

- Dzieci podają argumenty za i przeciw (nauczyciel uświadamia dzieciom, że jeśli Pani Jesień nie odnajdzie się to nie będzie w parku jesieni, a więc kolorowych liści, z których można robić bukiety, kasztanów na ludziki rolkach.). Dzieci podejmują decyzję o rozpoczęciu poszukiwań.
- Dzieci w grupach wykonują plakaty z Panią Jesienią i rozwieszają w różnych miejscach w szkole.
- Podczas poszukiwań w różnych częściach szkoły, parku, sali odnajdują: (kasztań, żołędzie, jarzębinę, ludziki z darów przyrody, kolorowe liście, ptaki,). Dzieci tworzą zbiory z tych znalezionych darów.
- Dzieci naśladują fonetycznie i ruchowo ptaki i drzewa. Podział dzieci na grupy wręczenie im opasek ze sylwetami poszczególnych ptaków i owoców parku, wspólna zabawa przy muzyce o tematyce jesieni.

EPIZOD III

Kolejnego dnia dzieci znów znajdują wiadomość od wróbelka.

Drogie dzieci, gratuluję dotychczasowych poszukiwań. Muszę się Wam pochwalić, iż udało mi się spotkać Panią Jesień. Była bardzo zasmucona, gdyż wędrując po lasach, łąkach i ogrodach wyczerpała swoje jesienne barwy, dlatego nie może zawitać do parku. Liczę na Wasze pomysły.

Wdzięczny wróbelek.

PYTANIA KLUCZOWE:

- Jakie kolory kojarzą się z jesienią?
- Co należy uczynić, aby uzyskać jesienne kolory?
- Co pomaluje jesień tymi barwami?

RODZAJE AKTYWNOŚCI DZIECI:

- Rozmowa na temat barw podstawowych i pochodnych.
- Dzieci wykonują doświadczenia polegające na mieszaniu barw podstawowych, aby uzyskać jesienne barwy pochodne.

Zabawa w malarzy. Dzieci – malarze malują obrazy na temat „Jesień w parku”.

EPIZOD IV

- Zabawy z Panią Jesienią.

PYTANIA KLUCZOWE:

- W jaki sposób ugościmy jesień?

RODZAJE AKTYWNOŚCI DZIECI:

- Zabawa inscenizowana w oparciu o treść i piosenki związane z jesienią.
- Dzieci wykonują jesienne sałatki.

Wybrane metody aktywizujące

Nauczyciel powinien wybierać metody pracy odpowiednie dla grupy uczniów, z którą pracuje oraz dla samego siebie. Przez metodę nauczania rozumie się celowo i systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniem umożliwiający opanowanie określonych wiadomości i umiejętności. Ważne, aby dzieci zdobywały umiejętności i wiadomości głównie poprzez własne działania. Dlatego preferowane są metody aktywizujące.

Inscenizacja – polega na odtworzeniu wydarzeń opisywanych w lekturze, tekstach czytanych, scenariuszach stworzonych przez nauczyciela lub samych uczniów. Pozwala integrować proces nauczania i wychowania i rozwijać dziecięcą wyobraźnię.

Odgrywanie ról – jest charakterystyczne dla dziecięcych zabaw „na niby”. Dzieci są niezwykle dobrymi obserwatorami, a także mistrzami w wiernym naśladowaniu i udawaniu. Odgrywanie ról z własnego życia pozwala lepiej zrozumieć własne zachowanie, intencje, priorytetowe wartości. Umożliwia uczenie się przez udział w sytuacjach wyobrażonych. Może pomóc w uświadomieniu sobie, że są sytuacje, w których warto zmienić swoje zachowanie. Uczeń odgrywa, np. rolę dziecka swoich rodziców albo rolę siebie – ucznia w rozmowie z nauczycielem. Gra ta umożliwia badanie osobistego doświadczenia, samowiedzy poprzez obejrzenie siebie w sytuacji życiowej. Może też mieć miejsce odgrywanie ról innych – postaci rzeczywistych czy historycznych. Pozwala to lepiej poznać świat widziany i odczuwany z perspektywy kogoś drugiego.

Drama – „polega na improwizacji angażującej ruch i gest, mowę, myśli i emocje. Rola pedagoga ogranicza się do inspirowania treści improwizacji oraz dyskretnej i życzliwej pomocy w budowaniu przez uczniów poczucia własnej odrębności, wiary w siebie i harmonii współistnienia z otoczeniem”. Twórcą systemu wychowania dzieci i młodzieży opartego na dramie jest Brian Way. Przestrzeń zagadnień wychowawczych, edukacji etycznej i moralnej jest pierwszym obszarem zastosowania dramy. Istotą dramy jest konflikt zaczerpnięty z życia, literatury lub wymyślony. Nie ma tu napisanych tekstów ani podziału na role. Uczniowie sami improwizują na podstawie własnych doświadczeń i wiedzy. Stają się reżyserami wydarzeń, w których uczestniczą. Metoda ta doskonali umiejętności wypowiedziania własnych poglądów, uczy komu-

nikatywności, rozwija język ciała i gestów, pozwala lepiej zrozumieć przeżycia własne i innych. Powierza uczniowi rolę kreatora, sprawcy działań, a nie tylko wykonawcy poleceń nauczyciela. Drama nie jest inscenizacją przygotowaną wcześniej. Stąd jej duże walory wychowawcze. Jest metodą pozwalającą przekazywać treści kształcenia w powiązaniu z przeżyciem i doświadczeniem. Nie jest inscenizacją ani teatrem. Polega na improwizacji, skłania uczestników do wchodzenia w role (przeżyłem, więc wiem), a nie do ich odgrywania.

„Mapa pojęciowa” zwana też „mapą myśli”, „mapą pamięci” – metoda polegająca na wizualnym opracowaniu pojęcia z wykorzystaniem rysunków, symboli, wycinków, krótkich słów, zwrotów i hasel. „Zbieranie informacji” odbywa się tu przez notowanie wszystkich skojarzeń i zastosowanie specyficznej formy graficznej; metoda wykorzystywana również do definiowania pojęć, rozwiązywania problemów, planowania działań itp.

Burza mózgów („fabryką pomysłów”, „giełdą pomysłów”, „jarmarkiem pomysłów”, „sesją odroczonego wartościowania”) – metoda polegająca na podawaniu różnych skojarzeń, rozwiązań dotyczących jakiegoś zagadnienia. Zwykle przeprowadza się ją w trzech etapach:

- wytworzenie pomysłów (ważna ilość, a nie jakość, ważne myślenie nawet najbardziej szalone i niedorzeczne),
- ocena, analiza zgłoszonych pomysłów (ustalone kryteria posłużą do oceny różnych propozycji),
- zastosowanie pomysłów i rozwiązań w praktyce.

W klasycznej postaci prowadzący podaje problem, udziela głosu zgłaszającym pomysły rozwiązań, zapisuje je na tablicy. Po wyczerpaniu pomysłów następuje dyskusja i wybór najlepszego rozwiązania. Plusem tego sposobu jest możliwość modyfikowania cudzych pomysłów lub na zasadzie skojarzenia, podawanie innych. Dobre efekty pracy uzyskuje się, gdy uczniowie pracują w 4-5 osobowych zespołach. W małej grupie każdy uczeń czuje osobistą odpowiedzialność za efekty pracy. W czasie „burzy mózgów” pracuje się indywidualnie, ale na rzecz całego zespołu, którego zadaniem jest zgromadzenie jak największej liczby pomysłów czy faktów do podanego problemu.

Kreatywne pisanie – może to być zmiana zakończenia książki, opis świata w przyszłości, pisanie tekstów z określoną liczbą słów, tekstów reklamowych, interpretacji metafor, listów do bohatera (filmowego, literackiego), wywiadów z bohaterem bajki, tworzenie definicji dziwnych słów, wymyślanie legend, przewodników dla osób wybierających się w podróż w czasie.

Kreatywne mówienie – to różnorodne ćwiczenia i zabawy rozwijające ekspresję werbalną, świadome mówienie oraz sprawność warsztatową. Pozwalające określić rolę i moc słów. Polega na przygotowywaniu przemówień, parodiowaniu, prowadzeniu rozmów z zastosowaniem pewnych utrudnień (np. nie można używać podczas wypowiedzi jakiegoś słowa).

Praca w obwodach stacyjnych – wymaga częściowej zmiany organizacji sali. Nauczyciel przygotowuje zestaw ćwiczeń z poleceniami i materiałami pomocniczymi. Układa je na osobnych stolikach – stacjach tak, aby mogło pracować jednocześnie kilka grup uczniów. Na każdym stoliku znajdują się inne zadania, dostosowane do poziomu i umiejętności uczniów. Może podzielić stacje na obowiązkowe i fakultatywne. Na stacjach uczniowie mogą pracować indywidualnie, w parach lub małych grupach.

Fazy pracy w obwodach stacyjnych:

- rozmowa wprowadzająca,
- wspólny przegląd stacji,
- praca na stacjach,
- podsumowanie.

Każdy z uczniów lub cała grupa pracuje we własnym tempie i ma możliwość sprawdzenia poprawności rozwiązania. Wykorzystywane w tym celu są karty kontrolne lub pomoce dydaktyczne z tzw. możliwością „kontrolni błędu”. Po wykonaniu pracy przy wszystkich stacjach dzieci również mogą usiąść na dywanie w kręgu i na forum wspólnie podsumować swoje działania.

Miesiąc: listopad

5. Wątki tematyczne w podręczniku „Nasz EleMentarz” dominujące w listopadzie

- Woda i jej znaczenie. Oszczędzanie wody.
- Dziecięce eksperymenty.
- Staw.
- Zawody ludzi mieszkających na wsi.
- Pszczoły.
- Zwierzęta z wiejskiej zagrody.
- Jakie są zalety mieszkania w mieście, a jakie na wsi?
- Porównanie wyglądu parku we wrześniu i w listopadzie.
- Ptaki odlatujące na zimę z Polski.
- Ptaki przylatujące do Polski na zimę.
- Ptaki pozostające w Polsce.
- W jaki sposób możemy pomóc ptakom przetrwać zimę?
- Obserwacja listopadowej pogody.
- Mapa pogody. Symbole pogodowe.
- Profilaktyka zdrowotna: jak ustrzec się przed przeziębieniem; naturalne sposoby na katar; jak należy postępować, kiedy ma się katar?
- Jesteśmy Polakami, mieszkamy w Polsce.
- Symbole narodowe – godło, flaga, hymn państwowy.
- Opowiadanie nauczyciela o historii naszego kraju.

W tym miesiącu warto zwrócić uwagę na:

EDUKACJA POLONISTYCZNA:

Słuchanie i mówienie:

- Rozmowy o wiejskiej zagrodzie inspirowana doświadczeniami lub wiedzą dzieci oraz ilustracją.
- Słuchanie wypowiedzi nauczyciela o historii naszego kraju.
- Rozwijanie słownictwa dzieci w zakresie pojęć związanych ze świętem narodowym (wróg, niewola, niepodległość).
- Uczestniczenie w rozmowie i udzielanie odpowiedzi.
- Samodzielne wypowiadanie się na podany temat – o przygotowaniach różnych zwierząt do zimy na podstawie wiedzy dzieci i informacji podanych przez nauczyciela.
- Rozmowy o tym, jak wygląda park w listopadzie. Próby porównania wyglądu parku we wrześniu i w listopadzie.
- Mówienie w określonym celu – przedstawienie aktualnego stanu pogody – zabawa w prognozowanie pogody.

Czytanie:

- Odczytywanie uproszczonych rysunków, piktogramów, znaków informacyjnych, napisów.
- Czytanie wyrazów, zdań i wiersza.
- Dialog. Czytanie z podziałem na role.

Pisanie:

- Nauka pisania liter i ich poprawne łączenie oraz dbałość o ich równomierne położenie i jednolite pochylenie.
- Pisanie wyrazów, krótkich zdań.
- Pisanie swobodnych tekstów.
- Pisanie z pamięci.

Poprawność językowa:

- Dzielenie wyrazów mówionych na głoski.
- Dzielenie wyrazów pisanych na litery.
- Różnicowanie samogłosek i spółgłosek.
- Rozpoznawanie i nazywanie sylaby.
- Dzielenie wyrazów na sylaby.
- Wyrabianie czujności ortograficznej – zapis tej samej głoski różnymi literami ó – u.

EDUKACJA MUZYCZNA:**Słuchanie i rozumienie muzyki:**

- Wyrażanie w sposób werbalny i niewerbalny swoich doznań (w trakcie i po wysłuchaniu muzyki).
- Słuchanie utworów z cyklu „Cztery pory roku” A. Vivaldiego.
- Słuchanie hymnu państwowego.

Śpiewanie i muzykowanie, ruch przy muzyce:

- Zabawy ze śpiewem, powtórzenie poznanych wcześniej piosenek.
- Śpiewanie z akompaniamentem.
- Nauka piosenki z repertuaru dziecięcego np. o jesieni.
- Zabawy ruchowe przy piosence o jesieni.
- Nauka pierwszej zwrotki hymnu.

Kultura muzyczna:

- Zachowanie odpowiedniej postawy w trakcie śpiewania hymnu narodowego.

EDUKACJA PLASTYCZNA**Percepcja sztuki:**

- Rytm w sztuce. Oglądanie dzieł plastycznych, w których zastosowano tę formę kompozycji.
- Wypowiedzi na temat wybranych dziedzin sztuki – cztery pory roku w malarstwie.

Ekspresja przez sztukę:

- Posługiwanie się różnymi technikami plastycznymi na płaszczyźnie i w przestrzeni – projektowanie własnych symboli oznaczających pogodę, wykonanie obrazkowego kalendarza pogody.

EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYCZNA**Ja i moje otoczenie:**

- Poczucie własnej narodowości – jesteśmy Polakami, mieszkamy w Polsce.
- Symbole narodowe, takie jak: flaga, godło, hymn narodowy.
- Sytuacje, w których rozbrzmiewa hymn narodowy. Zachowanie odpowiedniej postawy podczas śpiewania i słuchania hymnu państwowego.

Współbycie i współdziałanie:

- Współpraca z innymi osobami poprzez zabawę, wspólną naukę czy uczestniczenie w codziennych sytuacjach – życie w ulu, życie w klasie – rozmowy i zabawy na temat wspólnoty, społeczności, pracy dla innych.

EDUKACJA PRZYRODNICZA

W świecie roślin:

- Zmiany zachodzące w życiu roślin (np. Parkowych, ogrodowych) w kolejnych porach roku
- Obserwacja i prowadzenie nieskomplikowanych doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wyciąga wnioski

Człowiek i świat zwierząt:

- Opisywanie życia w ulu, zwracając uwagę na sposób produkcji miodu.
- Wyjaśnianie zmian zachodzących w życiu zwierząt w ciągu roku kalendarzowego – poszczególnych pór roku (np. odloty i przyloty ptaków).
- Nazwanie wybranych gatunków zwierząt żyjących w gospodarstwie wiejskim.

Przyroda nieożywiona:

- Zależność zjawisk przyrody od pór roku.

Ochrona środowiska:

- Znaczenie wody w życiu dzieci na świecie – oszczędność wody.

Pogoda i zjawiska atmosferyczne:

- Słuchanie i rozumienie osoby zapowiadającej w mediach prognozę pogody.
- Stosowanie się do podanych informacji o warunkach meteorologicznych – listopadowa garderoba na listopadową pogodę.
- Obserwacja pogody i prowadzenie obrazkowego kalendarza zjawisk meteorologicznych – komu i dlaczego potrzebna jest prognoza pogody?
- Obserwacja i prowadzenie nieskomplikowanych doświadczenia przyrodnicze, analizowanie ich i wyciąganie wniosków – założenie minigródka meteorologicznego w klasie (wiatromierz, deszczomierz).

EDUKACJA MATEMATYCZNA

Figury geometryczne:

- Rozpoznawanie figur geometrycznych.

Liczenie:

- Poznanie liczby naturalnej 4 w aspekcie porządkowym, kardynalnym i symbolicznym.
- Porządkowanie liczb z zakresu 1– 4 od najmniejszej do największej i odwrotnie.
- Określanie miejsca liczby w ciągu liczbowym (na chodniczku liczbowym) określanie liczebności zbioru.
- Przeliczanie różnych obiektów.
- Odróżnianie liczenia poprawnego od błędnego.
- Porównywanie liczebności dwóch zbiorów za pomocą wskazanych metod: przeliczania obiektów oraz łączenia obiektów w pary.
- Używanie określeń: *tyle samo, więcej, mniej*.
- Rozkład liczby w zakresie 4 na składniki.
- Odkrywanie wielu kombinacji rozkładu danej liczby.
- Dostrzeganie związku liczby porządkowej z kardynalną.
- Porządkowanie liczby z zakresu 4 od najmniejszej do największej i odwrotnie
- Porównywanie liczb.
- Dodawanie i odejmuje na palcach i innych zbiorach zastępczych bez zapisywania działań (w zakresie dostępnym dzieciom).
- Doliczanie i odliczanie na zbiorach zastępczych lub w myślach.
- Zapisywanie działań arytmetycznych z zastosowaniem znaków: +, -, =.
- Dodawanie i odejmowanie z zapisywaniem obliczeń za pomocą cyfr i znaków działań matematycznych.

- Matematyzacja sytuacji konkretnych, rozwiązując nieskomplikowane zadania z treścią na dodawanie i odejmowanie za pomocą symulacji na konkretach, rysunkach pomocniczych lub przez wykonywanie wyłącznie działań na liczbach.
- Zapisywanie rozwiązania zadania z treścią za pomocą cyfr i znaków działań matematycznych.

Pomiar:

- Pojęcia związane z określaniem czasu – wczoraj, dziś, jutro.
- Termometr, jego rodzaje; do czego służy? Ciepło – zimno.

ZAJĘCIA KOMPUTEROWE**Obsługa komputera:**

- Posługiwanie się komputerem w podstawowym zakresie.

Wyszukiwanie i korzystanie z informacji:

- Wykorzystywanie określonego programu, aby obejrzeć zdjęcia w komputerze o pogodzie.

Tworzenie tekstów i rysunków:

- Korzystanie z grafiki i animacji za pomocą różnych programów dostępnych w pracowni.
- Tworzenie ilustracji w programie graficznym, używając narzędzi „Kształt”.
- Rysowanie w programie graficznym flagi polskiej.
- Zagrożenia wynikające z korzystania z różnych osiągnięć techniki.
- Stosowanie się do ograniczeń korzystania z komputera/Internetu.

ZAJĘCIA TECHNICZNE**Konstruowanie:**

- Wykonywanie prac z papieru.

Bezpieczeństwo:

- Utrzymanie porządku wokół siebie: na swojej ławce.
- Sprzątanie po sobie i pomaga innym w utrzymaniu porządku.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I EDUKACJA ZDROWOTNA**Sprawność fizyczna:**

- Ćwiczenia siłowe: podpór tyłem i marsz w podporze tyłem.
- Zabawy orientacyjno-porządkowe oraz bieżne.
- Ćwiczenia skoczności. Przeskoki jednonóż i obunóż przez rozłożoną szarfę i skakankę.
- Ćwiczenia kształtujące z woreczkami i szarfami oraz ćwiczenia oddechowe i elongacyjne.
- Ćwiczenia z piłkami: toczenie w marszu, kozłowanie w miejscu, podrzut i chwyt oburącz, rzut do nieruchomego celu.
- Ćwiczenia wzmacniające mięśnie brzucha i grzbietu przy drabinkach.

Zdrowie i profilaktyka prozdrowotna:

- Zasady utrzymania higieny osobistej – prawidłowa technika mycia rąk.
- Dbanie o swoje zdrowie – spotkanie z lekarką/lekarzem – zapobieganie przeziębieniom.
- Profilaktyka zdrowotna: jak ustrzec się przed przeziębieniem; naturalne sposoby na katar; jak należy postępować, kiedy ma się katar?

6. Wybrane propozycje ciekawych metod, pomysły do wykorzystania, uwagi o realizacji

Swobodny tekst

Freinet był jednym z pierwszych pedagogów, którzy zwrócili uwagę na ekspresję słowną w postaci swobodnych tekstów, gazetki szkolnej, korespondencji międzyszkolnej, żywego teatru czy poezji.

Swobodny tekst jest wypowiedzią dziecka wolną od jakiegokolwiek narzucania tematu czy formy. Różni się od typowego – wypracowania szkolnego w zakresie tematu (dowolny lub określony przez nauczyciela), formy wypowiedzi (dowolna, zależna od funkcji zgodna z intencją autora), źródła wypowiedzi (własne przeżycia, potrzeba komunikowania się – najczęściej charakter odtwórczy, np. treść lektury), motywacji (swobodny tekst pisze się, chcąc coś zakomunikować innym – adresatem wypracowania jest najczęściej nauczyciel), oceny (zespół ocenia tekst, najciekawszy zostaje wybrany do dalszej pracy – tekst podlega ocenie nauczyciela), wykorzystania (źródło różnorodnych ćwiczeń – dokument w zeszytce ucznia, kompleks zainteresowań).

Podczas pracy ze swobodnym tekstem nauczyciel musi pamiętać o kilku podstawowych zasadach warunkujących ich skuteczność dla realizacji wymagań programu nauczania i wychowania.

I. Zasada pierwsza – to zasada swobody.

Dziecko musi być przekonane, że wolno mu wybrać temat zgodnie z jego potrzebami i chęciami, jak również formę, jaką chce tej wypowiedzi nadać. Tradycja szkolna jest jeszcze tak głęboko zakorzeniona, że nauczyciel czasem pozwala nawet wybrać dowolny temat zadania, ale żąda, aby wypracowanie było napisane wg ustalonego schematu, tj. wstęp, rozwinięcie i zakończenie. W takim układzie nie ma już miejsca na przeżycie emocjonalne, wyobraźnię twórczą, szczerą wypowiedź. Tego rodzaju prace nie mają nic wspólnego ze swobodnym tekstem w rozumieniu Freineta.

Swobodny tekst musi być wolny od wszelkich zewnętrznych ograniczeń: musi zawierać to, co dziecko ma naprawdę ochotę opowiedzieć, to co się w nim pragnie wyzwolić i ujawnić.

II. Zasada druga – stworzenie uczniom naturalnej motywacji.

Nikt z nas nie lubi robić rzeczy niepotrzebnych. Tylko zrozumiała motywacja i łączące się z nią zainteresowania oraz emocjonalne napięcie może sprawić, że dziecko stara się w swą pracę włożyć cały wysiłek, na jaki je stać. Taką motywację stanowi gazetka lub pytania zawarte w listach korespondentów.

III. Zasada trzecia – wykorzystanie swobodnego tekstu dla nauczania dzieci poprawnego posługiwania się językiem ojczystym w mowie i piśmie, dla wzbogacenia słownictwa, dla zbliżenia dziecka do trudnych pojęć warsztatu pisarskiego, środków wyrazu, form poetyckich itd.

Klasa I

Rysunek dla dzieci przychodzących do szkoły staje się źródłem ekspresji słownej. Porusza on wyobraźnię, inspiruje do dłuższych wypowiedzi. Dziecko, które nie umie wyrażać swoich myśli w poprawnej formie pisanej, chętnie maluje to, co przeżywa, co je interesuje. Nauczyciel rejestruje na taśmie magnetofonowej lub pisze na kartce opowiadanie dziecka na temat rysunku.

Swobodny tekst mówiony

- Tworzą go dzieci, które jeszcze nie potrafią zapisać swoich myśli. Nauczyciel słucha z życzliwym zainteresowaniem wypowiedzi uczniów, nagrywając je. Odtwarza nagrane teksty. Wspólnie z dziećmi podczas dyskusji wybiera najbardziej interesujące wypowiedzi, przy czym stosuje odpowiednie argumenty i uzasadnienia. Wspólnie z dziećmi nauczyciel redaguje krótki tekst składający się z dwóch lub trzech zdań. Zwykle czas tworzenia swobodnej wypowiedzi nie przekracza 15-20 minut.

Naturalna nauka czytania i pisania

- Można również pracę rozpocząć od zachęcania dzieci do wypowiadania się, nauczyciel pobudza ich wypowiedzi dyskretnymi pytaniami, które uważa za pożądane, **notuje ważniejsze wypowiedzi i w ten sposób tworzy się tekst**. Ten tekst **zapisuje na tablicy** (literami drukowanymi), a dzieci go ilustrują w miarę możliwości sugestywnym rysunkiem. Pracując w ten sposób **nie staramy się odczytywać tekstu**, chcemy, aby dzieci zadowalały się jego istnieniem **aż do momentu, kiedy opadną pismo**. Zdarza się, że **dzieci dopytują się**, gdzie kryje się jakiś wyraz, **wtedy odczytujemy go**

i wskazujemy. Bywa tak, że dziecko wykonując ilustrację odwzorowuje wyraz, frazę, o które pytało. Dziecko „intuicyjnie odczuwa, że ekspresja pisania opiera się na znakach wyrażających fonetyczne brzmienie wyrazów, a rozumiejąc tę wartość, samo zaczyna w końcu pisać dla wypowiedzenia własnych myśli”. Następnie **tekst zostaje przez nauczyciela wpisany** do „Księgi życia klasy”, a jedna z prac plastycznych powielona na kserokopiarce i rozdana wszystkim dzieciom do pokolorowania. Pozostałe prace zostają umieszczone przez każdego z autorów w osobistej „Księdze życia”. Dziecko, wypowiadając swe myśli, widzi jednocześnie, jak utrwalają się one na tablicy w nowej formie. Porównuje zapisane słowa z ich zapisanym obrazem. Niektóre z nich odnajduje w gazetach, książkach. „*W umyśle dziecka dokonuje się podświadomy proces analizy i syntezy, wynik bogatych doświadczeń po omacku, które przyniosą stopniową znajomość coraz większej liczby wyrazów. Dziecko poznaje je nie tylko poprzez obraz graficzny, ale także przez myśl, z jaką są związane*”.

Na ten aspekt naturalnej metody nauki czytania i pisania zwraca również uwagę E. Filipiak „Dziecko, okazując zaciekawienie znakami pisma, odwzorowuje je z tablicy, „rysuje” interesujące słowa i litery. **Odczuwa intuicyjnie, że ekspresja pisana opiera się na znakach wyrażających fonetyczne brzmienie wyrazów.** Zrozumiawszy tę wartość, samo zaczyna pisać, aby wypowiedzieć własne myśli.

- Przejście od rysunku do pisania dokonuje się w następstwie licznych poszukiwań i prób, w których ogromne znaczenie mają doświadczenia poszukujące (dochodzenie do znaczenia słowa).

W procesie opanowywania nauki czytania i pisania warto zwrócić uwagę na transkrypcję znaków mowy i języka. Stopniowy rozwój języka pisanego jest możliwy dzięki związkowi, jaki tworzy się w świadomości dziecka między mową a myślą zapisaną ręcznie. **Wprowadzenie w pierwszym okresie nauki szkolnej podręcznika – jakim jest elementarz, czytanka zapoznająca ucznia kolejno z literami i głoskami wybranymi z językowego kodu – jest dezintegrującym elementem dla dziecka.**

- Drukowanie (na maszynie, komputerze, za pomocą stempli z literami) własnych zapisanych myśli prowadzi do wytworzenia między mową a czytaniem drukowanych znaków takiego samego naturalnego i koniecznego związku, jaki zaistniał wcześniej w świadomości dziecka między mową a myślą zapisaną ręcznie. Praca przy składaniu tekstu komunikatu ułatwia naukę pisania i czytania (synchronizuje procesy analizy i syntezy), jak również automatyczną naukę ortografii. Organizowanie autentycznych sytuacji, w których dziecko jest zaangażowane w drukowanie własnych tekstów (a także cudzych) powstałych w klasie, pozwala na zrozumienie istoty transpozycji językowego komunikatu na znaki druku, a w konsekwencji ułatwia recepcję i zrozumienie intencji tekstów innych autorów.

Odkrycie przez dziecko nowej drogi komunikowania i poznawania rzeczywistości, jaką umożliwiają czytanie i pisanie, jest dla niego początkiem długiego okresu konstruowania strefy języka pisanego i ciągłego wzbogacania umiejętności językowych”.

Formy organizacyjne zajęć

Formy organizacyjne przesądzają o organizacyjnej stronie pracy dydaktycznej. Są one zdeterminowane przez cele i zadania kształcenia, liczbę uczniów objętych oddziaływaniem dydaktycznym, charakterystyczne właściwości poszczególnych przedmiotów, miejsce i czas pracy uczniów, wyposażenie szkoły w pomoce naukowe itp. Formy nauczania wskazują jak organizować pracę uczniów. Podstawowymi formami organizacyjnymi pracy jest działalność indywidualna, zespołowa i zbiorowa.

- Praca indywidualna (jednostkowa zróżnicowana) z wykorzystaniem kart pracy – pozwala na dostosowanie treści i wymagań do możliwości i zainteresowań ucznia.
- Praca w grupach jednorodnych pod względem zdolności – uczniowie dzielą się wiedzą i doświadczeniami z uczniami o podobnych możliwościach.
- Praca w grupach o zróżnicowanym poziomie – dzieci uczą się wspierać innych, pokonywać nieśmiałość, przekazywać w sposób zrozumiały posiadaną wiedzę. Wskazane jest także stosowanie losowego doboru grupy, aby podczas realizowania wspólnych celów możliwa była integracja osób o zróżnicowanym potencjale intelektualnym i społecznym.

Miesiąc: grudzień

7. Wątki tematyczne w podręczniku „Nasz EleMentarz” dominujące w grudniu

- Zawód weterynarza.
- Pies.
- W jaki sposób psy pomagają ludziom? Jak ludzie pomagają psom?
- Sposobów wykorzystania zmysłów przez ludzi i zwierzęta.
- „Jak czytają osoby, które nie widzą” – alfabet Braille’a
- Świąteczne zakupy.
- Wokół choinki.
- Drzewa iglaste (sosna, jodła, świerk).
- Tradycje związane z Bożym Narodzeniem.
- W jaki sposób możemy pomagać osobom starszym, samotnym?
- Klasowe spotkanie wigilijne.
- Bezpieczeństwo swoje i innych w czasie obchodzenia Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku.

W tym miesiącu warto zwrócić uwagę na:

EDUKACJA POLONISTYCZNA:

Słuchanie i mówienie:

- Rozmowa na temat zwierząt, które dzieci posiadają w domu/w mieszkaniu oraz opiece nad nimi (w tym opiece specjalistycznej) inspirowana doświadczeniami lub wiedzą dzieci oraz ilustracją.
- Rozmowa z dziećmi na temat sposobów wykorzystania zmysłów przez ludzi i zwierzęta.
- Słuchanie czytanych przez nauczyciela tekstów z Naszego elementarza.
- Rozwijanie słownictwa dzieci o nazwy smaków, nazwy palców.
- Uczestniczenie w rozmowie i udzielanie odpowiedzi, zadawanie pytań.
- Rozmowa na temat gestów używanych w szkole przez nauczyciela/dziecka i ich interpretacja przez dzieci/nauczycieli. Język wizualno-przestrzenny – język migowy.
- Rozmowa na temat świątecznych zakupów na podstawie ilustracji i tekstów w Naszym EleMentarzu oraz doświadczeń dzieci.
- Rozmowa o polskich tradycjach i zwyczajach Bożonarodzeniowych.
- Opowiadanie dzieci o przygotowaniach świątecznych na podstawie własnych doświadczeń oraz instrukcji pieczenia pierników.
- Składanie świątecznych życzeń.

Czytanie:

- Odczytywanie uproszczonych rysunków, piktogramów, znaków informacyjnych, napisów.
- Czytanie wyrazów, zdań i wiersza.
- Dialog. Czytanie z podziałem na role.
- Wyszukiwanie w tekście wyrazów z nowopoznaną literą
- Ćwiczenia w czytaniu dialogu taty i Celinki.

Pisanie:

- Nauka pisania liter i ich poprawne łączenie oraz dbałość o ich równomierne położenie i jednolite pochylenie.
- Pisanie wyrazów, krótkich zdań.
- Pisanie swobodnych tekstów.
- Pisanie z pamięci.

Poprawność językowa:

- Wielka litera w i pisowni imion.
- Dzielenie wyrazów mówionych na głoski.

- Dzielenie wyrazów pisanych na litery.
- Różnicowanie samogłosek i spółgłosek.
- Rozpoznawanie i nazywanie sylaby.
- Dzielenie wyrazów na sylaby.
- Wyrabianie czujności ortograficznej – zapis tej samej głoski różnymi literami ó – u.
- Nazywanie czynności w pierwszej osobie liczby pojedynczej oraz w trzeciej osobie liczby mnogiej.
- Nazywanie czynności – co robią?

Małe formy teatralne:

- Pantomimiczne odgrywanie scenek.

EDUKACJA MUZYCZNA**Słuchanie i rozumienie muzyki:**

- Słuchanie kolęd.

Śpiewanie i muzykowanie, ruch przy muzyce:

- Powtarzanie nieskomplikowanych melodii.
- Śpiewanie wybranej kolędy.
- Śpiewanie piosenki o psie.

EDUKACJA PLASTYCZNA**Percepcja sztuki:**

- Wiedza na temat tradycji i obrzędów ludowych ze swojego regionu – Boże Narodzenie w sztuce – szopki świąteczne.

Ekspresja przez sztukę:

- Rozpoznawanie i nazywanie barw – moje ulubione/wymarzone zwierzątko.
- Posługiwanie się różnymi technikami plastycznymi na płaszczyźnie i w przestrzeni – wykonywanie zabawek na choinkę.
- Wykonywanie magicznych rysunków sokiem z cytryny zgodnie z instrukcją w Naszym EleMentarzu.

EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYCZNA**Ja i moje otoczenie:**

- Rozumienie relacji zachodzących między nim a najbliższym otoczeniem.
- Poczucie przynależności do grupy klasowej.

Współbycie i współdziałanie:

- Pomoc osobom niepełnosprawnym – głuchoniemym i niewidomym.
- Pomoc osobom starszym, rodzicom – np. nakrywanie wigilijnego stołu.
- Przestrzeganie reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej – poczucie współodpowiedzialności za wygląd sali lekcyjnej.
- Reguły obowiązujące w świecie dorosłych, stosowanie się do tych zasad – kultura zachowania się – ćwiczenie sposobów odmawiania.
- Dostosowanie swoich oczekiwań do realiów sytuacji ekonomicznej swojej rodziny.
- Znajomość tradycji własnej rodziny.

EDUKACJA PRZYRODNICZA

W świecie roślin:

- Obserwacja i prowadzenie nieskomplikowanych doświadczenia przyrodniczych, analiza i wyciąganie wniosków.
- Rodzaje drzew iglastych (sosna, jodła, świerk)

Człowiek i świat zwierząt:

- Rola psów w życiu człowieka.
- Zwierzęta, które mają najlepszy wzrok, węch, słuch.

EDUKACJA MATEMATYCZNA

Czynności umysłowe:

- Dostrzeganie symetrii np. w śniegowych gwiazdkach, wzorach świątecznych narysowanych na kartce złożonej na pół.

Liczenie:

- Poznanie liczb naturalnych 5, 6 w aspekcie porządkowym, kardynalnym i symbolicznym.
- Porządkowanie liczb z zakresu 1–6 od najmniejszej do największej i odwrotnie.
- Określanie miejsc liczby w ciągu liczbowym (na chodniczku liczbowym) określanie liczebności zbioru.
- Przeliczanie różnych obiektów.
- Odróżnianie liczenia poprawnego od błędnego.
- Porównywanie liczebności dwóch zbiorów za pomocą wskazanych metod: przeliczania obiektów oraz łączenia obiektów w pary.
- Używanie określeń: *tyle samo, więcej, mniej*.
- Rozkładanie liczby w zakresie 6 na składniki.
- Odkrywanie wiele kombinacji rozkładu danej liczby.
- Dostrzeganie związków liczby porządkowej z kardynalną.
- Porządkowanie liczby z zakresu 6 od najmniejszej do największej i odwrotnie.
- Porównywanie liczby od 6.
- Dodawanie i odejmowanie na palcach i innych zbiorach zastępczych bez zapisywania działań (w zakresie dostępnym dzieciom).
- Doliczanie i odliczanie na zbiorach zastępczych lub w myślach.
- Zapisywanie działania arytmetyczne z zastosowaniem znaków: +, -, =.
- Dodawanie i odejmowanie w zakresie 6 z zapisywaniem obliczeń za pomocą cyfr i znaków działań matematycznych.
- Matematyzowanie, rozwiązywanie nieskomplikowanych zadania z treścią na dodawanie i odejmowanie za pomocą symulacji na konkretach, rysunkach pomocniczych lub przez wykonywanie wyłącznie działań na liczbach.
- Zapisywanie rozwiązania zadania z treścią za pomocą cyfr i znaków działań matematycznych.
- Układanie zadań na dodawanie i odejmowanie w zakresie 6.
- Szukanie niewiadomego składnika w zakresie 6.

Pomiar:

- Mierzenie za pomocą sznurka i różnych przedmiotów; korzystanie z instrukcji zamieszczonej na ilustracji w Naszym EleMentarzu.

Obliczenia pieniężne:

- Rozwiązywanie i układanie zadań związanych z płaceniem.

EDUKACJA KOMPUTEROWA

Obsługa komputera:

- Posługiwanie się komputerem w podstawowym zakresie.
- Uruchamianie płyty z filmem lub animacją bożonarodzeniową.

Wyszukiwanie i korzystanie z informacji:

- Oglądanie grafiki i animacji za pomocą różnych programów dostępnych w pracowni.
- Wykorzystanie określonego programu do obejrzenia zdjęć w komputerze o tematyce bożonarodzeniowej.
- Słuchanie kolęd, wykorzystywanie odpowiedniego oprogramowania.

Tworzenie tekstów i rysunków:

- Korzystanie z grafiki i animacji za pomocą różnych programów dostępnych w pracowni.

EDUKACJA TECHNICZNA

Wychowanie techniczne:

- Urządzenia używane w gospodarstwie domowym, których używa się przygotowując Boże Narodzenie.

Konstruowanie:

- Wykonanie prac z papieru – kartka świąteczna z kolorowych kartek złożonych na pół wg inspiracji w Naszym EleMentarzu.

Bezpieczeństwo:

- Utrzymanie porządku wokół siebie: na swojej ławce.
- Sprzątanie po sobie i pomaganie innym w utrzymaniu porządku.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I EDUKACJA ZDROWOTNA

Sprawność fizyczna:

- Uczestniczenie w zabawach i grach ruchowych.
- Wykonywanie ćwiczeń równoważnych.

Zdrowie i profilaktyka prozdrowotna:

- Bezpieczeństwo swoje i innych w czasie obchodzenia Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku (lampki choinkowe, petardy, sztuczne ognie).

8. Wybrane propozycje ciekawych metod, pomysły do wykorzystania, uwagi o realizacji

Wybrane metody pracy na lekcjach matematyki

„Dzieci od najmłodszych lat wzmacniają i doskonalą umiejętności matematyczne oraz kształtują pozytywne myślenie o matematyce, która jest częścią naszego życia. Nauczyciele powinni uzmysławiać małym uczniom, że matematyka jest wokół nich i ma zastosowanie w licznych dziedzinach życia”.

Gry i zabawy dydaktyczne – to forma pracy bardzo lubiana przez dzieci. Wspomaga wysiłek intelektualny, rozwój myślenia i działania oraz uatrakcyjnienie zajęć. Dzieci nie są znudzone, a poprzez własne działanie szybciej opanowują treści, pokonują trudności i wyrównują braki. Można ją stosować w czasie realizowania nowego materiału, a także przy powtarzaniu wcześniej poznanych pojęć.

Gry planszowe typu „ściganki” – w czasie zajęć można korzystać z gotowych plansz, ale atrakcyjniejsze dla dzieci będą plansze „własne” – wspólnie skonstruowane, z ułożonymi „własnymi” przepisami

(np. o rozwiniętej fabule). Zastosowanie w grach np. kilku kostek doskonale ćwiczy i utrwala sprawność rachunkową, a dziecko, żeby wygrać musi sprawnie liczyć (dodawać, odejmować, mnożyć, dzielić).

Karty matematyczne – gry z wykorzystaniem kart matematycznych mogą być dobrym sposobem kształtowania umiejętności matematycznych uczniów. Wykorzystuje się zwykłą talie kart w czasie ćwiczeń doskonalenia pojęć liczbowych oraz sprawności rachunkowych (np. dodawania i odejmowania w klasie I oraz mnożenia i dzielenia w klasie II i III).

Metoda „kruszenia” to znana metoda rozwiązywania zadań tekstowych. Jej podstawy opracowali A. Kaufmann, M. Fustier i A. Drevet. Zakładali oni, że tworzenie nowych obiektów jest możliwe dzięki „kruszeniu” już istniejących. Dla uczniów metoda ta jest bardzo atrakcyjna i ciekawa. Polega na modyfikowaniu zadania, czyli zmniejszaniu lub zwiększaniu liczby danych i ich wartości, zastępowaniu danych innymi, rezygnacji z niektórych danych, a także przekształcaniu zadania, jego odwracaniu, wprowadzaniu nowych związków i zależności. Można ją stosować zarówno przy wprowadzaniu nowego materiału, jak i przy sprawdzaniu nabytych wiadomości. Proces „kruszenia” rozpoczyna się zawsze od tzw. zadania bazowego, które jest najczęściej złożone, otwarte, niestandardowe i nigdy nie zawiera pytania. Jadwiga Hanisz proponuje następujące wersje metody „kruszenia”:

Wersja I – Uczniowie układają jak największą liczbę pytań szczegółowych, później działania do tych pytań na podstawie zadania bazowego.

Wersja II – Ta wersja jest odwrotnością wersji pierwszej. Na podstawie zadania bazowego uczniowie układają jak największą liczbę działań, a potem pytania do tych działań.

Wersja III – Uczniowie na podstawie zadania bazowego wymyślają nowe zadania tekstowe szczegółowe i przedstawiają je w formie zakodowanej (na grafie, oś liczbowa, drzewka itp.), później słownie je określają.

Polisensoryczne doświadczenie świata

W procesie poznawczym dociera do człowieka wiele różnorodnych bodźców z zewnętrznego świata, które odbierane są za pomocą zmysłów. Różne osoby odmiennie tworzą swoje wyobrażenia, które opierają na trzech rodzajach doznań: wzrokowych, słuchowych i kinestetycznych.

System sensoryczny odzwierciedla sposób, w jaki postrzegamy świat, uczymy się, zachowujemy. To, czego człowiek aktualnie doświadcza jest wynikiem sposobu, w jaki nasze zmysły przetwarzają informacje napływające z zewnątrz i wewnątrz, napędzane wewnętrznym programem.

Do podjęcia nauczania polisensorycznego, czyli wielozmysłowego, niezbędna jest wnikliwa wiedza o uczniach, staranne ich poznanie, a przede wszystkim rozpoznanie preferencji sensorycznych u każdego dziecka. Pomocna w tym będzie wnikliwa obserwacja, rozmowa z dzieckiem i rodzicami, a może także wskazanie dziecku pewnych zadań do wykonania, co umożliwi trafną diagnozę. Zebrane informacje pomogą ustalić nauczycielowi preferencje jego uczniów. Każdy przyjmuje informacje we właściwy sobie sposób.

Wiedza z zakresu wielokanałowego przekazu informacji pozwoli nauczycielowi na opracowanie wielu interesujących technik i metod pracy przyczyniających się do zoptymalizowania efektywności pracy z uczniami.

Naczelną zasadą doboru metod pracy jest dostosowanie ich do potrzeb i możliwości dzieci ze szczególnym uwzględnieniem jej efektywności. Chodzi o to, by pracując z uczniem przy pomocy danej metody uzyskać możliwie, jak najwięcej. Podstawą jest indywidualne podejście do każdego dziecka biorąc pod uwagę jego możliwości. Na szczególną uwagę zasługują następujące metody:

Stymulacja polisensoryczna

Jest to nauka wielozmysłowego poznawania świata, która ma na celu wywołanie zaplanowanych uczuć i wrażeń. Metoda ta polega na dostarczaniu różnorodnych bodźców zmysłowych: dotykowych, smakowych, węchowych, słuchowych, wzrokowych.

Dzięki stymulacji wielozmysłowej mózg otrzymuje informacje ze wszystkich zmysłów, dokonuje ich rozpoznania, interpretacji i segregacji oraz integracji z wcześniejszymi doświadczeniami.

Uczymy się przez zmysły i bez informacji docierających do naszego systemu nerwowego nie byłoby uczenia się ani rozwoju. Niektórzy ludzie uczą się słuchając, inni lepiej zapamiętują to co widzą, a jeszcze inni wykorzystują różne kombinacje zmysłów, by uczyć się wydajniej. Takie nauczanie polisensoryczne dostarczające coraz to nowych bodźców, angażuje różne zmysły pozwalając na dotarcie większej ilości informacji do układu nerwowego w efekcie dając osiągnięcie lepszych efektów w uczeniu się dziecka.

CELE STYMULACJI:**PERCEPCJA**

Dotyk – gromadzenie nowych doświadczeń, poprawa precyzyjności ruchowej, rozwijanie wrażliwości dotykowej, rozwój aktywności ruchowej, poprawa somatognozji, mobilizowanie podejmowania aktywności ruchowej, obudzenie ciekawości, radość eksperymentowania.

Słuch – poszerzenia zasobu doświadczeń w zakresie percepcji słuchowej, usprawnienie koncentracji na bodźcach słuchowych, zmniejszenie lęku przed dźwiękami, usprawnienie umiejętności różnicowania dźwięków otoczenia i mowy, rozwijanie pamięci słuchowej, analizy i syntezy słuchowej, koordynacji słuchowo – ruchowej i słuchowo-wzrokowej, reagowanie na różne bodźce słuchowe, doświadczanie pojęć „cicho”, „głośno”.

Wzrok – rozwijanie spostrzegawczości wzrokowej, kierunkowości i spostrzegania (fiksacja, skokowość, rotacja), pamięci wzrokowej, analizy i syntezy wzrokowej.

Smak – rozwijanie percepcji smakowej i nabywanie umiejętności różnicowania smaku, akceptacji nowych smaków i nowych posiłków.

Węch – gromadzenie doświadczeń węchowych, budowanie wiedzy na temat otaczającego świata, kojarzenie zapachu z sytuacjami, nauka lokalizacji zapachu, rozwijanie pamięci zapachowej

RÓWNOWAGA

Normalizacja napięcia mięśniowego, rozwijanie orientacji w schemacie ciała i przestrzeni, poprawienie koncentracji uwagi, wzbogacenie aktywności.

RELAKSACJA

Odczuwanie przyjemności z relaksu i odpoczynku, wywołanie uczucia zadowolenia, spokoju, bezpieczeństwa, wyciszenie przykrych stanów emocjonalnych dziecka. Rozwijanie procesów poznawczych, zwiększanie bazy doświadczeń – nowych bodźców, wrażliwości i subtelności. Relaks w znacznym stopniu stymuluje sprawność naszego umysłu. Również korzystnie wpływa na rozwój wyobraźni, zwiększenie koncentracji, sprawności umysłowej i pamięci.

Metoda Weroniki Sherborne

Celem jej jest wspomaganie rozwoju dziecka poprzez uczestnictwo w specjalnie dobranych aktywnościach i zabawach ruchowych. Zwiększają one świadomość istnienia własnego ciała i otaczającej przestrzeni. Umożliwiają doświadczenie bliskości partnera w grupie. Zajęcia takie budują poczucie bezpieczeństwa i pewności siebie. Atrakcją tej metodzie dodaje fakt, że wszystkie działania prowadzone są w konwencji zabawy. Pozwala to na wprowadzenie miłej, relaksującej atmosfery, która sprzyja szybszemu rozwojowi zaburzonych funkcji.

Metoda Integracji Sensorycznej (SI)

Jest to system zabaw, ćwiczeń i aktywności z wykorzystaniem różnych sprzętów platform, huśtawek, hamaków, równoważni itp. Angażują one całe ciało i wyzwalają odpowiednie reakcje sensoryczne. Polega to na pomocy w uporządkowaniu dostarczanych do mózgu wrażeń zmysłowych pochodzących ze środowiska oraz z własnego ciała w taki sposób, aby mogły zostać wykorzystane w celowym działaniu.

Miesiąc: styczeń

9. Wątki tematyczne w podręczniku „Nasz EleMentarz” dominujące w styczniu

- Bogactwa naturalne, wykopaliska.
- Smoki.
- „Co to znaczy być pomysłowym”.
- Ulubione bajki.
- Wynalazki, które ułatwiają życie.
- Obowiązki domowe.
- Styczniowy kalendarz pogody.
- „Czym się różni życzenie od życzliwości?”.
- „Jak przygotować się do wycieczki zimą” – wyprawa do lasu.
- Ruch na świeżym powietrzu.
- Zimowe zabawy.
- zasadach bezpieczeństwa w czasie zimowych zabaw.

W tym miesiącu warto zwrócić uwagę na:

EDUKACJA POLONISTYCZNA:

Słuchanie i mówienie:

- Rozmowa z dziećmi na temat różnych znalezionych w ziemi rzeczy na podstawie własnych doświadczeń.
- Opowiadanie historii, która przydarzyła się smokom. Układanie dalszego ciągu historyjki.
- Rozmowa z dziećmi na temat „Co to znaczy być pomysłowym”.
- Słuchanie tekstów czytanych przez nauczyciela.
- Opowiadanie przez dzieci treści wysłuchanych tekstów.
- Wypowiedzi dzieci na temat ilustracji przedstawiających kuchnię dawniej i dziś.
- Rozmowa na temat ich odpowiedników współczesnych oraz tego, jak technika służy ludziom.
- Rozmowa z dziećmi na temat ich obowiązków domowych oraz obowiązków innych członków rodziny.
- Wypowiedzi na temat wydarzeń i bohaterów.
- Nadawanie tytułów obrazkom historyjki.
- Słuchanie fragmentów bajek.
- Wymyślanie Bajki klasowej.

Czytanie:

- Czytanie wyrazów, zdań i wiersza.
- Próby czytania tekstu komiksu z podziałem na role.
- Układanie nowych wyrazów z sylab.
- Odczytywanie informacji z piktogramów z tabeli logicznej.
- Czytanie z podziałem na role.
- Wyodrębnianie fragmentu opisującego ilustrację.

Pisanie:

- Nauka pisania liter i ich poprawne łączenie oraz dbałość o ich równomierne położenie i jednolite pochylenie.
- Pisanie wyrazów, krótkich zdań.
- Pisanie swobodnych tekstów.
- Pisanie z pamięci.

Poprawność językowa:

- Dzielenie wyrazów mówionych na głoski.
- Dzielenie wyrazów pisanych na litery.
- Różnicowanie samogłosek i spółgłosek.

- Rozpoznawanie i nazywanie sylaby.
- Dzielenie wyrazów na sylaby.
- Zapoznanie z pojęciem „rodzina wyrazów”. Tworzenie rodzin wyrazów.

Małe formy teatralne:

- Improwizacja na podstawie wysłuchanego, oraz przeczytanego tekstu – odgrywanie ról smoków własnymi słowami.
- Inscenizacja wiersza J. Brzechwy „Tydzień” z użyciem wykonanych kukiełek.

EDUKACJA MUZYCZNA**Słuchanie i rozumienie muzyki:**

- Słuchanie utworu A. Vivaldiego „Cztery pory roku – zima”.
- Wyrażanie w sposób werbalny i niewerbalny swoich doznań (w trakcie i po wysłuchaniu muzyki).

Śpiewanie i muzykowanie, ruch przy muzyce:

- Tworzenie krótkich śpiewanek utrwalających znajomość dni tygodnia.
- Ilustrowanie gestem oraz ruchem prostych rytmów.
- Wyrażanie nastroju i charakteru muzyki płasem i tańcem.

EDUKACJA PLASTYCZNA**Percepcja sztuki:**

- Wdrażanie do wypowiadania się na temat zimowych pejzaży w malarstwie polskim.

Ekspresja przez sztukę:

- Posługiwanie się różnymi technikami plastycznymi na płaszczyźnie i w przestrzeni – bałwanek w formie przestrzennej z kulek waty.
- Wykonywanie nieskomplikowanych kukiełek – dni tygodnia i wykorzystanie ich w małych formach teatralnych.

EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYCZNA**Ja i moje otoczenie:**

- Rozumienie relacji zachodzących między nim a najbliższym otoczeniem.
- Poczucie przynależności do grupy klasowej.

Współbycie i współdziałanie:

- Współpraca z innymi osobami poprzez zabawę, wspólną naukę czy uczestniczenie w codziennych sytuacjach – życie w klasie – rozmowy i zabawy na temat wspólnoty, społeczności, pracy dla innych.
- Przestrzeganie reguł obowiązujące w społeczności dziecięcej (np. współpracuje ze swoimi rówieśnikami podczas zabaw i w sytuacjach zadaniowych).
- Bezpieczne organizowanie zimowych zabaw na śniegu.
- Niebezpieczeństwa grożące podczas zabaw na zamrzniętych akwenach wodnych.
- Zdawanie sobie sprawy z niebezpieczeństwa – numer alarmowy 112.

EDUKACJA PRZYRODNICZA

Człowiek i świat zwierząt:

- Obserwowanie wyglądu lasu zimą, szukanie tropów/śladów pozostawionych przez zwierzęta lub zwierząt leśnych.
- Bogactwa naturalne, wykopaliska.

Ochrona środowiska:

- Wykorzystanie materiału z recyklingu do wykonania majsterki.
- Zachowania ekologiczne: Co zrobić ze zużytymi żarówkami?

Pogoda i zjawiska atmosferyczne:

- Obserwowanie i prowadzenie nieskomplikowanych doświadczeń analizowanie ich i wyciąganie wniosków – przeprowadzanie doświadczeń ze śniegiem i lodem.
- Słuchanie i rozumie osoby zapowiadające w mediach prognozę pogody – symbole pogodowe.
- Stosowanie się do podanych informacji o warunkach meteorologicznych (np. Ubiera się stosownie do zapowiedzi synoptyków).
- Obserwowanie pogody i prowadzenie obrazkowego kalendarza zjawisk meteorologicznych – założenie tygodniowego – styczniowego kalendarz pogody.

EDUKACJA MATEMATYCZNA

Czynności umysłowe:

- Układanie obiektów w kolejności malejącej i wzrastającej.
- Dążenie do wykonania podanego zadania matematycznego w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie.

Liczenie:

- Poznanie liczb naturalnych 7, 8, 9 w aspekcie porządkowym, kardynalnym i symbolicznym.
- Porządkowanie liczb z zakresu 1 – 9 od najmniejszej do największej i odwrotnie.
- Określanie miejsca liczby w ciągu liczbowym (na chodniczku liczbowym) określanie liczebności zbioru.
- Przeliczanie różnych obiektów.
- Odróżnia liczenie poprawne od błędnego.
- Odkrywanie wiele kombinacji rozkładu danej liczby.
- Porównywanie liczebności dwóch zbiorów za pomocą wskazanych metod: przeliczanie obiektów oraz łączenia obiektów w pary.
- Używanie określeń: *tyle samo, więcej, mniej*.
- Rozkładanie liczby w zakresie 9 na składniki.
- Odkrywanie wielu kombinacji rozkładu danej liczby.
- Dostrzeganie związku liczby porządkowej z kardynalną.
- Porządkowanie liczby z zakresu 9 od najmniejszej do największej i odwrotnie
- Porównywanie liczb od 9.
- Dodawanie i odejmowanie na palcach i innych zbiorach zastępczych bez zapisywania działań (w zakresie dostępnym dzieciom).
- Doliczanie i odliczanie na zbiorach zastępczych lub w myślach.
- Zapisywanie działania arytmetyczne z zastosowaniem znaków: +, -, =.
- Dodawanie i odejmowanie zapisywaniem obliczeń za pomocą cyfr i znaków działań matematycznych.
- Matematyzacja, rozwiązywanie nieskomplikowanych zadań z treścią na dodawanie i odejmowanie za pomocą symulacji na konkretach, rysunkach pomocniczych lub przez wykonywanie wyłącznie działań na liczbach.
- Zapisywanie rozwiązywanie zadania z treścią za pomocą cyfr i znaków działań matematycznych.
- Układanie zadań na dodawanie i odejmowanie w zakresie 9.

- Szukanie niewiadomego składnika w zakresie 9.
- Korzystanie w obliczeniach z prawa przemienności dodawania.

Pomiar:

- Nazywanie dni tygodnia.
- Rozwiązywanie zadań z zastosowaniem pojęć: *wczoraj, dziś, jutro*.

EDUKACJA KOMPUTEROWA**Obsługa komputera:**

- Posługiwanie się komputerem w podstawowym zakresie

Wyszukiwanie i korzystanie z informacji:

- Wykorzystywanie określonego programu, aby obejrzeć zdjęcia w komputerze.

Tworzenie tekstów i rysunków:

- Korzystanie z grafiki i animacji za pomocą różnych programów dostępnych w pracowni.

Zagrożenia wynikające z korzystania z różnych osiągnięć techniki (np. multimediiów, komputera):

- Korzystanie z komputera tak, aby nie narażać własnego zdrowia.

EDUKACJA TECHNICZNA**Wychowanie techniczne:**

- Urządzenia techniczne – wartość urządzeń – od łopatką do koparki.

Konstruowanie:

- Wykonywanie prac z papieru – własna majsterka.

Bezpieczeństwo:

- Utrzymanie porządku wokół siebie: na swojej ławce.
- Sprzątanie po sobie i pomaganie innym w utrzymaniu porządku.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I EDUKACJA ZDROWOTNA**Sprawność fizyczna:**

- Pokonywanie przeszkód naturalnych w terenie.
- Uczestniczenie w zabawach i grach ruchowych.

Zdrowie i profilaktyka prozdrowotna:

- Bezpieczeństwo swoje i innych w czasie wyprawy do lasu.

10. Wybrane propozycje ciekawych metod, pomysły do wykorzystania, uwagi o realizacji**Metoda projektów edukacyjnych**

Podstawowym sposobem organizacji pracy uczniów w metodzie projektów jest dzielenie ich na grupy, w których realizowane są małe lub duże zadania. Najważniejszymi celami tej metody jest „kształtowanie umiejętności planowania i organizacji pracy uczniów, zbierania i selekcjonowania informacji, rozwiązywania problemów, pracy w grupie, podejmowania decyzji, oceniania, komunikowania się”.

Uczniowie w trakcie realizacji projektu rozwijają wszystkie kompetencje kluczowe (ponadprzedmiotowe) przydatne im w szkole, w działalności pozaszkolnej, jak i później w życiu. Metodę projektu możemy podzielić na trzy etapy:

Etap 1 – początek projektu.

W pierwszym etapie następuje wybór i wprowadzenie do tematu w grupie oraz ustalenie listy pytań stanowiących podstawę aktywności dzieci. Analizowana jest dostępność materiałów, możliwość zaproszenia ekspertów i przeprowadzenia zajęć w terenie. Wprowadzając dzieci w temat projektu staramy się ustalić zakres wspólnych doświadczeń dzieci, przygotować siatkę tematyczną dotyczącą obecnego zasobu wiedzy dzieci oraz sporządzić listę pytań do projektu: Czego chcemy się dowiedzieć? Co chcemy osiągnąć? Jak to zrobimy? Wybór tematu uzależniony jest od aktualnych przeżyć i obserwacji najbliższego środowiska.

Etap 2 – realizacja projektu.

W drugim etapie dzieci zgłębiają wybrany przez siebie temat projektu. Szukają odpowiedzi na postawione pytania. Nauczyciel powinien:

- tak zaplanować realizację projektu, aby uczniowie mieli możliwość zadawania pytań, nabywania różnych umiejętności, posługiwania się przyborami w pracach konstrukcyjnych oraz sporządzania rysunków z obserwacji;
- zaplanować zajęcia terenowe i spotkania z ekspertami.

Aktywność badawcza dzieci w czasie realizacji projektu powinna opierać się na wyprawach w teren, rozmowach z ekspertami, bezpośrednim poznawaniu przedmiotów, korzystaniu z dodatkowych materiałów źródłowych. Dzieci w trakcie drugiego etapu przedstawiają to, czego się dowiedziały za pośrednictwem rysunków, zapisków, konstrukcji, czy inscenizacji. Do działań w trakcie realizacji projektu można również zaprosić rodziców, aby zapoznać ich z wybranym tematem oraz planowanymi zajęciami.

Etap 3 – zakończenie projektu.

W trzecim etapie mali badacze podsumowują to, czego się nauczyli. Ważne jest, aby dzieci mogły dokładnie omówić to, co poznały, aby nadać większe znaczenie swoim doświadczeniom oraz dokonać ich personalizacji. W III etapie – tak, jak w dwóch poprzednich

- dzieci również powinny brać udział w podejmowaniu decyzji. Uczniom łatwiej będzie opisywać, czego się nauczyli, jeżeli w trakcie dyskusji będą mogli obejrzeć swoje prace lub inne formy dokumentacji (np. zdjęcia czy konstrukcje). Nauczyciel przeprowadza dyskusję podsumowującą, analizuje projekt w świetle dokumentacji oraz ocenia, czy osiągnięto zakładane cele.

Przykładowy projekt edukacyjny – „Wyprawa do lasu”

Czas realizacji – 10 godz.

Cele ogólne projektu:

- Zdobycie umiejętności dokonywania obserwacji przyrodniczych.
- Kształtowanie postawy badawczej wobec otaczającego świata.
- Stosowanie prostych obliczeń matematycznych.

Cele szczegółowe:

Uczeń potrafi:

- policzyć rekwizyty;
- porównać liczebność zbiorów;
- dokonać klasyfikacji przedmiotów;
- zaplanować wycieczkę;
- wykonać makietę.

Pomoce dydaktyczne:

Klocki (papierowe kule), kalkulator, „metki”, kredki, kartki A3, pionki, kostki do gry, karty pracy, lupy, lornetki, lusterka, aparat fotograficzny, kamera, dyktafon, woreczki foliowe, pudełka, koszyki, torby, notesy, ołówki, atlasy roślin i zwierząt, arkusze planowania, kredki, nożyczki, arkusze papieru.

Etap 1 – początek projektu.

- Przywitaj dzieci. Włącz nagranie muzyczne z leśnymi odgłosami natury (śpiew ptaków, szum drzew, wiatru...). Zapytaj uczniów, czy domyślają się, o czym będziecie rozmawiać?
- Poszukiwanie w książeczkach, czasopismach ilustracji i tekstów o tematyce zimowej ze szczególnym uwzględnieniem środowiska leśnego. Swobodne dzielenie się informacjami.
- Zapytaj uczniów czy mieliby ochotę zobaczyć jak wygląda las o tej porze roku? Co słychać u jego mieszkańców? Zapisz kluczowe pytania na dużej planszy.

Zapytaj:

- czego chcieliby się dowiedzieć o zimowym lesie?
- co chcieliby zobaczyć, zaobserwować, poznać?

Sformułuj cel projektu w języku ucznia (zgodnie z wyrażonymi przez dzieci potrzebami) np.

- przeprowadzimy obserwacje przyrodnicze
- poszukamy tropów zwierząt
- weźmiemy udział w ciekawych zabawach

Powiedz, że by osiągnąć te cele, trzeba się do wycieczki dobrze przygotować, dokładnie zaplanować działania, aby o niczym nie zapomnieć.

- Burza mózgów

Zapytaj: Jak się przygotować do wycieczki? Zapisuj odpowiedzi na plakacie.

Powiedz, że zgłaszane pomysły zostaną wykorzystane podczas dalszego planowania pobytu w lesie.

Tymczasem warto sobie przypomnieć, jak należy się w lesie zachowywać.

- Wyrecytuj treść wiersza – „Las – dom zwierząt”.

Las – dom zwierząt

*Nasz dom to las, w nim dużo nas, tu swoje miejsce mamy.
Czy wiosny czas, czy zimny czas, najbardziej las kochamy.*

*Czy dzień, czy noc, nasz dom to las, przyjaciół wielu wkoło.
I zawsze las ochroni nas i wszystkim tu wesoło.*

*A jeśli ty też będziesz w nim, pamiętaj, my patrzymy.
Tu kosa gwizd, tam biegnie lis, widzimy Cię, widzimy.*

*Cichutko cyt, gdy jesteś w nim, na drzewa spójrz, na słońce
i szanuj las i kochaj nas prosimy Cię gorąco.*

Zachęć do zbudowania zasad zachowania się w nim, aby pobyt w lesie nie zakłócił życia jego mieszkańców.

- Praca zespołowa – Jak należy zachować się w lesie?
Podziel uczniów losowo na 4 grupy. Uczniowie stojąc w kręgu kolejno odliczają, np. sarna, zając, dzik, lis. Stoliki oznacz nazwami (rysunkami) tych zwierząt.
Uczniowie w grupach przygotowują zasady prawidłowego zachowania się w lesie (mogą zapisać, rysować stosować oznaczenia symboliczne).
Po skończonej pracy wywieście plakaty i poproście liderów grup do ich zaprezentowania.

Na ich podstawie stwórzcie jedną listę zasad, obowiązującą wszystkich. Zwróć uwagę, aby zapisy w nich były sformułowane na „tak” np.

- Zachowujemy się cicho.
- Śmieci zabieramy do domu.
- Szanujemy przyrodę.
- Bawimy się tylko w wyznaczonym miejscu.
- Zbieramy tylko te „skarby”, które leżą na ziemi.

- Zabawa ruchowa – Puste miejsce.

Wszyscy stoją w kręgu. Prowadzący zabawę rozpoczyna mówiąc: miejsce po mojej prawej stronie jest puste, zapraszam Basię w postaci np. „zajaczka”. Zaproszone dziecko ruchem, mimiką, gestami przedstawia postać w którą ma się wcielić i zajmuje puste miejsce. Osoba, która ma po prawej stronie puste miejsce, zaprasza następne dziecko.

Powiedz uczniom, aby na następne zajęcia zaprosili swoich rodziców lub starsze rodzeństwo.

Na koniec rozdaj uczniom karteczki, krótką informację dla rodziców. Poinformuj rodziców o realizowanym projekcie i zaprosz do udziału w projekcie (szczególnie podczas wycieczki do lasu).

Etap 2 – realizacja projektu.

- Zabawa matematyczna. Na podłodze leżą rozsypane „śnieżynki” (kulki papieru lub drobne klocki). Nauczyciel gra na instrumencie perkusyjnym. Dzieci spacerują, gdy zamilknie – szybko zbierają „śnieżynki” do własnego pojemnika.

Każdy uczeń dostanie „metki”. Indywidualnie policzy zebrane „śnieżynki” i odmierzy taką ilość „metek”, ile „śnieżynek” zebrał (dzieciom, które nie potrafią wykonać tego zadania, pomagają koledzy).

Następnie podchodzi do dużego arkusza papieru i przy swoim nazwisku przyklei „metki”.

Jeżeli potrafi, to może wynik zapisać cyfrą (jeżeli nie, to uczyni to kolega, który już tę umiejętność posiada).

Może uda się komuś policzyć (na kalkulatorze) ilość „śnieżynek” zebranych przez całą grupę? Uczniowie określają, komu udało się zebrać najwięcej „śnieżynek”, komu najmniej, kto zebrał tyle samo, co kolega?

Nawiąż do opracowanych „Zasad prawidłowego zachowania się w lesie” Zaproponuj opracowanie gry planszowej.

- Wycieczka do lasu – konstruowanie i rozgrywanie gier planszowych.

Powiedz, aby w parach zaprojektowali grę planszową (z premiami i przeszkodami), włączając w nią opracowane zasady prawidłowego zachowania się w lesie, np.:

- gdy gracz zatrzyma się na polu, przy którym są śmieci – opuszcza jedną kolejkę, bo musi je pozbiierać,
 - gdy stanie na polu, przy którym są dziki – musi je policzyć i w nagrodę posuwa się o dwa pola do przodu,
 - jeśli spotka wiewiórkę, która zgubiła orzechy – musi je policzyć i w nagrodę posuwa się o trzy pola do przodu,
 - jeśli trafi na trąbkę, to cofa się cztery pola, bo w lesie nie można hałasować
- Do gry załączają „instrukcję”, aby przestrzegać reguł w czasie grania. Ustalają ilość punktów, jakie można zyskać za wygraną partię.

Rozgrywają 2-3 partie, liczą ilość uzyskanych punktów i wyłaniają zwycięzcę.

Zróbcie wystawę z przygotowanych gier. Zachęć wszystkich do jej obejrzenia i poznania pomysłów innych kolegów/koleżanek.

Zapewnij, że wszyscy będą mogli korzystać z „banku gier”.

Pomyślcie, jak je zabezpieczyć przed uszkodzeniem i wybierzcie dostępne dla uczniów miejsce ich przechowywania.

- Planowanie pracy w zespołach – przygotowujemy się do wycieczki. Podziel losowo uczniów na cztery zespoły. Rozdaj arkusze planowania.

ARKUSZ PLANOWANIA

Skład grupy:

.....

Data.....

Jakie elementy chcemy zamieścić na makiecie?	Jak to będziemy robić?	Co będzie potrzebne do wykonania działania?	Kto jest odpowiedzialny za wykonanie działania?

Powiedz, że w zespołach uczniowie będą planować działania (obserwacje, poszukiwanie oryginalnych okazów, gry, zabawy), które chcą realizować podczas wycieczki.

Powiedz, że dzięki zaplanowaniu działań, wycieczka będzie bardziej udana.

Uwaga – Poproś starszych uczniów lub rodziców, aby zapisywali w arkuszu propozycje zgłaszane przez dzieci.

- Uczniowie w grupach przystępują do zaplanowania działań. Po uzupełnieniu arkusza rozmawiają na temat efektów planowania – podjętych uzgodnień, podziału odpowiedzialności.
- Reprezentanci grup prezentują efekty pracy zespołowej. Będzie to okazja do porównania zaplanowanych działań przez poszczególne grupy (mamy tak samo, mamy trochę inaczej, zaplanowaliśmy zupełnie coś innego). Wspólnie oceńcie realność zgłoszonych propozycji.
- Na bazie arkuszy, stwórzcie ramowy plan wycieczki, uwzględniający realne propozycje uczniów np.:
 - poszukujemy informacji na temat lasu,
 - obserwujemy tropy zwierząt,
 - oglądamy i dokumentujemy zimowy las,
 - słuchamy i dokumentujemy leśne dźwięki,
 - szukamy zapachów zimy,
 - odpoczywamy i jemy posiłek,
 - słuchamy opowieści leśnika,
 - zbieramy skarby potrzebne do wykonania makiety,
 - bawimy się wesoło.

Podziękuj za pracę i zaproś do zabawy.

- Zabawa ruchowa ze śpiewem – Idzie zuch (melodia popularna).

Przygotował zuch dwie nogi – *dzieci rytmicznie uderzają o uda.*

Do dalekiej, długiej drogi – *maszerują po sali.*

Noga lewa, noga prawa – *unoszą lekko lewą nogę jednocześnie uderzając w nią lewą dłonią. Potem te ruchy powtarzają z prawą nogą.*

Dla nas podróż to zabawa – *maszerują.*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha – *idąc machają w górze rękami.*

I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwytą w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu.*

Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują.*

I wesoło maszeruje.

Przygotował zuch dwie ręce – *dzieci rytmicznie potrząsają rękami.*

Tylko dwie bo nie miał więcej.

Ręka lewa, ręka prawa – *wyciągają i potrząsają lewą ręką. Potem te ruchy powtarzają z prawą ręką.*

Dla nas praca to zabawa – *maszerując uderzają ręką o, tak jakby je otrzępywały.*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha – *idąc machają w górze rękami.*
 I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu.*
 Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują.*
 I wesoło maszeruje.

Przygotował zuch dwa oka, – *pokazują oczy.*
 Takie wielkie jak u smoka. – *dłońmi pokazują wielkość oczu.*
 Oko lewe, oko prawe, – *wskazują raz na lewe, raz prawe oko.*
 Oba światy są ciekawe. – *patrzą raz w lewą, raz w prawą stronę.*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha – *idąc machają w górze rękami.*
 I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu.*
 Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują.*
 I wesoło maszeruje.

Przygotował zuch dwa ucha, – *pokazują uszy.*
 To zabawa jest dla zucha – *uśmiechają się do siebie.*
 Ucho lewe, ucho prawe, – *wskazują raz na lewe, raz prawe oko.*
 Oba dźwięki są ciekawe. – *nadstuchują dźwięków z jednej i z drugiej strony.*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha – *idąc machają w górze rękami.*
 I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu.*
 Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują.*
 I wesoło maszeruje.

Przygotował zuch swą głowę, – *pokazują głowę.*
 Na ciekawą długą drogę. – *maszerują.*
 Głowa w lewo, głowa w prawo.
 To będzie piękna wyprawa – *klaszczą.*

Ref. Idzie zuch, wicher dmucha – *idąc machają w górze rękami.*
 I do tyłu ciągnie zucha – *każdy chwyta w pasie kolegę stojącego przed nim i lekko ciągnie do tyłu.*
 Ale zuch się nie przejmuje – *maszerują.*
 I wesoło maszeruje.

- Zabawa – Pakujemy plecak.
 Usiądźcie w kręgu. Rozpocznij zabawę, mówiąc:
 Wybieram się na wycieczkę i pakuję do plecaka np. lornetkę, abym mogła przez nią obserwować ptaki. Pokaż, ruchem, gestem jak będziesz z niej korzystać.
 Osoba siedząca po twojej prawej stronie wymienia nazwę swojego przedmiotu, który chce zabrać, mówi do czego mu on będzie potrzebny i pokazuje sposób jego wykorzystania. Po niej swe pomysły przedstawiają kolejne dzieci.
- Przypomnij uczniom o celu wycieczki, zachowaniu bezpieczeństwa i zasadach zachowania się w lesie. Pozwól uczniom sprawdzić, czy zabrali potrzebne pomoce.
- Przy wejściu do lasu zatrzymajcie się. Wyrecytuj wiersz – „Może zobaczymy” – autor Helena Bechlerowa

*Idźmy leśną ścieżką
 Cicho, cichuteńko,
 Może zobaczymy
 sarniątko z sarenką.*

*Może zobaczymy
 wiewióreczkę małą*

*jak wesoło skacze
z gałęzi na gałąź.*

*I niech nikt po lesie
nie gwizdże, nie woła –
może usłyszymy
pukanie dzięcioła.*

*I będzie nas witał
wesołą piosenką.
Tylko idźmy lasem
Cicho, cichuteńko*

- Dojdźcie do miejsca, w którym dzieci będą mogły zostawić plecaki (np. polana). Powiedz uczniom, że za chwilę będą prawdziwymi „badaczami”:
 - odkrywającymi barwy, dźwięki, zapachy zimowego lasu;
 - poszukującymi informacji na temat zwierząt;
 - obserwującymi toczące się w nim życie.
 Koniecznie określ przestrzeń, w której dzieci będą badać las.

Przypomnij, aby wzięli ze sobą Arkusze planowania i pomoce do rejestrowania spostrzeżeń. Każdej grupie przydziel dorosłego opiekuna (rodzica). Określ czas trwania działań.

- Uczniowie w małych grupach (tych, w których planowali działania) przystępują do poszukiwania informacji. Podpatrują przyrodę, dzielą się spostrzeżeniami, dokumentują zebrane informacje (nagrywają słyszane dźwięki, zapisują nazwy napotkanych drzew i zwierząt – rysują, stosują symbole, fotografują). Porównują spotkane okazy przyrody z ilustracjami zamieszczonymi w atlasie. Wykorzystując lupy, obserwują wszystko to, co je zaciekało. Są prawdziwymi badaczami przyrody. Spotkane skarby, mogą zabrać ze sobą.

Dorośli pomagają, motywują, chwalą i wspierają w realizowaniu zadań. Pomagają udokumentować przebieg i wyniki obserwacji.

Zachęć dzieci, aby pytały o wszystko co je w trakcie badań zainteresuje. Osoba dorosła, która z nimi będzie, na niektóre odpowie od razu, a niektóre zanotuje, by później wspólnie poszukać odpowiedzi. Być może na niektóre pytania odpowie uczniom leśniczy.

- Po wykonaniu działań, usiądźcie w kręgu (np. na pniach ściętych drzew). Zaprosz kolejno grupy do zaprezentowania wszystkim efektów swoich badań. Niech powiedzą:
 - O swoich wrażeniach, o tym, jak się czują.
 - O tym co widzieli, słyszeli wędrali, dotykali?
 - O dokonanych odkryciach – co nowego poznali, bo o tym wcześniej nie wiedzieli?
 - O tym, co ich szczególnie zaciekało?
 - Co ich zaskoczyło, zdumiało, przestraszyło?

Odsłuchajcie nagrania dźwięków lasu

Jeżeli znaleźli ciekawe skarby, poproś, aby je wszystkim pokazali.

Zapytaj:

- Czy udało im się zrealizować wszystkie zaplanowane działania?
- Jakich informacji nie udało się uzyskać? Dlaczego?
- Czy wszyscy członkowie grupy brali udział w poszukiwaniu informacji?
- Czy są zadowoleni z zebranych informacji?
- W jaki sposób je udokumentowali? Odsłuchajcie nagrania dźwięków lasu.

Zachęć do zadawania pytań, które nasunęły się uczniom podczas „badania” lasu.

Pozwól uczniom odpocząć, np. leżąc i obserwując płynące chmury, kołyszące się korony drzew. Mogą zjeść posiłek.

- Rozmowa z leśnikiem – słuchanie ciekawostek o żyjących w lesie roślinach, zwierzętach. Zachęć do zadawania wszystkich pytań, które im się nasuwają.
Spacer z leśnikiem w „ciekawe” zakątki lasu.
Gdy uczniowie znajdą ciekawy okaz, zabierają go ze sobą. Może się przydać do wykonania makiety.
- Po odpoczynku daj dzieciom czas na ich swobodne zabawy i preferowane aktywności. Wyznacz teren, w którym mogą się bawić.
Przed wycieczką poproś leśnika, aby wskazał ci najlepsze miejsce do przeprowadzenia zabaw. Sama wcześniej sprawdź teren – oceń go pod kątem bezpiecznego miejsca do zabaw, w którym będą mogły swobodnie pokonywać tory przeszkód: biegać, wspinać się na niskie konary drzew, zwiśać na nich, chodzić po zwalonych pniach, zeskakiwać z nich. Niech to będzie zarazem teren inspirujący do zabaw tematycznych, tropiących, badawczych.
- Po zabawach usiądźcie w kręgu. Zaproś do rozmowy:
Zapytaj: Po co jest las? Komu jest potrzebny? Dlaczego należy o niego dbać? Co by było, gdyby lasu nie było?
Wysłuchaj odpowiedzi

Etap 3 – zakończenie projektu.

- Nawiąż do z wycieczki. Przypomnij, co było jej celem.

Zapytaj, co uczniowie sądzą na temat odbytej wycieczki. Jak im się ona podobała? Czy spełniła ich oczekiwania?

Każdy uczestnik otrzyma kartki w trzech kolorach (zielony, pomarańczowy i czerwony).

Wykorzystując technikę „Mapa światła” w odpowiedzi na te pytania każdy z uczniów pokaże kolor:

- zielony – gdy uważa, że było świetnie
- pomarańczowy – gdy było średnio
- czerwony – gdy nie było dobrze

Policz liczbę dokonywanych wyborów. Zaznacz odpowiedzi na plakacie.

Gdyby pojawiły się karteczki z pomarańczowym i czerwonym kolorem, zachęć uczniów do wypowiedzi na temat:

Co moglibyśmy w przyszłości poprawić, usprawnić, abyśmy byli z wycieczki bardziej zadowoleni?

Zapisuj propozycje dzieci na plakacie. Podziękuj za zgłaszane propozycje.

Porozmawiajcie o tym, co było szczególnie dobre, co się bardzo podobało i w przyszłości chcieliby powtórzyć?

Poproś, aby uczniowie porozmawiali o tym w małych zespołach. Później lider grupy zaprezentuje stanowisko grupy.

Przygotuj plakat, na którym słuchając wypowiedzi liderów, będziesz hasłowo zapisywać lub symbolicznie rysować odpowiedzi. np.

Na wycieczce najbardziej podobało się	
Nazwa działania	Ilość dokonanych wyborów
Zbieranie skarbów	
Oglądanie przez lupę	
Słuchanie leśnych głosów	
Dokumentowanie „odkryć”	
Swobodne zabawy	
Spacer z leśniczym	

Poproś, aby każdy uczeń wziął trzy „metki” i przykleił je obok wybranych działań, które dla niego były najbardziej atrakcyjne. Chętny uczeń liczy ilość poszczególnych wyborów i zapisze ich liczbę w drugiej kolumnie. Zobaczycie, które działania cieszyły się największą popularnością.
Komentarz nauczyciela – odniesienie się do wyników powyższych wyborów.

- Uczniowie układają i segregują zebrane w lesie skarby na dużym stole. Stańcie dookoła niego.

Zaproponuj dzieciom wykonanie mandali – każde dziecko siada przed obręczą i indywidualnie układa w niej mandalę z materiału przyrodniczego (wyjaśnij, co to jest mandala).

Zademonstruj technikę wykonania mandali. Dzieci nie powinny rozmawiać podczas pracy. Włącz spokojny utwór instrumentalny, który będzie dla nich dodatkową inspiracją.

Po skończonej pracy, uczniowie oglądają wszystkie mandale i rozmawiają o nich. Swoje prace zawieszają na wystawce.

Powiedz uczniom, że na najbliższym spotkaniu wykonacie makietę lasu, wykorzystując zgromadzony materiał przyrodniczy.

Nawiązując do wycieczki, powiedz uczniom, że te miłe chwile spędzone w lesie będą mogły przedstawić w makiecie.

- Planowanie pracy w zespołach.
Podziel losowo uczniów na cztery zespoły. Rozdaj arkusze planowania.

ARKUSZ PLANOWANIA – Karta pracy dla uczniów

Jakie elementy makiety chcemy wykonać?	Jak to zrobimy?	Jakie materiały będą nam potrzebne?	Kto jest odpowiedzialny za jego wykonanie

Powiedz, że w zespołach będą planować, jakie elementy na makiecie umieścić, jak i z czego je wykonać.

Podkreśl ważność wszystkich pomysłów. Każdy ma prawo zgłosić swoją propozycję.

Potem na kartce formatu A3 zrobią plan makiety – symbolicznie zaznaczą, gdzie będą rosły drzewa, krzewy, mech... gdzie i jakie umieszczą zwierzątka...

Uczniowie w grupach przystępują do zaplanowania działań.

Uwaga – poprosz starszych uczniów lub rodziców, aby (gdy jest taka konieczność) zapisali w arkuszu planistycznym propozycje zgłaszane przez dzieci.

Po uzupełnieniu arkusza członkowie grupy rozmawiają na temat efektów planowania – podjętych uzgodnień, podziału odpowiedzialności. Każdy sprawdza, czy jego pomysł zastał zapisany.

Reprezentanci grup prezentują efekty pracy zespołowej. Będzie to okazja do porównania zaplanowanych działań przez poszczególne grupy (mamy tak samo, zapomnieliśmy o... więc warto uzupełnić plan).

Pochwal dzieci za wykonaną pracę i zachęć, aby makietę wykonali zgodnie z planem.

- Wykonanie makiety.

Uczniowie najpierw przygotowują wszystkie elementy makiety. Gdy one są gotowe, umieszczają je na makiecie.

Reaguj na inwencję dzieci – chwal i pobudzaj do działania.

- Grupy prezentują swoje makiety. Mówią o tym, co na nich zamieścili i odpowiadają na zadawane pytania.

Widzowie przekazują informację zwrotną – podkreślają co im się szczególnie w makiecie podoba.

Nagradzają wykonawców brawami.

- Przypomnij uczniom główne pytania kluczowe projektu i najważniejsze działania projektowe.

Pokaż plakat, na którym zapisywałeś odpowiedzi na pytania:

- Czego chcieliby się dowiedzieć o lesie?
- Co chcieliby zobaczyć, zaobserwować, poznać?

Przeczytaj powoli ich odpowiedzi. Porozmawiajcie o tym:

- Czy udało się to zrealizować?
- Które działania projektowe podobały się najbardziej?
- Jak się czuli podczas zajęć?
- Czy chętnie uczestniczyli w zajęciach?
- Jakim się pracowało z kolegami/koleżankami?
- Czego się nauczyli podczas zajęć projektowych?
- Pogratuluj wszystkim wkładu i udziału w projekcie.

Monika Zatorska

Opracowując propozycję planu pracy dla klasy, korzystano z treści programowych zawartych w programie „Doświadczenie świata” opracowanym jako jeden z przykładowych programów nauczania dla I etapu edukacyjnego, opublikowanym na stronie internetowej www.naszelementarz.pl oraz „Drogowskazy wielointeligentnej edukacji” opracowanym jako jeden z przykładowych programów nauczania dla I etapu edukacyjnego, opublikowanym na stronie internetowej www.naszelementarz.pl.

Miesiąc: luty

1. Wątki tematyczne w podręczniku „Nasz EleMentarz” dominujące w lutym:

- Góry: krajobraz, klimat, rośliny i zwierzęta, kultura góralska (gwara, strój regionalny, muzyka, taniec, malarstwo, sztuka użytkowa, architektura).
- Bezpieczeństwo podczas wycieczek górskich.
- Bezpieczeństwo podczas uprawiania sportów zimowych.
- Bogactwo języka polskiego, w tym wyrazy wieloznaczne (bez wprowadzania nazwy).
- Układ słoneczny, obserwacje i badania kosmosu.
- Nasza planeta – Ziemia.
- Dziecięce eksperymenty.
- Czas, jego wpływ, sposoby mierzenia.
- Zajęcia dzieci w czasie wolnym.
- Klasowy kalendarz urodzin.

W tym miesiącu warto zwrócić uwagę na:

EDUKACJA POLONISTYCZNA:

W zakresie mówienia:

- Samorzutne wypowiedzi na bazie doświadczeń, które dziecko już posiada, głównie w związku z opracowywaną tematyką.
- Swobodne wypowiedzi dzieci związane z wykonywanymi eksperymentami.
- Formułowanie zdań o poprawnej konstrukcji.
- Swobodne wypowiedzi na tematy związane z przeczytanymi wierszami, tekstami w podręczniku, zgromadzonym materiałem literackim (np. proste teksty popularnonaukowe związane z kosmosem, układem słonecznym, miejscem Ziemi w kosmosie itp.).
- Udział uczniów w rozmowach w ramach opracowywanej tematyki, np. dotyczących miejsca Ziemi w układzie słonecznym.
- Próby formułowania przez uczniów własnych opinii i wyciągania wniosków np. związanych z eksperymentami przeprowadzonymi w klasie.
- Zachęcanie dzieci do odpowiedzi na zadawane przez nauczyciela pytania: Co wiesz już na ten temat? Czego chciałbyś/chciałabyś dowiedzieć się na ten temat? Gdzie się tego dowiemy, gdzie znaleźć informacje na ten temat?
- Opowiadanie treści historyjki obrazkowej z uwzględnieniem kolejności zdarzeń (np. w powiązaniu z poznawaniem wskazań zegara (historyjka o tym, jak wygląda dzień Piotрка).
- Nadawanie tytułów ilustracjom wykonanym samodzielnie w związku z opracowywaną tematyką (malowanie na szkle postaci górala/góralki w stroju regionalnym, malowanie krajobrazu górskiego ukazującego góry w różnych porach roku i in. wg inwencji nauczyciela).
- Zachęcanie uczniów do układania pytań związanych z tekstem, ilustracją.
- Bogacenie przez dzieci słownictwa biernego i czynnego, np. wyrażenia gwarowe, nazwy potraw regionalnych (oscypek), nazwy elementów stroju góralskiego (kierpce, parzenica), poznawanie skrótów, typu: TOPR (Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe), GOPR (Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe), nazwy miesięcy, wyrazy wieloznaczne (zamek, dzwonek, klucz) itp., rodziny wyrazów (góry-góra-górski-górzysty-góral-góralka-góralski).
- Przekazywanie w zrozumiałym sposób, własnych emocji, potrzeb, spostrzeżeń w związku z tematyką dotyczącą bezpieczeństwa zabaw zimowych i górskich wycieczek.
- Recytowanie z pamięci wierszy dla dzieci (np. fragment utworu „Lokomotywa” J. Tuwima, tekstów piosenek (piosenka o tematyce górskiej), z uwzględnieniem właściwej intonacji oraz zasad interpunkcji.
- Systematyczne uświadamianie dzieciom wartości posługiwania się piękną polszczyzną.
- Tworzenie krótkiego ustnego opisu krajobrazu górskiego lub/i wyglądu stroju regionalnego.
- Próby tworzenia zagadek na bazie tekstu o zabawach raka Makarego (zabawy słowami, w tym wyrazy czytane wspak).

- Wyodrębnianie zdań w tekście, wyrazów w zdaniu, sylab i głosek w wyrazie, dostrzeganie różnicy pomiędzy głoską i literą (systematycznie, na każdym zajęciach, w ramach poznawanych tekstów i wprowadzanych liter).

W zakresie słuchania:

- Próby słuchania dłuższych wypowiedzi innych osób bez przerywania.
- Słuchanie aktywne (ze zrozumieniem) wypowiedzi nauczyciela i rówieśników, tekstów czytanych przez inne osoby, melodii i tekstów piosenek.
- Słuchanie i wykonywanie poleceń złożonych.
- Uważne słuchanie informacji i wykorzystywanie ich np. do wykonania eksperymentu, czy pracy metodą projektu.

W zakresie czytania i pisania:

- Uczestnictwo w zabawach związanych z wyróżnianiem, rozpoznawaniem, powtarzaniem głosek, prawidłowej ich artykulacji, głoskowania wyrazów, słuchowego różnicowania dźwięków.
- Czytanie liter, sylab, wyrazów i prostych zdań metodą nauki czytania wybraną przez nauczyciela.
- Odczytywanie piktogramów, rysunków uproszczonych, napisów, znaków informacyjnych, danych zapisanych w prostych tabelach, wykorzystanie informacji zanotowanych w postaci map myśli).
- Kreślenie linii prostych w różnych położeniach oraz łuków, kół spirali, itp.
- Kreślenie znaków literopodobnych wraz z określaniem ich kształtu, wyglądu, podobieństw, różnic, wyróżnieniem i nazywaniem drobnych elementów składowych.
- Pisanie wyrazów i prostych zdań z wcześniej poznаныmi literami, przepisywanie i pisanie z pamięci.
- Nauka pisania nowo poznawanych liter.
- Udział w zabawach podtrzymujących motywację do nauki czytania i pisania, wykorzystywanie zbiorów biblioteki szkolnej i biblioteczki klasowej, gier edukacyjnych, czasopism dziecięcych, w tym tematycznych, związanych z zainteresowaniami dzieci, grach i zabawach językowych, itp.

EDUKACJA MUZYCZNA**Odtwarzanie muzyki:**

- Śpiewanie indywidualne i zespołowe prostych piosenek z repertuaru dziecięcego (do wyboru przez nauczyciela).
- Słuchanie nagrań melodii ludowych (góralskich), np. *Zasiali górale*, *W murowanej piwnicy*.
- Odtwarzanie na instrumentach perkusyjnych prostych rytmów i wzorów rytmicznych.
- Granie na instrumentach melodycznych prostych melodii i akompaniamentów, np. do opracowywanych kroków tańca „Zbójnickiego”.
- Wyrażanie ruchem nastroju i charakteru muzyki.
- Taniec – podstawowe kroki „Zbójnickiego”.
- Wykorzystanie rytmu wiersza do nauki jego tekstu (np. *Lokomotywa* Juliana Tuwima).

Percepcja muzyki:

- Rozróżnianie takich elementów muzyki, jak: melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika.
- Świadome i aktywne słuchanie muzyki (wyrażanie doznań werbalnie i niewerbalnie), w tym muzyki poważnej.
- Odtwarzanie ruchem prostych układów choreograficznych do określonej muzyki np. taniec „Zbójnicki”.
- Określanie nastroju i charakteru utworów muzycznych.
- Orientowanie się w rodzajach głosu ludzkiego (sopran, bas).
- Rozróżnianie instrumentów muzycznych: skrzypce.

Tworzenie muzyki:

- Improwizowanie melodii głosem lub na instrumentach do rymowanek, zrytmizowanych wierszy, do tematu rytmicznego, np. do wiersza *Zegar i czas*.
- Improwizacja ruchowa utworów instrumentalnych i wokalnych (repertuar do wyboru przez nauczyciela).

EDUKACJA PLASTYCZNA**Percepcja sztuki:**

- Wiedza na temat kultury góralskiej.
- Wiedza na temat rzemiosła artystycznego inspirowana historią i geografiami regionu – przykładowe wytwory sztuki ludowej oglądane w rzeczywistości i na ilustracjach.
- Nazywanie dyscyplin sztuki (wprowadzanie w naturalnych sytuacjach nazw: malarstwo, rzeźba, architektura, sztuka ludowa).

Recepcja sztuki:

- Opisywanie cech charakterystycznych wybranych dzieł sztuki z użyciem podstawowych terminów charakterystycznych dla różnych dziedzin twórczej działalności człowieka (do wyboru przez nauczyciela).

Ekspresja poprzez sztukę:

- Posługiwanie się różnymi technikami plastycznymi na płaszczyźnie i w przestrzeni z wykorzystaniem dostępnych materiałów przyrodniczych, odpadów tekstylnych, recyklingu.
- Posługiwanie się środkami wyrazu artystycznego: kształt, barwa, faktura.
- Posługiwanie się różnorodnymi materiałami, narzędziami i technikami wyrazu artystycznego.
- Ilustrowanie scen inspirowanych literaturą, muzyką (np. muzyką ludową), filmem (np. popularno-naukowym, dotyczącym układu słonecznego lub wyglądu Ziemi z perspektywy Kosmosu), własną wyobraźnią.
- Projektowanie i tworzenie prostych form użytkowych np. inspirowanych sztuką ludową.
- Tworzenie kolekcji, np. albumów, fotografii, przedmiotów związanych z określoną tematyką (np. kosmos, góry, sporty zimowe).

EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYCZNA**Własna tożsamość:**

- Poznawanie i rozwijanie swoich mocnych i słabych stron (w czym jestem dobry, co powinienem doskonalić).
- Znajomość kilku strategii uczenia się, np. uczenie się wiersza poprzez powtarzanie i rytmizowanie mowy z wykorzystaniem interpretacji ruchowej, zaznaczanie w tekście istotnych informacji kolorowymi karteczkami, tworzenie i wykorzystywanie prostych map myśli z wykorzystaniem symboli i kolorów.
- Umiejętność zwracania się o pomoc w sytuacjach trudnych (np. pomoc rówieśnicza podczas wykonywania doświadczeń).
- Określanie przynależności rodzinnej i własnej narodowości.
- Zaciekawienie kulturą regionów górskich (jeśli jest to własny region, jako najbliższego środowiska, jeśli nie, jako jednego z bogactw narodowych).

Relacje z innymi ludźmi:

- Kulturalne zwracanie się do innych ludzi (formy grzecznościowe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi).
- Tolerancja wobec innych ludzi.
- Niesienie pomocy innym ludziom (np. przez ratowników górskich).

- Znaczenie utrzymywania dobrych relacji międzyludzkich, np. z sąsiadami, w grupie rówieśniczej (zawiadomienie o wypadku w razie potrzeby), interesowanie się bezpieczeństwem innych osób.
- Przestrzeganie reguł kulturalnego zachowania się podczas wspólnych zabaw, wycieczek górskich, itp.
- Współdziałanie z innymi dziećmi, zgodna zabawa i wzajemna pomoc rówieśnicza.

Bezpieczeństwo:

- Znajomość i przestrzeganie zasad bezpiecznej zabawy.
- Wiedza na temat organizacji bezpiecznej zabawy.
- Umiejętność radzenia sobie w sytuacjach zagrożenia, w tym proszenia o pomoc.
- Rozumienie zagrożenia ze strony zwierząt, np. dziko żyjących, znajomość reguł zachowania się w sytuacjach trudnych.

Prawa człowieka:

- Rozumienie, że prawa człowieka są wartością fundamentalną, niezależną od narodowości, rasy, wyglądu, kultury, religii, statusu materialnego człowieka.
- Pomoc osobom potrzebującym.
- Respektowanie praw innych ludzi.
- Znajomość i przestrzeganie praw i obowiązków ucznia, dziecka w rodzinie, dyżurnego.

Rozumienie podstawowych zasad moralnych i etycznych:

- Rozumienie związku człowieka i przyrody (życie w regionie górskim).
- Szacunek dla świata natury, docenianie piękna przyrody własnego regionu.
- Przestrzeganie reguł zachowania się w społeczności rówieśniczej.
- Rozumienie wartości ludzkiej pracy, okazywanie jej szacunku (np. zawody rodziców bohaterów EleMentarza).
- Znajomość zawodów wykonywanych przez rodziców, np. astronom, mama Zuzi.
- Znajomość zawodów zaufania społecznego (ratownik górski).
- Rozumienie znaczenia przyjaźni i koleżeństwa.

Wychowanie patriotyczne:

- Wiedza o własnym regionie.
- Znajomość własnej przynależności narodowej.

EDUKACJA PRZYRODNICZA**Świat zwierząt i roślin:**

- Prowadzenie obserwacji pogody zimą.
- Wymienianie nazw roślin i zwierząt typowych dla wybranych regionów Polski (góry).
- Rośliny i zwierzęta żyjące w górach, ich zwyczaje charakterystyczne dla pory zimowej.
- Sposoby pomocy ptakom i zwierzętom leśnym w okresie zimowym.
- Rozpoznawanie i nazywanie niektórych zwierząt żyjących w omawianych ekosystemach (las).
- Tropy zwierząt żyjących w lesie.
- Zadania psa – ratownika.

Przyroda nieożywiona:

- Wskazywanie Polski na globusie.
- Wskazywanie i odczytywanie z mapy (globusa) nazw krajów sąsiadujących z Polską.
- Szukanie elementów charakterystyczne dla typowych krajobrazów Polski (góry).
- Scharakteryzowanie krajobrazu własnej miejscowości, opisaniu roślinności i zwierząt występujących w bliskim otoczeniu, wskazaniu najważniejszych cech regionu.
- Poznanie zmian w stanach skupienia wody (parowanie, skraplanie, zamarzanie).
- Odczytywanie prostej legendy fizycznej mapy Polski.

Warunki i zjawiska atmosferyczne:

- Prowadzenie obserwacji pogody w lutym i zapisywanie wyników (np. obrazkowy kalendarz pogody).
- Wykonywanie prostych doświadczeń i wyciąganie z nich wniosków (np. zamarzanie wody i topnienie lodu). Dostrzeganie związku przyczyny ze skutkiem.
- Określenie cech charakterystycznych pór roku w Polsce (zima).
- Wymienianie nazw miesięcy i ich przyporządkowanie ich do pór roku (miesiące zimowe).
- Rozwijanie umiejętności właściwego zachowania się w zależności od pór roku (np. właściwy ubiór podczas spacerów w miesiącu lutym, zapobieganie przeziębieniom, ochrona skóry przed mrozem).
- Rozpoznawanie w naturze zjawisk atmosferycznych (np. szadź, mróz).
- Wykorzystanie urządzeń do pomiarów stanów pogody (np. termometr, barometr).
- Rozumienie prostego komunikatu meteorologicznego i wykorzystanie zawartych w nim informacji (np. ubiór stosowny do pogody).

Ekologia i zrównoważony rozwój:

- Pomaganie zwierzętom w przetrwaniu zimy.
- Szacunek dla przyrody (rezerwat przyrody, park narodowy np. Tatrzański).

Wybrane zjawiska fizyczne i chemiczne oraz związki przyczynowo-skutkowe:

- Obserwowanie zachowania się ciał w powietrzu (doświadczenie z balonikiem).
- Obserwowanie zjawiska elektryczności np. elektryzowanie przedmiotów poprzez pocieranie.
- Badanie sposobu zachowywania się obiektów pod wpływem ciepła (eksperyment z balonikiem).
- Badanie przyczyn poruszania się przedmiotów.
- Poszukiwanie odpowiedzi na pytania typu: „Dlaczego z lodu powstała woda” „W jaki sposób wieje wiatr?”, „Ile waży powietrze?” itp.
- Sprawdzanie w praktyce efektów związanych z odbiciem światła, cieniem.

EDUKACJA MATEMATYCZNA**Stosunki przestrzenne, cechy wielkościowe, klasyfikowanie:**

- Używanie określeń: *przed, nad, pod, za, obok, z boku, z tyłu, przy, między, wysoko, nisko, wyżej, niżej, najwyżej, najniżej, dalej, bliżej, na zewnątrz, wewnątrz, na prawo, na lewo, u dołu, u góry, naokoło, po prawej, po lewej stronie* itp.
- Wskazywanie kierunku (określenie drogi dotarcia do danego miejsca, przedmiotu).
- Rozwijanie umiejętności orientowania się na prostej mapie, globusie.
- Dostrzeganie symetrii na rysunku i w życiu.
- Dorysowywanie drugiej połowy symetrii.
- Porównywanie przedmiotów pod względem określonej cechy (np. długości, szerokości, wysokości).
- Porządkowanie obiektów, szeregowanie w serie malejące i rosnące od najdłuższego do najkrótszego, itp.
- Układanie obiektów w serie, określaniu obiektu poprzedniego i następnego, przewidywaniu obiektu kolejnego.
- Klasyfikowanie obiektów poprzez tworzenie kolekcji (np. klocków).
- Klasyfikowanie zbiorów ze względu na ich liczebność, z użyciem określeń: *tylko samo, więcej, mniej*.
- Grupowanie obiektów posiadających taką samą cechę (np. klocki czerwone).
- Klasyfikowanie obiektów według dwóch lub trzech podanych cech (klocki trójkątne czerwone, trójkątne czerwone duże).
- Porównywanie liczebności za pomocą przeliczania oraz łączenia obiektów w pary.

Figury geometryczne:

- Rozpoznawanie kształtów figur geometrycznych (koło, prostokąt, kwadrat, trójkąt) w otoczeniu, na obrazkach, na prostych bryłach.
- Rysowanie za pomocą szablonów (np. obrysowywanie klocków, układanie z patyczków itp.).
- Badanie własności figur: obracanie i przykładanie figur do siebie, kontynuowanie regularności w prostych motywach, formułowanie wniosków i spostrzeżeń własnymi słowami.

- Komponowanie ornamentów z poznanych figur.
- Mierzenie różnymi miarami.
- Mierzenie i rysowanie odcinków o długości wyrażonej w centymetrach.
- Rysowanie linii na kartce i posługiwanie się linijką.
- Porównywanie długości odcinków.
- Praktyczne poznawanie brył (przedmioty w otoczeniu).

Liczby naturalne i liczenie oraz sprawność rachunkowa:

- Poznanie – w aspekcie kardynalnym, porządkowym, miarowym – liczb naturalnych do 11.
- Zapisywanie cyframi i odczytywanie liczb w zakresie 11.
- Zapisywanie liczebników od 0 do 11.
- Wyróżnianie zbiorów o danej liczbie obiektów (w sytuacjach naturalnych, bez wprowadzania nazewnictwa).
- Porównywanie dwóch dowolnych liczb w zakresie 11, słownie oraz z użyciem znaków: $<$, $>$, $=$.
- Odczytywanie i zapisywanie (w sytuacjach związanych z kalendarzem) liczb od I do XII w systemie rzymskim.
- Stosowanie liczb w aspekcie miarowym.
- Stosowanie liczb w aspekcie porządkowym.
- Liczenie od danej liczby po 1, w przód i do tyłu.
- Przeliczanie różnych obiektów.
- Liczenie obiektów od prawej do lewej, od lewej do prawej strony, w różnych kierunkach (niezależność liczby przedmiotów od sposobu liczenia).
- Liczenie od danej liczby po 2, w przód i w tył.
- Stosowanie wybranych przez ucznia strategii obliczeń.
- Porównywanie różnicowym (*o tyle więcej, o tyle mniej*) w sytuacjach bliskich dziecku.
- Posługiwanie się różnymi sposobami rozwiązań (np. przekładanie, dokładanie, odkładanie przedmiotów, rysunek schematyczny – w zależności od indywidualnego poziomu reprezentacji).

Zadania z treścią, w tym zadania tekstowe:

- Samodzielne i grupowe (w zespołach) poszukiwanie różnych sposobów (metod) rozwiązywania zadań tekstowych.
- Rozwiązywanie i układanie zadań z treścią do sytuacji związanych z codziennym życiem, tematyką dnia itp.
- Rozwiązywanie i układanie zadań nietypowych.
- Układanie pytań do zadania.
- Rozwiązywanie prostych zadań na dodawanie, odejmowanie.
- Rozwiązywanie prostych zadań z treścią polegających na zastosowaniu porównywania różnicowego (*o ile więcej, o ile mniej*).
- Rozwiązywanie zadań z kilkoma poprawnymi odpowiedziami.
- Matematyzowanie sytuacji konkretnych: opisywanie językiem matematycznym różnych sytuacji w zabawie, na wycieczce, podczas czynności porządkowych itp.
- Zapisywanie rozwiązania za pomocą znaków (cyfr i działań matematycznych).

Dokonywanie pomiarów, wykorzystanie matematyki w praktyce i codziennym życiu:

- Mierzenie długości, szerokości, wysokości za pomocą różnych miar (stopa, łokieć, kroki itp.).
- Wymyślanie wielu jednostek miary, wykorzystywaniu w mierzeniu przedmiotów typu sznurek, patyczki itp.
- Dobieranie odpowiedniej miary do mierzonego obiektu (np. długość korytarza szkolnego-krokami, szerokość brzegu stolika – ołówkiem).
- Porównywanie wyników pomiaru.
- Mierzenie długości, szerokości, wysokości za pomocą linijki i innych miar (np. metr krawiecki).
- Porównywanie długości.
- Wykonywanie łatwych obliczeń dotyczących miar.
- Odmierzanie potrzebnej ilości płynu za pomocą szklanki, butelki.

- Mierzenie temperatury, posługiwanie się termometrem, odczytywanie wskazań termometru.
- Rozpoznawanie polskich monet i banknotów będących w obiegu.
- Rozumienie i stosowanie pojęcia: cena towaru.
- Zachowanie wartości monet o wyższym nominale przy dobieraniu monet o niższym nominale.
- Wydawanie reszty (np. w zabawie w sklep).
- Podawanie i zapisywanie daty (np. daty urodzin).
- Znajomość nazw i kolejności – dni tygodnia.
- Znajomość nazw miesięcy.
- Odczytywanie daty z kalendarza.
- Wykonywanie łatwych obliczeń kalendarzowych związanych z codziennym życiem.
- Odczytywanie wskazań zegarów – z wyświetlaczem cyfrowym i ze wskazówkami – w systemie dwunastogodzinnym i dwudziestoczwierogodzinnym.
- Posługiwanie się pojęciami: godzina, pół godziny.
- Wykonywanie prostych obliczeń zegarowych związanych z codziennymi życiowymi sytuacjami.
- Wnioskowanie o zmianach (odwracalnych i nieodwracalnych).
- Podjęcie próby przewidywania skutku na podstawie znajomości przyczyny.
- Odczytywanie i zapisywanie danych w prostej tabeli (np. na kalendarzu pogody).
- Układanie i rozwiązywanie zagadek.
- Tworzenie (wymyślanie) i konstruowanie gier.
- Korzystanie z instrukcji (podczas korzystania z gier).
- Planowanie (np. przebiegu uroczystości rodzinnej, takich jak własne urodziny).
- Udział w grach (planszowych, terenowych) i wykorzystanie umiejętności obliczania, szacowania, przewidywania skutków.
- Udział w zabawach tematycznych (np. w sklep, pocztę).

EDUKACJA KOMPUTEROWA

Posługiwanie się komputerem:

- Umiejętność włączania i wyłączania komputera.
- Nazywanie elementów zestawu komputerowego.
- Posługiwanie się myszą i klawiaturą.
- Uruchomienie płyt z grą, animacją, filmem, danymi.
- Nabywanie umiejętności pracy z edytorem tekstu.
- Korzystanie z multimediów dla dzieci (np. kolorowanka multimedialna, puzzle).
- Oglądanie zdjęć.
- Korzystanie z Internetu (np. wejście na stronę internetową szkoły).

Zasady higienicznej i bezpiecznej pracy przy komputerze:

- Korzystanie z komputera zgodnie z zasadami ustalonymi z nauczycielem na początku roku szkolnego (dotyczących, np. właściwej postawy, odległości wzroku o monitora, czasu spędzonego przy urządzeniu).
- Korzystanie z Internetu tylko pod kontrolą nauczyciela).
- Wypowiadanie się na temat wpływu długotrwałego przebywania przy komputerze na ograniczanie kontaktów interpersonalnych (np. z rówieśnikami, rodziną).

Korzystanie z informacji:

- Wiedza o tym, że w sieci można znaleźć potrzebne informacje.

EDUKACJA TECHNICZNA

Wychowanie techniczne i znajomość środowiska technicznego:

- Obsługa i sposób działania urządzeń gospodarstwa domowego (np. latarki, zegara).
- Tworzenie kompozycji z dostępnych materiałów, w tym przyrodniczych.

- Majsterkowanie: wykonanie wagi, za pomocą materiałów dostępnych na co dzień (listewka, sznurek)
- Rozróżnianie i nazywanie materiałów: papieru, tektury, metalu, drewna, tworzywa sztucznego, materiałów włókienniczych.
- Odmierzanie potrzebnych ilości materiałów (np. potrzebna długość sznurka).
- Cięcie papieru.
- Znajomość nazw pojazdów wykorzystywanych do transportu (np. pociągi).
- Wykonywanie czynności związanych z nakrywaniem do stołu (np. podczas wspólnych przerw śniadaniowych).

Utrzymywanie porządku i bezpieczeństwa podczas korzystania z urządzeń technicznych:

- Używanie narzędzi i urządzeń technicznych zgodnie z ich przeznaczeniem.
- Zachowanie porządku w miejscu nauki i zabawy, w szatni oraz w innych pomieszczeniach użyteczności wspólnej.
- Wypełnianie obowiązków dyżurnego.
- Okazywanie pomocy we wzajemnym utrzymywaniu porządku podczas działań wspólnych.
- Sprzątanie po sobie i wywiązywanie się z obowiązków.

Bezpieczeństwo na drodze:

- Bezpieczne korzystanie ze środków komunikacji publicznej (podróż pociągiem, w nawiązaniu do wiersza J. Tuwima *Lokomotywa*).
- Znajomość numeru telefonu alarmowego 112.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I EDUKACJA ZDROWOTNA**Sprawność fizyczna:**

- Marsz i bieg.
- Pokonywanie przeszkód naturalnych i sztucznych (tory przeszkód budowane przez uczniów oraz naturalne tory przeszkód wykorzystywane podczas wyjść w okolice szkoły).
- Zabawy związane z rzucaniem i chwytnością piłki, rzuty do celu i na odległość, toczenie, kozłowanie, odbijanie, prowadzenie piłki.
- Skoki jednonóż, obunóż, przez niską przeszkodę.
- Przyjmowanie pozycji wyjściowych i ustawianie się do ćwiczeń.
- Udział w grach i zabawach ruchowych, terenowych, zawodach sportowych np. klasowa olimpiada zimowa.
- Sporty zimowe (do wyboru, np: narciarstwo, saneczkarsstwo, łyżwiarstwo).
- Znajomość i przestrzeganie zasad fair play.
- Respektowanie reguł gier, zabaw, zawodów.
- Podporządkowanie się decyzjom sędziego.
- Znajomość sposobów radzenia sobie z emocjami w przypadku przegranej oraz okazywania szacunku zwycięzcy.
- Okazywanie radości z wygranej i szacunku dla pokonanego.

Profilaktyka prozdrowotna i bezpieczeństwo:

- Znajomość zasad higieny osobistej.
- Znajomość podstawowych zasad zdrowego odżywiania.
- Rozumienie konieczności aktywności fizycznej dla zachowania zdrowia i sprawności fizycznej.
- Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa w trakcie zajęć ruchowych.
- Posługiwanie się sprzętem sportowym zgodnie z przeznaczeniem i zasadami bezpieczeństwa.
- Dbanie o prawidłową postawę ciała, szczególnie podczas siedzenia przy stole, w ławce i przy komputerze.
- Wybieranie bezpiecznych miejsc do zabaw, szczególnie ferii zimowych i przebywania poza kontrolą dorosłych.

2. Wybrane propozycje ciekawych metod, pomysły do wykorzystania, uwagi o realizacji:

Czynnościowe nauczanie matematyki

Nauczanie czynnościowe, zalecane przez autorki programu, aktywizuje ucznia, ułatwia opanowanie wiedzy i umiejętności matematycznych, rozwija zainteresowania i samodzielność. Daje możliwość stawiania pytań przez dzieci, bezpośredniego tworzenia i „próbowania” różnych rozwiązań problemu, dochodzenia do celu różnymi drogami. Pozwala czerpać radość z „zabawy matematyką”, czyni ją dziedziną przyjazną i bliską życiu codziennemu. Zofia Krygowska definiuje nauczanie czynnościowe jako „postępowanie dydaktyczne uwzględniające stale i konsekwentnie operatywny charakter matematyki równoległe z psychologicznym procesem interioryzacji prowadzącym od czynności konkretnych, wyobrażeniowych do operacji abstrakcyjnych”⁶⁸.

Jerome Seymour Bruner, współczesny amerykański psycholog poznawczy, profesor Uniwersytetu Harvarda, w centrum swojej teorii zamieszcza trzy systemy przetwarzania i przyswajania informacji (modele reprezentacji):

1. **Model reprezentacji enaktywnej** (opartej na działaniu), oparty na ćwiczeniach czynności konkretnych. Np. dziecko ma 4 kasztany, dokłada 2 kasztany i ma 6 kasztanów lub dziecko ma 9 patyczków, zabiera 2 patyczki i zostaje mu 7 patyczków. Ta strategia szczególnie dominuje u małych dzieci. Na tym poziomie reprezentacji rachuje np. większość sześciolatków. Uczeń uczy się na bazie własnych doświadczeń (zarówno tych pozytywnych, jak i negatywnych). Wykonuje konkretne działanie własnoręcznie (kładzie przedmioty na szalkach wagi, przekłada z jednej strony na drugą, mierzy długość biurka, posługując się wybraną przed siebie miarą (np. brzeg podręcznika, ołówki), itp.
2. **Model reprezentacji ikonicznej** (graficznej), oparty na prawidłowościach odkrywanych w wyobrażeniach. Uczeń nie wykonuje ćwiczeń konkretnie, ale widzi efekt pracy (wyobrażenie) np.: dzięki narysowanej na kartce figurze geometrycznej.
3. **Model reprezentacji symbolicznej** oparty na ćwiczeniach czynności abstrakcyjnych. Uczeń odkrywa prawidłowości wykorzystując symbol, prowadzi rozważania i działa „w pamięci” (np. oblicza, ile to jest $2+2$)⁶⁹.

Zgodnie z założeniami metody nauczania czynnościowego nauczyciel powinien stosować właściwie dobrane środki dydaktyczne, zapewnić bogate środowisko uczenia się. Świetny jest np. naturalny materiał przyrodniczy, samodzielnie „zdobyty” przez uczniów podczas wypraw poza szkołę. Ćwiczenia w pierwszej klasie powinny mieć przede wszystkim charakter zabawy, później należy je zastąpić słowami, symbolami i wzorami⁷⁰. W procesie interioryzacji (uwewnętrzniania) wiedzy powinny wystąpić następujące rodzaje działań:

- **manipulacyjno – ruchowe**: dziecko wykorzystuje przedmioty rzeczywiste, znajdujące się w jego bliskim otoczeniu (mogą to być np. zabawki, którymi odtwarza sytuacje znane z doświadczenia);
- **manipulacyjno – ruchowe z wykorzystaniem „zastępników”**: dziecko wykonuje czynności, manipulując (mogą to być, np. kasztany, patyczki, guziki, liczmany);
- **umowne**: dziecko wykorzystuje środki graficzne (np. drzewka matematyczne, oś liczbowa, proste tabele, wykresy);
- **werbalne**: dziecko wytwarza pojęcia samodzielnie obserwując i doświadczając świata (bez ukierunkowania czy też narzucania przez nauczyciela lub podręcznik).

Zgodnie ze współczesną wiedzą psychologiczną i pedagogiczną, skuteczne nauczanie matematyki musi opierać się na zasadzie: **najpierw sens, później symbol**. Organizując proces uczenia się należy przede wszystkim dawać dzieciom możliwość myślenia i działania na poziomie enaktywnym, a dopiero później ikonicznym. Nazwa czy też symbol może pojawić się dopiero wtedy, gdy dziecko rozumie, co one oznaczają. Dopiero wówczas gotowe jest zrozumieć, zapamiętać określone pojęcie, i w konsekwencji posługiwać się nim⁷¹. „Język matematyki – nazwy i symbole – jest tworzony po to, aby ułatwić komunikowanie się, aby pewne informacje można było przekazywać szybciej, prościej(!), i bardziej niezawodnie. Będzie dobrze pełnił swoją funkcję, gdy sens pojęć i symboli będzie w procesie uczenia się poprzedzał ich nazwy. Powtórzmy

⁶⁸ Z. Krygowska, *Zarys dydaktyki matematyki, tom I*, WSiP, Warszawa, 1997, s.12.

⁶⁹ M. Skura, M. Lisicki, *Na progu. Ile w dziecku ucznia, a w nauczycielu mistrza? O co chodzi w pierwszej klasie?*, ORE, Warszawa, 2012, s. 33-34.

⁷⁰ H. Moroz, *Liczby w kolorach (w.)* Z. Semadeni (red.) *Nauczanie początkowe matematyki tom III*, WSiP, Warszawa 1985, s.33

⁷¹ M. Dąbrowski, *Pozwólmy dzieciom myśleć. O umiejętnościach matematycznych polskich trzecioklasistów*, CKE, Warszawa, 2008, s. 11-12.

jeszcze raz – najpierw sens, potem symbol!”⁷².

Autorki podręcznika *Nasz EleMentarz* proponują przykłady ćwiczeń i pytań, jednak są to tylko drogowskazy dla nauczyciela, jaką drogą podążać. Kompetentny nauczyciel dobrze podobne ćwiczenia kierując się wynikami obserwacji potrzeb swoich uczniów. Wprowadzi także inne, odpowiednie do poziomu rozwoju uczniów i ich zainteresowań. Każde ćwiczenie należy wielokrotnie powtarzać w różnych sytuacjach, ale w nieco inny sposób, aby nie dostarczać dzieciom niepotrzebnie schematów. Schematy nie będą wspierać rozwoju, a jedynie posłużyć do sztucznego „zagosparowania czasu” na zajęciach, mogą także wywołać nudę i zniechęcenie. Szczególnie zasada ta powinna dotyczyć pracy z dzieckiem wykazującym zdolności matematyczno-logiczne. Ciekawą metodą rozwijającą zainteresowania i zdolności matematyczne uczniów jest MSB (Matematyczne Stacje Badawcze). Propozycję zajęć prowadzonych tą metodą można znaleźć w IV części podręcznika. Jej krótki opis został zamieszczony w części niniejszego przewodnika odnoszącej się do pracy w miesiącu maju i czerwcu.

Planowanie zajęć matematycznych

Planując zajęcia matematyczne, nauczyciel wychodzi zawsze od sytuacji znanej dziecku z życia, bliskiej. Matematykę można odnaleźć w każdej sytuacji i przestrzeni życia, dlatego pomysły powinny być różnorodne, związane z tematyką pozostałych zajęć (np. edukacji polonistycznej i społecznej), wkomponowane w dzień aktywności, atrakcyjne dla dziecka. Od pierwszego dnia pobytu dziecka w szkole należy kłaść nacisk na aktywność i samodzielność intelektualną uczniów (m.in. zachęcając ich do matematycznych poszukiwań i rozumowania na miarę ich możliwości). Wyniki badań umiejętności matematycznych polskich trzecioklasistów (OBUT) oraz międzynarodowe badania umiejętności piętnastolatków (PISA), ukazują duże problemy naszych uczniów w sytuacjach, kiedy trzeba myśleć twórczo i zastosować posiadaną wiedzę w nowych sytuacjach⁷³. Bardzo ważne jest wobec tego wykorzystywanie zadań, które są nietypowe, np. mają więcej niż jedno rozwiązanie, prowokują do zadawania pytań, do szukania odpowiedzi i rozwiązań niestandardowych. Zadania twórcze powinny towarzyszyć dziecku każdego dnia, a nie tylko okazjonalnie.

Rozwijanie zainteresowań czytelniczych

Jednym z ważnych celów edukacji polonistycznej jest rozwijanie zainteresowań czytelniczych. Odbywać się powinno każdego dnia, poprzez stały kontakt z książką, łatwy dostęp do książki, właściwy dobór tekstów, ciekawe propozycje zachęcające i zapraszające dzieci do czytania.

Oto kilka propozycji:

- **Tworzenie biblioteczki klasowej**

Poproś rodziców swoich uczniów, aby pozwolili dzieciom przynieść z domu po kilka książeczek, którymi dzieci mogłyby się wymieniać. Niech to będą książeczki, które dzieci lubią. Jeśli rodzice podarują, czy też pożyczą książeczki niepotrzebne, mało interesujące, dzieci mogą się zniechęcić do czytania. Zorganizuj wspólnie z dziećmi kącik czytelniczy, wstawcie tam miękkie siedziska, może lampkę nocną, wykonajcie stosowną dekorację, która będzie „mówić”, co to za miejsce. Wykonajcie karty wypożyczeń, wyznaczcie „bibliotekarza”.

Podzielcie książeczki na działy, biorąc pod uwagę tytuły, które posiadacie. Za kilka tygodni, gdy książeczki zostaną przeczytane, można je wymienić na inne.

- **Czytanie na dywanie**

Czytaj dzieciom codziennie, gdy przyjdą do szkoły, wystarczy zacząć od 10-minutowych spotkań czytelniczych na dywanie. Nie musisz zgłaszać się do uczestnictwa w formalnych akcjach, choć oczywiście są one bardzo wartościowe. Na stronie internetowej akcji Cała Polska czyta dzieciom, prowadzonej przez Fundację ABC (www.calapolskaczytadzieciom.pl) znajdziesz tzw. Złotą listę książek do czytania dzieciom opracowaną przez Fundację „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”. Wykorzystaj proponowane tytuły. Dobór książek dokonywany jest na podstawie oceny, czy książka pobudza do refleksji lub śmiechu, rozwija słownictwo i wyobraźnię, ukazuje dobre wzorce zachowań, np. odwagi, życzliwości, uczciwości, mądrości. Sukcesy szkolne uczniów w wysokim stopniu zależą od ich kompetencji komunikacyjnych. Dzieci powinny być aktywne, mieć możliwość w sposób kreatywny wykorzystywać język, formułować dłuższe wypowiedzi, zarówno w formie ustnej, jak pisemnej. Powinny to robić także na bazie wartości-

⁷² Ibidem, s. 12.

⁷³ M. Dąbrowski, *Pozwólmy dzieciom myśleć*, CKE, Warszawa 2008, s. 141–142. Zob. http://www.trzecioklasista.edu.pl/artukul/kategoria/publikacje/pozwolmy_dzieciom_myslec/art-10 (dostęp: 27.06.2014).

wej lektury. „Badania pokazują, że w przedszkolu i w nauczaniu wczesnoszkolnym zbyt mało się z dziećmi rozmawia, nie ma czasu na dyskusowanie, dzielenie się przeżyciami, odwoływanie się do własnych doświadczeń, wyrażanie wątpliwości czy samodzielne formułowanie pytań”⁷⁴. „Tymczasem bazowanie przez nauczyciela na metodach podających, w tym wypełnianie przez uczniów w wielu szkołach nadmiernej liczby kart pracy, niszczy samodzielność i nie daje uczniom szansy na rozwijanie kreatywności, myślenia i samodzielności”⁷⁵.

Noc (lub wieczór) czytelnika

Ciekawym pomysłem zachęcania dzieci do czytania jest zaproponowanie im udziału w tzw. Nocy czytelnika. „Biletem wstępu” na taką imprezę szkolną dla dzieci jest samodzielne (lub jeśli dziecko jeszcze nie potrafi samodzielnie czytać wspólnie z dorosłym), przeczytanie książeczki, którą dziecko wybiera z podanej przez nauczyciela listy. Po jej przeczytaniu każdy chętny do udziału w zabawie, prezentuje treść książki w wybrany przez siebie sposób. Liczy się pomysłowość i aktywność własna. Można zaprezentować mini-scenkę, przygotować kalambury, wykonać komiks, namalować plakat itp. Gdy zadanie zostanie wykonane, za zgodą rodziców (których trzeba poprosić o pomoc organizacyjną) można przyjść do szkoły wieczorem lub, jeśli są odpowiednie warunki, na noc, i wziąć udział w ciekawych grach i zabawach związanych z książkami, które przygotowują nauczyciele i rodzice. Im więcej pomysłów na takie zabawy, tym lepiej. Można przeprowadzić konkursy znajomości postaci bajkowych, przebrać się w stroje charakterystyczne dla bohaterów lektur, zorganizować podchody literackie na terenie szkoły, zajęcia plastyczne, teatralne i każde inne. Emocje, które towarzyszą takim zajęciom, atmosfera wspólnie spędzonego z rówieśnikami wieczoru, głęboko zapadają w pamięć i kojarzą się dzieciom w bardzo przyjemny sposób. Tym samym obcowanie z książką, nawet uczniom do tej pory mało zainteresowanych czytaniem, bardzo się podoba.

⁷⁴ M. Żylińska, *Neurodydaktyka. Nauczanie uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo UMK, Toruń 2013, s. 261.

⁷⁵ M. Zatorska, *Drogowskazy wielo inteligentnej edukacji*, ORE, Warszawa, 2014.

Miesiące: marzec, kwiecień

3. Wątki tematyczne w podręczniku „Nasz EleMentarz” dominujące w marcu i kwietniu:

- Obserwacje przyrodnicze.
- Hodowle roślin i zwierząt.
- Składanie wizyt i przyjmowanie gości.
- Co mają wspólnego ślimaki i dinozaury.
- Zwierzęta w gospodarstwie rolnym.
- Pomoc osobom niepełnosprawnym (hipoterapia).
- Matematyka wokół nas.
- Prowadzenie pamiętnika.
- Wiosna: jej zwiastuny, pogoda, wiosenne zwyczaje zwierząt, w tym ptaków.
- Obserwacje cieni.
- Zawody wykonywane przez rodziców – fotograf, aktorka.
- Tworzenie reportaży.
- Na planie filmowym.
- W teatrze.
- Żarty i humor.
- Wielkanoc.
- Mierzenie płynów.
- W gospodarstwie ogrodniczym.
- Owoce i warzywa.
- Poznajemy wartość pieniędzy.
- Rodzinne spędzanie wolnego czasu.
- Zdrowie i choroba.
- Muzyczne improwizacje.
- Kultura na co dzień.
- Alfabet.

W tych miesiącach warto zwrócić uwagę na:

EDUKACJA POLONISTYCZNA

W zakresie mówienia:

- Wypowiadanie się z zastosowaniem elementów, takich jak: tempo, siła głosu, intonacja, pauza, akcent ze szczególnym uwzględnieniem zajęć w kręgu tematycznym związanym z teatrem.
- Samorzutne wypowiedzi na tematy bliskie dziecku.
- Tworzenie swobodnych wypowiedzi na tematy związane z przeczytanymi lekturami (wybór lektur należy do nauczyciela), obejrzanymi filmami, przedstawieniami teatralnymi.
- Udział w rozmowach, formułowanie własnych sądów, opinii i wniosków, szczególnie w związku z tematyką teatru, filmu oraz prowadzenia obserwacji i hodowli.
- Zadawanie pytań i formułowanie odpowiedzi na pytania (z akcentem na tematykę doświadczeń i obserwacji oraz prowadzenia hodowli).
- Rozwijanie słownictwa czynnego i biernego (bogacenie słownictwa o wyrazy i wyrażenia związane z teatrem i filmem).
- Stosowanie form grzecznościowych w wypowiedziach, próby dostosowania tonu głosu do sytuacji.
- Opowiadanie zdarzeń z życia codziennego zgodnie z ich chronologią (tematyka reportażu z życia rodziny).
- Formułowanie użytkowego tekstu: zaproszenie na spektakl teatralny, życzenia imieninowe.
- Recytacja tekstów (role) w przygotowanym spektaklu teatralnym, z uwzględnieniem właściwej intonacji.
- Tworzenie dialogów w scenkach i małych formach teatralnych.
- Uczestniczenie w małych formach teatralnych.

- Znajomość następujących form użytkowych: zaproszenie i pamiętnik; umiejętność korzystania z nich.
- Wyodrębnianie zdań w tekście, wyrazów w zdaniu, sylab i głosek w wyrazie.
- Dostrzeganie różnicy pomiędzy głoską i literą.
- Wyrazy zdrobniałe (np. zdrobnienia imion bohaterów podręcznika *Nasz EleMentarz*).

W zakresie słuchania:

- Słuchanie krótkich tekstów czytanych przez nauczyciela i inne osoby.
- Słuchanie aktywne (ze zrozumieniem) i wykonywanie poleceń złożonych.
- Uważne słuchanie kwestii wypowiedzianych przez aktorów w spektaklach teatralnych i filmach.

W zakresie czytania i pisania:

- Uczestnictwo w zabawach i ćwiczeniach w zakresie: rozpoznawania głosek w nagłosie, śródgłosie, wygłosie oraz prawidłowej ich artykulacji, głoskowania wyrazów, analizy słuchowo-wzrokowej, usprawniania funkcji wzrokowych oraz koordynacji wzrokowo – ruchowej i sprawności manualnej.
- Czytanie liter, sylab, wyrazów, prostych zdań w zakresie liter już znanych i nowo poznawanych.
- Kodowanie i dekodowanie informacji (odczytywanie piktogramów, rysunków uproszczonych, schematów, napisów, znaków informacyjnych, danych zawartych w prostych tabelach (np. prowadzonych w związku z obserwacjami wzrostu i rozwoju roślin w prowadzonych hodowlach).
- Kreślenie linii prostych (w położeniu równoległym, prostopadłym, rozbieżnym, itp.), łuki, koła, spirale itp. (kontynuowanie ćwiczeń manualnych z okresu przygotowania do pisania).
- Pisanie po śladzie i przepisywanie nowo poznawanych liter i dwuznaków, pisanie z pamięci.
- Wykorzystywanie zbiorów biblioteki szkolnej i biblioteczki klasowej.
- Czytanie – z wykorzystaniem podręcznika, literatury dziecięcej (teksty lektur do wyboru przez nauczyciela), wyrazów, zdań i krótkich tekstów drukowanych i pisanych.
- Systematyczne doskonalenie techniki głośniego czytania.
- Ciche czytanie ze zrozumieniem.
- Czytanie z podziałem na role.
- Czytanie samodzielne i z pomocą nauczyciela: książek i czasopism dziecięcych, tekstów i fragmentów tekstów wybranych przez dzieci i zgodnych z ich zainteresowaniami.
- Wykorzystywanie tekstów pisanych, jako źródła informacji.
- Korzystanie ze słowników i encyklopedii dla dzieci.
- Uczestniczenie w rozmowach na temat czytanych tekstów.
- Prezentowanie samodzielnie czytanych fragmentów tekstów na forum grupy.
- Czytanie oraz słuchanie tekstów czytanych przez inne osoby (w tym np. nagrań wzorcowego czytania tekstów baśni), poezji dla dzieci i innych tekstów literackich.
- Wykorzystanie małych form teatralnych np. mini-teatryków, ćwiczeń dramowych, tworzenia do nich ilustracji ruchowych, muzyki i działalności plastycznej, dobieraniem rekwizytów i posługiwaniem się nimi itp.).
- Doskonalenie umiejętności recytacji i prezentowanie zapamiętanych utworów.
- Przestrzeganie zasad kaligrafii.

EDUKACJA MUZYCZNA

Odtwarzanie muzyki:

- Śpiewanie prostych piosenek z repertuaru dziecięcego (do wyboru przez nauczyciela), indywidualnie i zespołowo.
- Odtwarzanie na instrumentach perkusyjnych prostych rytmów i wzorów rytmicznych (akompaniament do scenek teatralnych).
- Wyrażanie ruchem nastroju i charakteru muzyki.

Percepcja muzyki:

- Próby rozróżniania podstawowych elementów muzyki (melodia, rytm, wysokość dźwięku, akompaniament, tempo, dynamika – bez wprowadzania pojęć).
- Słuchanie muzyki (w tym utworów muzyki poważnej np. W. Lutosławski „Spóźniony słowik”, „Wróbelek”), wyrażanie doznań werbalnie i niewerbalnie.
- Odtwarzanie ruchem prostych układów choreograficznych do określonej muzyki (np. choreografia do spektaklu teatralnego).
- Określanie nastroju i charakteru utworów muzycznych.

Tworzenie muzyki:

- Improwizowanie rytmu w określonym metrum.
- Improwizacja ruchowa utworów instrumentalnych i wokalnych.

EDUKACJA PLASTYCZNA**Percepcja sztuki:**

- Poznanie różnorodnych rodzajów przekazów medialnych (np. film, telewizja, Internet).
- Stosowanie przekazów medialnych we własnej działalności twórczej.

Ekspresja poprzez sztukę:

- Posługiwanie się różnymi technikami plastycznymi (np. tworzenie plakatu).
- Posługiwanie się środkami wyrazu artystycznego, takimi jak: kształt, barwa, faktura.
- Uwzględnianie we własnych pracach plastycznych proporcji i wielkości.
- Ilustrowanie scen realistycznych i fantastycznych inspirowanych muzyką, filmem, spektaklem teatralnym, otoczeniem przyrodniczym, własną wyobraźnią.
- Projektowanie i tworzeniu prostych form użytkowych (tworzenie kukiełek: bociana, żaby, kruka, wiosny z wykorzystaniem dostępnych materiałów np. patyczków drewnianych i papieru oraz płatków kosmetycznych).
- Stosowanie wybranych narzędzi i wytworów przekazów multimedialnych.
- Tworzenie kolekcji (np. fotografii, przedmiotów do reportażu wydarzeniach rodzinnych).

EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYCZNA**Własna tożsamość:**

- Określanie relacji rodzinnych.
- Znajomość najbliższej okolicy: jej przyrody i obiektów.

Relacje z innymi ludźmi:

- Kulturalne zachowanie się podczas oglądania spektaklu teatralnego i filmu.
- Kulturalne zachowanie się podczas pobytu w teatrze, kinie podczas koncertu muzycznego wykonanego przez rówieśników.
- Kulturalne zwracanie się do innych ludzi (formy grzecznościowe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi).
- Szacunek dla osób starszych.
- Tolerancja wobec innych ludzi.
- Niesienie pomocy innym ludziom, zwłaszcza niepełnosprawnym. Bezpieczeństwo:
- Znajomość przepisów ruchu drogowego dotyczących pieszych i dzieci poruszających się na rowerach (wycieczki rodzinne i spędzanie czasu wolnego).

Prawa człowieka:

- Rozumienie i interpretowanie praw człowieka jako wartości fundamentalnych, niezależnych od narodowości, rasy, wyglądu, kultury, religii, statusu materialnego człowieka.

- Pomoc osobom potrzebującym.
- Respektowanie praw innych ludzi.
- Znajomość i przestrzeganie praw oraz obowiązków: ucznia, dziecka w rodzinie, dyżurnego w klasie.

Rozumienie podstawowych zasad moralnych i etycznych:

- Przecistawianie się złu, kłamstwu, obmowie i wykorzystaniu tej umiejętności do zachowania bohaterów baśni, legend, opowiadań, komiksów (lektura do wyboru przez nauczyciela).
- Odróżnianie dobrych żartów od tych, które sprawiają przykrość innym ludziom, i nie są żartami (dostrzeganie w tekstach literackich przykładów nierespektowania przez bohaterów norm etycznych).
- Rozumienie znaczenia przyjaźni i koleżeństwa.
- Rozumienie związku człowieka i przyrody.
- Szacunek dla świata natury i pracy rolników.
- Rozumienie wartości i okazywanie szacunku ludzkiej pracy.
- Znajomość zawodów wykonywanych przez rodziców (np. rodziców i rodziny bohaterów III części EleMentarza: rolnika, ogrodnika, hipnoterapeuty, fotografa, aktorki i innych wybranych przez dzieci).

Wychowanie patriotyczne:

- Udział w wydarzeniach szkolnych i lokalnych, np. wspólne świętowanie.

EDUKACJA PRZYRODNICZA

Świat zwierząt i roślin:

- Opisywanie życia w wybranych ekosystemach (wiosenna łąka, zbiornik wodny – staw, ogród).
- Prowadzenie hodowli zwierząt (np. rybki) i /lub roślin (wybranych przez dzieci).
- Prowadzenie obserwacji i notowanie wyników obserwacji.
- Rozwój rośliny „od nasienia do nasienia”.
- Wykonywanie prostych doświadczeń przyrodniczych i wyciąganie z nich wniosków.
- Dostrzeganie związku przyczyny ze skutkiem (np. ilość wody w szklance, a wydobywanie dźwięków podczas delikatnego uderzania łyżeczką metalową w szklankę).
- Wymienianie nazw roślin – zwiastunów wiosny, szukanie ich w naturalnym otoczeniu.
- Znajomość nazw i zwyczajów ptaków powracających do nas na wiosnę (np. bocian).
- Prowadzenie prostych hodowli i upraw (np. zorganizowanie kącika przyrody w sali szkolnej).
- Rośliny chronione.
- Rozpoznawanie zwierząt oraz roślin żyjących w ogrodzie, na łące, w stawie, szczególnie w najbliższej okolicy.
- Określenie na bazie własnych obserwacji warunków koniecznych do wzrostu i rozwoju roślin.
- Wskazanie sposobów przystosowania się zwierząt do poszczególnych pór roku (np. budzenie się niektórych zwierząt ze snu zimowego, przyloty ptaków, itp.).
- Wskazanie zwierząt pożytecznych dla środowiska (np. owady jako pożywienie ptaków, pszczoły – zapylanie kwiatów, spulchnianie gleby przez dżdżownicę, rola mrówek).
- Poznanie budowy ciała wybranych zwierząt: koń, bocian.
- Opieka nad zwierzętami w gospodarstwie (ze szczególnym uwzględnieniem konia).
- Uświadomienie odpowiedzialności za posiadane zwierzęta.
- Charakteryzowanie wybranych gatunków zwierząt żyjących w gospodarstwie rolnym.
- Obserwacja wyglądu i zachowania się ślimaków i zaznajomienie się z życiem zwierząt prehistorycznych (dinozaury).

Przyroda nieożywiona:

- Zdefiniowanie roli powietrza, wody i słońca dla życia roślin.
- Określenie wpływu przyrody nieożywionej na życie ludzi i zwierząt.
- Wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na planecie Ziemi (pory roku, pory dnia).

Warunki i zjawiska atmosferyczne:

- Określenie cech charakterystycznych pór roku w Polsce: wiosna.
- Wskazanie zależności zjawisk przyrodniczych od pór roku.
- Wymienianie nazw miesięcy wiosennych.
- Rozwijanie umiejętności właściwego zachowania się w zależności od pór roku (np. właściwy ubiór w czasie wiosennych spacerów, zapobieganie przeziębieniom i przegrzaniu, zachowanie podczas deszczu, silnego wiatru, itp.).
- Określanie i nazywanie elementów pogody.
- Rozpoznawanie w naturze zjawisk atmosferycznych (np. rosa, szadź, deszcz, mgła).
- Korzystanie z urządzeń do pomiarów stanów pogody (termometr, barometr).
- Prowadzenie obserwacji pogody i zapisywaniu wyników (np. obrazkowy kalendarz pogody).
- Wykorzystanie informacji (np. pochodzących z komunikatów meteorologicznych o stanie pogody) w życiu codziennym.

Ekologia i zrównoważony rozwój:

- Określenie wpływu negatywnej działalności człowieka na zmiany w środowisku przyrodniczym (np. spalanie śmieci, zatrucie wód i powietrza, proceder wypalania łąk na wiosnę).
- Szacunek dla przyrody.
- Uczestnictwo w akcjach ekologicznych prowadzonych na terenie szkoły i/lub poza szkołą.
- Znajomość wartości warzyw i owoców dla zdrowia człowieka.
- Dbanie o swoje zdrowie.

Wybrane zjawiska fizyczne i chemiczne oraz związki przyczynowo--skutkowe:

- Sprawdzanie w praktyce efektów związanych z odbiciem światła, cieniem.
- Badanie sposobu zachowywania się obiektów pod wpływem ciepła.
- Badanie zależności barw kwiatów od czynników zewnętrznych (np. doświadczenie z barwieniem wody, do której został włożony kwiat cięty).
- Samodzielne poszukiwanie odpowiedzi na pytania dotyczące występowania zjawisk fizycznych.

EDUKACJA MATEMATYCZNA**Stosunki przestrzenne, cechy wielkościowe, klasyfikowanie:**

- Układanie i/lub rysowanie – wzajemnego położenia przedmiotów na płaszczyźnie i w przestrzeni (np. układanie rybki z patyczków, zmiana kierunku ruchu rybki poprzez zmianę ułożenia patyczków).
- Układanie przedmiotów, rysowanie kierunków ruchu: od siebie i od drugiej osoby oraz od wskazanego przedmiotu, w przestrzeni i na kartce. Używanie określeń: *przed, nad, pod, za, obok, z boku, z tyłu, przy, między, wysoko, nisko, wyżej, niżej, najwyżej, najniżej, dalej, bliżej, na zewnątrz, wewnątrz, na prawo, na lewo, u dołu, u góry, naokoło, po prawej, po lewej stronie* itp. (np. zadawanie dodatkowych pytań do ilustracji przedstawiających dinozaury).
- Wyróżnienie prawej i lewej strony (od siebie i w przypadku osoby stojącej naprzeciwko).
- Klasyfikowanie obiektów poprzez tworzenie kolekcji (np. figurki dinozaurów, muszle, itp.).
- Grupowanie obiektów posiadających taką samą cechę np. kwiaty.
- Klasyfikowanie obiektów według dwóch lub trzech podanych cech (np. kwiaty żółte z czerwonym środkiem).

Figury geometryczne:

- Rozpoznawanie kształtów figur geometrycznych (koło, prostokąt, kwadrat, trójkąt) w otoczeniu, na ilustracjach m.in. w podręczniku).
- Komponowanie ornamentów z poznanych figur (wzory, szlaczki).
- Porównywanie długości odcinków (cięcie pasków papieru na części i ich porównywanie, empiryczne sprawdzanie, na ile części pociąć całość, aby uzyskać podaną liczbę części).

Liczby naturalne i liczenie oraz sprawność rachunkowa:

- Poznanie – w aspekcie kardynalnym, porządkowym, miarowym – liczb naturalnych do 20.
- Zapisywanie cyframi i odczytywanie liczb w zakresie 20.
- Zapisywanie liczebników od 0 do 20.
- Zamienienie zapisu cyfrowego na słowny i odwrotnie.
- Porównywanie dwóch dowolnych liczb w zakresie 20, słownie oraz z użyciem znaków: $<$, $>$, $=$.
- Liczenie od danej liczby po 1, w przód i do tyłu w zakresie 20 i wyższym (zgodnie z możliwościami uczniów).
- Przeliczanie różnych obiektów.
- Liczenie obiektów od prawej do lewej, od lewej do prawej strony, w różnych kierunkach (niezależność liczby przedmiotów od sposobu liczenia).
- Liczenie od danej liczby po 2, po 5, w przód i w tył, co najmniej do 20.
- Dodawanie i odejmowanie długości oraz wyrażaniu wyniku w cm w zakresie 20 cm.
- Stosowanie wybranych przez ucznia strategii obliczeń.
- Porównywanie różnicowe (*o tyle więcej, o tyle mniej*) w rozmaitych sytuacjach życiowych.
- Posługiwanie się różnymi sposobami rozwiązań (np. czynności manipulacyjne na konkretach, rysunek, schemat okienkowy).
- Praktyczne wykorzystanie związków dodawania z odejmowaniem.

Zadania z treścią, w tym zadania tekstowe:

- Wykorzystywanie różnych sposobów rozwiązywania zadań tekstowych (np. działania na konkretach).
- Rozwiązywanie i układanie zadań z treścią do sytuacji związanych z codziennym życiem, tematyką dnia, itp.
- Przekształcanie zadań tekstowych, ustalanie różnych wersji tego samego zadania.
- Rozwiązywanie i układanie zadań nietypowych.
- Układanie treści i rozwiązywanie zadań polegających na zastosowaniu porównywania różnicowego.
- Rozwiązywanie zadań celowo źle sformułowanych.
- Rozwiązywanie zadań z kilkoma poprawnymi odpowiedziami.
- Matematyzowanie sytuacji konkretnych: opisywanie językiem matematycznym różnych sytuacji w zabawie, na wycieczce (np. do gospodarstwa ogrodniczego, na łąkę, do stadniny) podczas czynności porządkowych w sali lekcyjnej itp.
- Rozwiązywanie prostych zadań z treścią, zapisywanie za pomocą znaków cyfr i znaków działań matematycznych.

Dokonywanie pomiarów, wykorzystanie matematyki w praktyce i codziennym życiu:

- Mierzenie i dobieranie odpowiedniej miary do mierzonego obiektu.
- Porównywanie wyników pomiaru.
- Mierzenie długości, szerokości, wysokości za pomocą linijki i innych wybranych przez nauczyciela i uczniów miar (metr krawiecki, metr stolarski itp.).
- Porównywanie długości przedmiotów.
- Używanie – w sytuacjach życiowych – pojęcia km bez konieczności zamiany na inne jednostki (np. podczas planowania wycieczki, wyjazdu do teatru, do kina).
- Odmierzanie potrzebnej ilości płynu za pomocą szklanki, butelki.
- Wlewanie płynu do naczyń o tej samej pojemności, a różnym kształcie i wyciąganiu wniosków.
- Praktyczne posługiwanie się jednostką: litr i skrótem l.
- Mierzenie temperatury, posługiwanie się termometrem, odczytywanie wskazań termometru (pomiar wykorzystywane w prowadzeniu kalendarza pogody).
- Ważenie za pomocą wagi szalkowej i porównywanie przedmiotów lżejszych i cięższych.
- Posługiwanie się pojęciem kilogram i skrótem kg.
- Odczytywanie wyników ważenia i ich zapisywanie.
- Rozpoznawanie polskich monet i banknotów będących w obiegu.
- Rozumienie i stosowanie pojęcia: cena towaru.
- Dokonywanie prostych obliczeń – cena, ilość (liczba), wartość towaru.
- Umiejętność oszacowania kwoty posiadanych pieniędzy a ceną określonego towaru.

- Dodawanie i odejmowanie złotych w zakresie 20 zł, stosowanie różnych możliwości.
- Zachowanie wartości monet o wyższym nominale przy dobieraniu monet o niższym nominale.
- Wydawanie reszty w zabawie.
- Podawanie i zapisywanie daty.
- Wykazanie się znajomością nazw i kolejności miesięcy wiosennych.
- Odczytywanie daty z kalendarza.
- Wykonywanie łatwych obliczeń kalendarzowych związanych z codziennym życiem.
- Odczytywanie wskazań zegarów – z wyświetlaczem cyfrowym i ze wskazówkami – w systemie dwunastogodzinnym i dwudziestoczwierogodzinnym.
- Posługiwanie się pojęciami: godzina, pół godziny w związku z codziennymi życiowymi sytuacjami.
- Odczytywanie i zapisywanie danych w prostej tabeli.
- Układanie i rozwiązywanie zagadek.
- Tworzenie (wymyślanie) i konstruowanie gier.
- Korzystanie z instrukcji, przepisów kulinarnych (np. w związku z Wielkanocą).
- Logiczna analiza sytuacji (badanie rodzin wyrazów, szukanie różnic między figurami geometrycznymi, szukanie brakujących liczb w sudoku, układanie tangramu tangramu).
- Udział w zabawach tematycznych (np. w teatr).

ZAJĘCIA KOMPUTEROWE

Posługiwanie się komputerem:

- Posługiwanie się myszą i klawiaturą w podstawowym zakresie.
- Uruchomienie płyt z grą, animacją, filmem, danymi.
- Korzystanie z opcji w programach.
- Próby pracy z edytorem tekstu i edytorem grafiki.
- Korzystanie z Internetu z pomocą i pod kontrolą nauczyciela (wybrane przez nauczyciela strony).

Zasady higienicznej i bezpiecznej pracy przy komputerze:

- Korzystanie z komputera i Internetu według zasad ustalonych z nauczycielem.

Korzystanie z informacji:

- Próby nawigacji po stronach internetowych.
- Próby korzystania z wybranej wyszukiwarki.

ZAJĘCIA TECHNICZNE

Wychowanie techniczne i znajomość środowiska technicznego:

- Tworzenie kompozycji z dostępnych materiałów, w tym przyrodniczych.
- Planowanie czynności oraz wykonywanie prac z materiałów przeznaczonych do recyklingu, w tym „z czegoś niedobrego coś pożytecznego” (np. wykonanie postaci dinozaura z recyklingu).
- Odmierzanie potrzebnych ilości materiałów.
- Cięcie papieru i tektury (np. wykonanie ślimaka z papieru kolorowego i patyczka do lodów, przygotowanie biletów na spektakl teatralny, wycięcie elementów tangramu).
- Wykonywanie czynności związanych z nakrywaniem do stołu (wspólny posiłek).
- Przygotowywanie prostych posiłków (np. jaja na twardo z dodatkami, mazurek świąteczny).
- Korzystanie z przepisów kulinarnych.
- Wykorzystanie komputera do szukaniu przepisów kulinarnych.

Utrzymywanie porządku i bezpieczeństwa podczas korzystania z urządzeń technicznych:

- Używanie narzędzi zgodnie z ich przeznaczeniem (np. nóż, nożyczki).
- Zachowanie ostrożności podczas korzystania z ostrych narzędzi.
- Uświadomienie sobie zagrożeń wynikającego z niewłaściwego korzystania z urządzeń technicznych.

- Zachowanie porządku w miejscu nauki i zabawy, w szatni oraz w innych pomieszczeniach użyteczności wspólnej.
- Właściwe i bezpieczne korzystanie z komputera.
- Wypełnianie obowiązków dyżurnego.
- Okazywanie pomocy we wzajemnym utrzymywaniu porządku podczas działań wspólnych.
- Sprzątanie po sobie i wywiązywanie się z obowiązków (np. dyżurnego).
- Właściwe zachowanie się w sytuacji niebezpieczeństwa lub wypadku (zawiadomienie dorosłych).

Bezpieczeństwo na drodze:

- Bezpieczne poruszanie się po drodze.
- Bezpieczne korzystanie ze środków komunikacji publicznej (np. podczas wyjazdu do teatru).

WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

Sprawność fizyczna:

- Marsz, bieg, marszobieg.
- Pokonywanie przeszkód naturalnych (zabawy w przyrodniczym otoczeniu szkoły).
- Ćwiczenia równoważne z przyborami i bez przyborów oraz na przyrządzie.
- Skoki jednonóż, obunóż, przez niską przeszkodę w terenie.
- Udział w grach i zabawach ruchowych, terenowych.
- Mini-gry (np. piłka nożna, siatkówka, koszykówka, piłka ręczna – wprowadzanie do zasad do wyboru przez nauczyciela).
- Znajomość i przestrzeganie zasad fair play w zabawach i respektowanie reguł.
- Znajomość sposobów radzenia sobie z emocjami w przypadku przegranej oraz okazywania szacunku zwycięzcy.

Profilaktyka prozdrowotna i bezpieczeństwo:

- Znajomość zasad higieny osobistej.
- Znajomość podstawowych zasad zdrowego odżywiania.
- Rozumienie konieczności aktywności fizycznej dla zachowania zdrowia i sprawności fizycznej.
- Zdobywanie wiedzy na temat zagrożeń chorobami, ich skutków oraz profilaktyki (np. zapobiegania przeziębieniom).
- Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa w trakcie zajęć ruchowych.
- Posługiwanie się sprzętem sportowym zgodnie z przeznaczeniem i zasadami bezpieczeństwa.
- Dbanie o prawidłową postawę ciała, szczególnie podczas siedzenia przy stole, w ławce i przy komputerze.

4. Wybrane propozycje ciekawych metod, pomysły do wykorzystania, uwagi o realizacji:

Metoda Matematycznych Stacji Badawczych

Jest jedną z metod aktywizujących, pozwalającą uczniom na samodzielne podejmowanie decyzji: czego, w jakiej kolejności, w jaki sposób i w jakim tempie chcą się uczyć. Praca oparta na MSB uwzględnia poziom rozwoju dzieci, pozwala im na samodzielne konstruowanie wiedzy poprzez zadawanie pytań, konstruowanie hipotez i wyciąganie wniosków. Pracując w grupach uczniowie dyskutują o problemach, wymieniają się pomysłami na ich rozwiązywanie, szukają różnych dróg dochodzenia do wiedzy. Uczą się na błędach, sprawdzają swoje pomysły w praktycznym działaniu. Zastosowanie tej metody wymaga od nauczyciela następujących przygotowań:

1. Wyodrębnienie każdej stacji i zapewnienie środków dydaktycznych do dziecięcych działań oraz przygotowanie problemów do rozwiązania w każdej stacji;
2. Zaproszenie dzieci do nadania stacjom nazw (nauczyciel wcześniej może nazwać stacje w sposób roboczy, odnosząc się ogólnie do problemów, które będą badane);
3. Zaproponowanie ram czasowych do pracy w każdej stacji (posłużyć mogą do tego klepsydry i minutniki).

Jak pisze Iwona Fechner-Sędzicka: „Praca oparta na stacjach badawczych daje nauczycielowi dużą dowolność w obszarze planowania zajęć, ponieważ można je wykorzystać w bardzo różny sposób w zależności od potrzeb.”⁷⁶ Wymieniona autorka zachęca do wykorzystywania tej metody w co najmniej trzech wariantach. W wariantcie pierwszym w stacjach pracują cyklicznie wszyscy uczniowie, w czasie określonym wspólnie z nauczycielem (albo systematycznie w czasie jednej godziny zajęć w z góry wyznaczonym dniu tygodnia, praca może być prowadzona także w czasie więcej niż jednej godziny zajęć w wyznaczonym jednym dniu miesiąca. Nauczyciel wspólnie z uczniami może ustalić także inny harmonogram pracy). Wariant drugi proponowany przez wymienioną autorkę polega na tym, że w stacjach pracują tylko chętni uczniowie, którzy wykonali już zadania wynikające z organizacji pracy na lekcji, a stacje dają możliwość podjęcia dodatkowych działań rozwijających ich zainteresowania i zdolności matematyczne. Natomiast wariant trzeci zakłada, że w stacjach określonych przez nauczyciela pracują wspólnie: uczniowie wykazujący trudności w opanowaniu konkretnych umiejętności matematycznych oraz uczniowie przejawiający zainteresowania i zdolności matematyczne. Zaletą takiego sposobu pracy, zdaniem autorki, jest stwarzanie okazji do wspólnej nauki i zabawy oraz zaproponowanie uczniom zdolnym i zainteresowanym matematyką, aby zechcieli wcielić się w rolę ekspertów⁷⁷.

Twórczy nauczyciel, który ma świadomość, że uczniowie młodszy (szczególnie sześciolatki), uczą się głównie poprzez zabawę, na pewno będzie często wykorzystywał tę metodę, aby zajęcia matematyczne kojarzyły się dzieciom z ciekawą przygodą.

Przykład scenariusza zajęć z wykorzystaniem MSB został zamieszczony w Przewodniku dla klas II i III.

Uwagi o realizacji zajęć komputerowych w klasie I:

Zgodnie z założeniami programu zajęcia komputerowe powinny być realizowane bezpośrednio przy komputerze. Nauczyciel powinien zadbać, aby każde dziecko mogło indywidualnie pracować przy własnym stanowisku komputerowym. Nie jest potrzebny podręcznik do edukacji komputerowej. Ciekawe zasoby, w tym propozycje multimediów, materiałów edukacyjnych, które można wykorzystać, znajdują się na stronie internetowej www.scholaris.pl.

Najlepiej, jeśli zajęcia z komputerem będą realizowane w korelacji z innymi edukacjami, nie tylko jako wydzielona jednostka zajęć. Uczeń powinien mieć możliwość wykorzystania komputera w różnych sytuacjach dnia aktywności jako narzędzie pracy do stworzenia tekstu, grafiki, wyszukiwania i przechowywania informacji, odtwarzania animacji, przeglądania zdjęć (np. reportaż z życia rodziny) itp. Ciekawą metodą, dzięki której uczeń uczy się wykorzystania komputera w zakresie wyszukiwania i selekcji informacji jest metoda WebQuest, opisana w dalszej części przewodnika. Kompetencje informatyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne są jednymi najważniejszych kompetencji kluczowych pożądanych we współczesnym świecie. Umiejętności pracy z komputerem są nabywane jedynie podczas bezpośrednich ćwiczeń. Dzieci mają w obecnych czasach bardzo wczesny kontakt z komputerem i Internetem, ale często nie potrafią z niego korzystać do innych celów niż rozrywka. Ich umiejętności selekcji i wykorzystywania informacji w ich natłoku i chaosie, jaki panuje w Internecie, jest bardzo znikoma. Badania na ten temat opisyje Marzena Żylińska, powołując się na projekt badawczy koordynowany przez British Library (Biblioteka Narodowa Wielkiej Brytanii)⁷⁸. Rozwój nowoczesnych technologii jest bardzo szybki, dlatego nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej musi permanentnie doskonalić umiejętności w tym obszarze.

Poniżej znajduje się wykaz ciekawych stron internetowych, z których warto korzystać z uczniami już od 1. klasy:

www.sieciaki.pl/best/edukacja
www.klimatdladzieci.pl
www.matzoo.pl
www.matematykadladzieci.pl
www.zoo.waw.pl

⁷⁶ I. Fechner-Sędzicka, Barbara Ochmańska, Wiesława Odrobina, *Rozwijanie zainteresowań i zdolności matematycznych uczniów klas I-III szkoły podstawowej*, ORE, Warszawa, 2012, s. 24.

⁷⁷ Tamże, s. 24.

⁷⁸ M. Żylińska, *Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo UMK, Toruń, 2013, s. 261.

Metoda Webquestu

Jedną z metod edukacyjnych, która pozwala w efektywny sposób wykorzystać technologię informacyjno-komunikacyjną jest WebQuest, rodzaj metody projektów, zorientowanej na badania uczniowskie oparte na instrukcji zamieszczonej na stronie internetowej. Metodę opracowali w 1995 roku Tom March i Bernie Dodge z Uniwersytetu Kalifornijskiego w San Diego (University of California, San Diego).

Forma WebQuestu przypomina tradycyjny projekt z elementami kursu e-learningowego. Uczniowie poszukują informacji w Internecie, ale także w źródłach podręcznych (np. książkach i innych materiałach przygotowanych, czy też wskazanych przez nauczyciela). Nauczyciel dobiera materiał, wskazując uczniom miejsca, gdzie mogą znaleźć potrzebne informacje (zamieszcza linki do odpowiednich stron internetowych, a to pozwala skupić się uczniom na krytycznym analizowaniu i wykorzystaniu informacji, a nie na ich wyszukiwaniu w Internecie). Celem zastosowania WebQuestu jest rozwinięcie u uczniów umiejętności problemowego, krytycznego i twórczego myślenia oraz współpracy w zespole. Realizacja projektu opartego o pracę z komputerem i Internetem aktywizuje uczących się i wykorzystuje ich zainteresowanie pracą z komputerem. Zadania dla uczniów mogą dotyczyć każdej dziedziny. Również autorem WebQuestu może być każdy, nie potrzebne są żadne specjalne kwalifikacje. Obecnie istnieją narzędzia pozwalające w szybki i prosty sposób stworzyć Webquest każdemu, kto chce spróbować wykorzystać tę metodę. Zadaniem autora jest przygotowanie w formie specjalnej strony internetowej ćwiczeń dla uczących się. Metoda WebQuestu daje możliwości konstruktywistycznego zastosowania technologii informatycznych w kształceniu stacjonarnym i na odległość, wykorzystującym Internet i jego zasoby. Dzięki niej można zaprojektować wiele interesujących kursów online dla nauczycieli i uczniów, a także wykorzystywać ją w pracy zespołowej w klasie lub samokształceniu, także w systemie kształcenia nieformalnego i nauczaniu przez całe życie (lifelong learning). Wymaga ona jednak od nauczycieli znajomości konstruktywizmu jako teorii wiedzy, poznawania i uczenia się⁷⁹. Istnieją darmowe systemy pozwalające zarządzać stroną pełnym laikom, np. system Blogger. WebQuest ma bardzo sformalizowaną strukturę. Służy głównie jako narzędzie pracy grupowej, ale można go wykorzystać także w pracy indywidualnej. W przewodniku dla klas II-III zaprezentowany zostanie przykładowy WebQuest.

Poniżej podane zostały adresy internetowe WebQuest, przygotowane przez nauczycieli, które mogą stanowić inspirację do samodzielnego opracowania wybranego tematu tą metodą:

<http://wq.oeiizk.waw.pl/>

<http://www.webquesty.pl/>

Praca z lekturą

Praca z lekturą jest zalecaną przez autorki programu oraz autorki podręcznika Nasz EleMentarz formą kontaktu dziecka z literaturą. Lektury powinny zostać wybrane przez nauczyciela. Należy włączyć do zestawu lektur zarówno pozycje klasyków literatury dziecięcej, np. Juliana Tuwima („Wiersze dla dzieci”), Jana Brzechwy („Brzechwa dzieciom”), Marii Konopnickiej („Na jagody”), Władysława Bełzy („Kto ty jesteś? Polak mały” w adaptacji M. Siemińskiego), Marii Kownackiej „Plastusiowy pamiętnik”, „Kukuryku na ręczniku” Joanny Papuzińskiej („Nasza mama czarodziejka”), Ewy Szelburg – Zarembiny („Najmilsi”), Hansa Christiana Adnersena („Baśnie”), Astrid Lingren („Pipi pończoszanka”), jak też autorów współczesnych, np. Grzegorza Kasdepke („Detektyw pozytywka”), czy Anny Onichimowskiej („Najwyższa góra świata”). Poza stałym uczestnictwem w „czytaniu na dywanie” oraz próbami samodzielnego czytania lektur przez dzieci, które radzą sobie z czytaniem, uczniowie muszą mieć dostęp do innych tekstów kultury, np. do czasopism, albumów. Literatura rozbudza wyobraźnię, wpływa na bogacenie słownictwa, rozbudza zainteresowania, wzbogaca wiedzę o świecie. Książki bogato ilustrowane sprzyjają uczniom, którzy zapamiętują głównie poprzez obrazy. Ilustracje zachęcają do wypowiedzi i rozwijają myślenie przyczynowo-skutkowe. W albumach można znaleźć reprodukcje, zdjęcia ciekawych obiektów, w tym zabytków, zdjęcia przyrody, przedmiotów sztuki użytkowej itp. Dostępność literatury zachęca do sięgania po nią w różnych sytuacjach dnia aktywności w szkole.

⁷⁹ <http://webquest.furgol.org/> dostęp dn. 12 sierpnia 2014r.

Badanie, dociekanie, doświadczalne poznawania świata, eksperymentowanie

Badanie i doświadczalne poznawanie, eksperymentowanie i dociekanie sprzyjają samodzielnemu odkrywaniu świata. Nauczyciel tak powinien zorganizować dziecku środowisko i dostarczać takich bodźców, aby wspierać jego samodzielność. Powinien także pamiętać, że każde dziecko ma prawo do błędów i prawo do pomocy w pokonywaniu trudności, które napotyka. Dzieci odkrywają świat dzięki ciekawości poznawczej, przejawiającej się m.in. zadawaniem pytań i dociekaniami, np. nad tym, dlaczego dane zjawisko przebiega w określony sposób.

Metoda Pytań i Doświadczeń

Jedną z innowacyjnych metod rozwijania umiejętności myślenia naukowego, wnioskowania, analizowania, przekształcania danych i ich interpretowania, podejmowania decyzji, wyciągania wniosków na podstawie dowodów opartego na aktywności własnej uczniów jest Metoda Pytań i Doświadczeń opracowana przez Agatę Wilam wraz z zespołem współpracowników z Fundacji Uniwersytet Dzieci⁸⁰. Inicjatywa Uniwersytetów Dziecięcych, znana jest coraz szerzej w Polsce i na świecie. Fundacja zajmuje się rozwijaniem potencjału twórczego i intelektualnego dzieci. Wspiera je w rozumieniu świata poprzez wykorzystywanie ich talentów, wiedzy i możliwości. Zachęca do działania. Rozbudza zainteresowania. Angażuje dzieci do poznawania nauki, wspiera zdolność do uczenia się przez całe życie i umiejętność krytycznego myślenia. Kładzie nacisk na działanie we współpracy i pokazuje wartość nauki w rozwoju cywilizacji. Program Uniwersytetu Dzieci opiera się na pracy innowacyjną Metodą Pytań i Doświadczeń⁸¹. „Praca nad rozwijaniem kompetencji naukowych, ale także społecznych (uczniowie przede wszystkim powinni pracować w zespołach), powiązana z poznawaniem i rozumieniem przez uczniów najbardziej efektywnych sposobów uczenia się, stanowi wyzwanie dla nauczyciela. Wymaga od niego kreatywności, znajomości potrzeb dzieci i ich zainteresowań, a także takiego organizowania procesu dostarczania uczniowi bodźców, który wspiera zdolności wieloaspektowo i wielowymiarowo, sprzyjając harmonijnemu rozwojowi”⁸².

Scenariusz zajęć prowadzonych tą metodą rozpoczyna się od wybranego dziecięcego pytania. Rozwiązania dydaktyczne, które stosuje się w pracy, oparte są naukowym schemacie badawczym: hipoteza – doświadczenia – wnioski. W przebiegu zajęć wykorzystuje się metody aktywne, nazwane planem 4 P: pomysł – plan – przebieg – podsumowanie. Rolą nauczyciela nie jest bycie „źródłem” wiedzy, ale raczej mentorem. Metoda Pytań i Doświadczeń (MPD) oparta jest na uczeniu się przez dociekanie, rozumowanie, doświadczanie, zwane Inquiry Based Science Education (jedna z najaktywniej rozwijanych i wdrażanych metod nauczania w Europie). Dokładny opis sposobu prowadzenia zajęć z wykorzystaniem MPD można znaleźć na stronie internetowej Fundacji Uniwersytetu Dzieci: www.uniwersytetdzieci.edu.pl, a scenariusze, które zostały opracowane przez naukowców i nauczycieli w ramach zajęć Uniwersytetu Dzieci i które może realizować każdy nauczyciel znajdują się na stronie internetowej www.scenariuszelekcji.edu.pl.

Poniżej zamieszczono tytuły kilku scenariuszy przeznaczonych do realizacji w klasie I w ramach różnych edukacji, uwzględniających treści podstawy programowej:

Po co nam Unia Europejska? (edukacja społeczna).

Czy wszystkie zwierzęta widzą tak samo? (edukacja przyrodnicza).

Kto rządzi w mrowisku? (edukacja przyrodnicza).

Dlaczego mam katar i boli mnie gardło? (edukacja zdrowotna i przyrodnicza).

Jak zbudować wytrzymały most? (edukacja matematyczna i techniczna).

Czy dzieło sztuki można zobaczyć na ulicy? (edukacja plastyczna).

⁸⁰ A. Wilam, Jak i czego uczy Uniwersytet Dzieci – metoda pytań i doświadczeń, <http://www.uniwersytetdzieci.pl/texts/view/118> (dostęp: 27.07.2014).

⁸¹ M. Zatorska, A. Kopik, Wielointeligentne odkrywanie świata, ORE, Warszawa, 2012, s. 60.

⁸² M. Zatorska, Drogowskazy wielointeligentnej edukacji, ORE, Warszawa, 2014, s. 69-70.

Miesiące: maj, czerwiec

5. Wątki tematyczne w podręczniku „Nasz EleMentarz” dominujące w maju i czerwcu:

- Polska, moja Ojczyzna.
- W kręgu polskich legend.
- Architektura polskich miast.
- Warszawa – stolica Polski.
- Toruń – miasto Mikołaja Kopernika.
- Sławni ludzie.
- Wisła wpada do morza.
- Nad morzem.
- Sposoby podróżowania.
- Polska w Europie.
- Unia Europejska.
- Dziecięce marzenia.
- Wesołe miasteczko.
- Matematyka wokół nas.

W tych miesiącach warto zwrócić uwagę na:

EDUKACJA POLONISTYCZNA

Mówienie:

- Zachęcanie do tworzenia samorzutnych wypowiedzi na tematy bliskie dziecku.
- Zapraszanie do tworzenia swobodnych wypowiedzi na tematy związane z przeczytanymi lekturami, obejrzanymi filmami, przedstawieniami teatralnymi, programami dla dzieci, wysłuchanymi słuchowiskami, audycjami radiowymi itp.
- Udział dzieci w rozmowach, formułowanie własnych sądów, opinii i wniosków.
- Rozwijanie słownictwa czynnego i biernego (ze szczególnym zwróceniem uwagi na tematykę patriotyczną, nazwy miast, rzek, państw, słownictwo związane z przynależnością Polski do Unii Europejskiej).
- Opowiadanie zdarzeń z życia codziennego zgodnie z ich chronologią (np. w związku z kręgiem tematycznym dotyczącym zwiedzania miast, podróżowania).
- Uczestnictwo w rozmowach na tematy bliskie dzieciom (związane z życiem codziennym, indywidualnymi zainteresowaniami i przeżyciami, przygodami bohaterów literatury dziecięcej itp.).
- Przekazywanie w zrozumiałym sposób własnych emocji, potrzeb, spostrzeżeń.
- Recytowanie z pamięci – z uwzględnieniem właściwej intonacji wierszy (np. Władysława Bełzy „Kto ty jesteś?”), zwrotki i refrenu hymnu państwowego.
- Dbałość o poprawność i kulturę języka.
- Zaznajamianie się z formą użytkową listu (np. list z wakacji, pocztówka do rodziców).
- Tworzenie krótkich opowiadań ustnych na bazie tekstów legend (Legenda o Warsie i Sawie, Legenda o smoku wawelskim, Legenda o Lechu, Czechu i Rusie).
- Utrwalanie umiejętności wyodrębniania zdań w tekście, wyrazów w zdaniu, sylab i głosek w wyrazie.
- Tworzenie dialogów w scenkach i małych formach teatralnych (np. na bazie tekstów legend).
- Opowiadanie przygód bohatera legendy z wykorzystaniem obrazków historyjki z uwzględnieniem kolejności zdarzeń.
- Twórcze ćwiczenia w opowiadaniu (typu: zmień zakończenie...).
- Wykorzystywanie zbiorów biblioteki szkolnej i biblioteczki klasowej do przygotowywania opowiadań wybranych fragmentów literatury.

Słuchanie:

- Słuchanie krótkich tekstów czytanych przez nauczyciela i inne osoby (np. legend polskich).
- Słuchanie i wykonywanie poleceń złożonych.

Czytanie i pisanie oraz opracowywanie tekstów:

- Czytanie wyrazów i zdań z podręcznika i fragmentów prostych tekstów przygotowanych przez nauczyciela, doskonalenie techniki czytania głośnego.
- Ćwiczenia w czytaniu poprawnym, płynnym i wyrazistym.
- Udział w zabawach wyzwalających motywację do podjęcia nauki czytania i pisania.
- Ćwiczenia w cichym czytaniu ze zrozumieniem i czytaniu z podziałem na role.
- Czytanie samodzielne (dzieci umiejące czytać) książek i czasopism dziecięcych, fragmentów tekstów wybranych przez uczniów, zgodnych z ich zainteresowaniami.
- Wykorzystywanie prostych tekstów pisanych jako źródła informacji (m.in. w Internecie, albumach, encyklopediach dla dzieci).
- Próby korzystania ze słowników i encyklopedii dla dzieci.
- Prezentowanie samodzielnie czytanych fragmentów tekstów na forum grupy (np. prowadzenie własnego obrazkowo-pisanego dzienniczka lektur).
- Opracowanie tekstów poprzez: ustalanie kolejności wydarzeń w historyjkach obrazkowych i krótkich utworach literatury dla dzieci, zbiorowe omawianie miejsca i czasu akcji oraz wyodrębnianie postaci w utworze literackim, próby wyrażania własnego sądu o postępowaniu bohaterów i zdarzeniach, określanie nastroju utworu literackiego.
- Uczenie się na pamięć wierszy i tekstów piosenek.
- Doskonalenie umiejętności recytacji i prezentowanie zapamiętanych utworów.
- Stosowanie formuł grzecznościowych w formie ustnej i pisemnej.
- Przepisywanie, pisanie z pamięci.
- Pisanie czytelne i estetyczne.
- Kształtowanie czujności ortograficznej.

EDUKACJA MUZYCZNA**Odtwarzanie muzyki:**

- Śpiewanie prostych piosenek z repertuaru dziecięcego (do wyboru przez nauczyciela).
- Śpiewanie z pamięci hymnu narodowego i rozumienie jego patriotycznego charakteru, zachowywanie właściwej postawy podczas jego nauki i śpiewania.
- Granie na instrumentach perkusyjnych prostych akompaniamentów.
- Taniec – wykonywanie podstawowych kroków i figur krakowiaka.

Percepcja muzyki:

- Świadome i aktywne słuchanie muzyki (w tym muzyki poważnej), wyrażanie doznań werbalnie i niewerbalnie.
- Określanie nastroju utworów muzycznych.
- Rozróżnianie podstawowych instrumentów muzycznych (np. fortepian, gitara, skrzypce).

Tworzenie muzyki:

- Improwizowanie melodii – głosem lub na instrumentach – do rymowanek, zrytmizowanych wierszy, do tematu rytmicznego.
- Improwizowanie ruchowe utworów instrumentalnych i wokalnych.

EDUKACJA PLASTYCZNA**Percepcja sztuki:**

- Nazywanie wybranych dyscyplin sztuki: malarstwo, rzeźba, architektura.
- Poznawanie wybranych dzieł sztuki (np. malarstwa, architektury, rzeźby, polskiej sztuki użytkowej na przykładzie zabytków Warszawy, Krakowa, Gdańska, Torunia, najbliższej okolicy).

Recepcja sztuki:

- Próby rozpoznawania zabytków i dzieł sztuki znajdujących się w środowisku rodzinnym, lokalnym, regionie (świadomość i przynależność kulturowa) oraz sztuk plastycznych.
- Próby rozpoznawania dzieł architektury i sztuk plastycznych należących do polskiego i europejskiego dziedzictwa kulturowego (np. pomnik Fryderyka Chopina).

Ekspresja poprzez sztukę:

- Posługiwanie się różnymi technikami plastycznymi.
- Posługiwanie się różnorodnymi materiałami, narzędziami i technikami.
- Projektowanie i tworzeniu prostych form użytkowych.
- Tworzenie przedmiotów charakterystycznych dla sztuki ludowej własnego regionu.
- Uczestniczenie w konkursach i przeglądach twórczości plastycznej.

EDUKACJA SPOŁECZNA I ETYCZNA**Własna tożsamość:**

- Określanie przynależności rodzinnej i własnej narodowości.
- Wykazywanie się znajomością statusu własnej miejscowości (wsi, miasta), własnego regionu, jego kultury i tradycji.
- Określanie przynależności Polski do Europy i świata.
- Wiedza na temat przynależności Polski do Unii Europejskiej; Rozpoznawanie flagi, godła oraz hymnu narodowego.
- Rozpoznawanie flagi i hymnu Unii Europejskiej.
- Poznawanie kilku faktów z biografii bohaterów narodowych i znanych Polaków.
- Znajomość najbliższej okolicy (poznawanie ciekawych obiektów, spotkania z ciekawymi ludźmi).

Relacje z innymi ludźmi:

- Kulturalne zachowanie się podczas uroczystości klasowych, szkolnych i środowiskowych.
- Kulturalne zachowanie się podczas podróżowania środkami komunikacji publicznej.
- Kulturalne zwracanie się do innych ludzi (formy grzecznościowe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi).
- Szacunek i tolerancja dla innych ludzi; dla osób starszych.
- Przestrzeganie reguł zachowania się podczas zabaw, zajęć, wycieczek itp.
- Współdziałanie z innymi dziećmi w zakresie zgodnej zabawy i pracy, wzajemnej pomocy, dobrych relacji w kontaktach pozaszkolnych.

Bezpieczeństwo:

- Znajomość i przestrzeganie zasad bezpiecznej zabawy.
- Posiadanie wiedzy na temat organizacji bezpiecznej zabawy.
- Znajomość podstawowych zasad ruchu drogowego dotyczących pieszych i dzieci poruszających się na rowerach.

Prawa człowieka:

- Rozumienie i interpretowanie praw człowieka, jako wartości fundamentalnych, niezależnych od narodowości, rasy, wyglądu, kultury, religii, statusu materialnego człowieka.
- Uświadomienie sobie konieczności dzielenia się z innymi.
- Respektowanie praw innych ludzi.
- Znajomość i przestrzeganie praw oraz obowiązków: ucznia, dziecka w rodzinie, dyżurnego w klasie.

Rozumienie podstawowych zasad moralnych i etycznych:

- Wyjaśnienie pojęcia własności, szacunku dla własności (swojej i cudzej).
- Dostrzeganie w tekstach literackich przykładów nierespektowania przez bohaterów norm etycznych.
- Umiejętność zachowania tajemnicy.

- Bycie prawdomównym, sprawiedliwym.
- Odróżnianie dobra od zła.
- Rozumienie znaczenia przyjaźni i koleżeństwa.
- Rozumienie związku człowieka i przyrody.
- Szacunek dla świata natury.
- Rozumienie wartości ludzkiej pracy; i okazywanie szacunku dla pracy.

Wychowanie patriotyczne:

- Znajomość symboli narodowych (flaga, godło, hymn Polski).
- Okazywanie szacunku symbolom narodowym.
- Opanowanie treści hymnu narodowego przy zachowaniu odpowiedniej postawy.
- Aktywne uczestniczenie w obchodach świąt narodowych (np. poprzez wspólne śpiewanie pieśni patriotycznych, wykonywanie prac plastycznych – przestrzennych lub użytkowych, np. chorągiewki, kotyliony).
- Udział w wydarzeniach szkolnych i lokalnych.

EDUKACJA PRZYRODNICZA**Świat fauny i flory:**

- Prowadzenie hodowli i obserwacji (np. rozwój rośliny „od nasienia do nasienia”).
- Wykonywanie prostych doświadczeń przyrodniczych i wyciąganie z nich wniosków.
- Dostrzeganie związku przyczyny ze skutkiem.
- Wymienianie nazw roślin i zwierząt typowych dla otaczającego środowiska.
- Znajomość roślin niejadalnych i trujących (grzyby, owoce, liście).
- Prowadzenie prostych hodowli i upraw w klasowym lub szkolnym ogrodzie (kąciku przyrody).
- Poznawanie gatunków roślin i zwierząt chronionych.
- Rozpoznawanie zwierząt oraz roślin żyjących w parku, na polu uprawnym, w lesie, sadzie i ogrodzie, szczególnie w najbliższej okolicy.
- Określanie na bazie doświadczeń i obserwacji czynionych w gospodarstwie domowym, szkolnych uprawach i prowadzonych hodowlach – warunków koniecznych do wzrostu i rozwoju roślin oraz zwierząt.
- Rozpoznawanie i nazywanie niektórych zwierząt żyjących w omawianych ekosystemach (np. na łące).
- Poznanie nazw wybranych gatunków zwierząt egzotycznych i rozpoznawanie – np. na fotografiach, filmach – ich cech charakterystycznych.
- Opieka nad zwierzętami domowymi.
- Uświadamianie sobie odpowiedzialności za posiadane zwierzęta.
- Opisywanie prac wykonywanych przez człowieka latem na polu i w gospodarstwie rolnym.
- Poznawanie gatunków zbóż, owoców, warzyw, drzew.

Przyroda nieożywiona:

- Wskazywanie Polski na mapie Europy.
- Wskazywanie i odczytywanie z mapy nazwy krajów sąsiadujących z Polską.
- Wskazywanie na mapie Polski – Warszawy, Bałtyku, największych rzek, gór, miast, własnej miejscowości.
- Próby wyróżniania elementów charakterystycznych dla typowych krajobrazów Polski (nizina, wyżyna, góry, krajobraz nadmorski).
- Próby charakteryzowania Warszawy, jako stolicy Polski.
- Próby charakteryzowania krajobrazu własnej miejscowości, opisywania roślinności i zwierząt występujących w bliskim otoczeniu, wskazania najważniejszych cech regionu.
- Określenie zależności między ruchem obrotowym Ziemi wokół własnej osi a następstwami pór dnia.
- Próby określania roli powietrza i wody dla życia na ziemi.
- Próby odczytywania prostej legendy mapy fizycznej.

Warunki i zjawiska atmosferyczne:

- Określenie cech charakterystycznych pór roku w Polsce (lato).
- Wskazanie zależności zjawisk przyrodniczych od pór roku.
- Wymienianie nazw miesięcy i ich przyporządkowanie ich do pór roku (lato).
- Rozwijanie umiejętności właściwego zachowania się w zależności od pór roku (np. ubiór, zapobieganie przeziębieniom i przegrzaniu, ochrona skóry, zachowanie podczas burzy, silnego wiatru, itp.).
- Poznanie zagrożeń wynikających ze zjawisk atmosferycznych, określenie elementów pogody (np. silny wiatr, ulewa, grad, burza).
- Rozpoznawanie w naturze zjawisk atmosferycznych (np. rosa, mgła, tęcza).
- Korzystanie z urządzeń do pomiarów stanów pogody (np. termometr, barometr).
- Prowadzenie obserwacji pogody i zapisywanie wyników (np. obrazkowy kalendarz pogody).
- Wykorzystanie informacji o stanie pogody w życiu codziennym.
- Rozumienie funkcji komunikatów meteorologicznych, ich zrozumieniu i wykorzystaniu zawartych w nich informacji (np. ubiór stosowny do pogody).

Ekologia i zrównoważony rozwój:

- Określenie wpływu negatywnej działalności człowieka na zmiany w środowisku przyrodniczym (np. wyrzucanie odpadów, spalanie śmieci, zatrucie wód i powietrza, wypalanie łąk, hałas, kłusownictwo).
- Wskazywanie konsekwencji spożycia niejadalnych lub trujących grzybów i owoców.
- Uświadamianie sobie konieczności oszczędzania wody.
- Uświadamianie sobie konieczności segregacji śmieci i rozumienie sensu stosowania opakowań ekologicznych.
- Uczestnictwo w akcjach ekologicznych prowadzonych na terenie szkoły i poza szkołą.
- Poznanie wybranego parku narodowego i/lub rezerwatu przyrody w Polsce i zwrócenie uwagi na wybrane gatunki zwierząt i roślin chronionych.
- Określenie zależności panujących w ekosystemach (np. łąka).

Wybrane zjawiska fizyczne i chemiczne oraz związki przyczynowo-skutkowe:

- Sprawdzanie w praktyce efektów związanych z odbiciem światła, cieniem, barwą światła (np. zjawisko powstania tęczy, przechodzenie światła przez różne powierzchnie).
- Obserwowanie zachowania się ciał w powietrzu.
- Poznanie zjawisk akustycznych i doświadczeń związanych z dźwiękiem (np. echo – mówienie przez tubę, drgania a dźwięki).
- Prowadzenie doświadczeń sprawdzających właściwości różnych substancji (np. rozpuszczających się w wodzie; utrzymujących na jej powierzchni, tonących).
- Obserwowanie zjawiska elektryczności, np. wyładowania atmosferyczne (pioruny).
- Badanie sposobu zachowywania się obiektów pod wpływem ciepła.
- Badanie przyczyn poruszania się przedmiotów.
- Zadawanie pytań i poszukiwanie odpowiedzi na pytania typu: „Dlaczego żarówka świeci?“, „Dlaczego mam katar i boli mnie gardło?“, „Skąd się wzięła sól?“, „W jaki sposób wieje wiatr?“.

EDUKACJA MATEMATYCZNA**Stosunki przestrzenne, cechy wielkościowe, klasyfikowanie:**

- Wskazywanie kierunku (określenie drogi dotarcia do danego miejsca, przedmiotu).
- Wyróżnianie prawej i lewej strony (od siebie i w przypadku osoby stojącej naprzeciwko).
- Rozwijanie umiejętności orientowania się na prostej mapie, schemacie, planie miejscowości.
- Dostrzeganie symetrii na rysunku i w życiu (np. skrzydła motyla).
- Dorysowywanie drugiej połowy symetrii.
- Porównywanie przedmiotów pod względem określonej cechy (np. długości, szerokości, wysokości, masy).
- Porządkowanie obiektów, szeregowaniu w serie malejące i rosnące od najdłuższego do najkrótszego, od najcięższego do najlżejszego itp.

- Układanie obiektów w serie, określaniu obiektu poprzedniego i następnego, przewidywaniu obiektu kolejnego.
- Przygotowanie do rozumienia zjawiska przechodniości (np. jeśli pierwszy klocek jest dłuższy od drugiego, a drugi od trzeciego, to pierwszy będzie dłuższy od trzeciego).
- Klasyfikowanie obiektów poprzez tworzenie kolekcji (np. zabawek, przedmiotów codziennego użytku itp.).
- Klasyfikowanie zbiorów ze względu na ich liczebność, z użyciem określeń: *tyle samo*, *więcej*, *mniej*.
- Porządkowanie zbiorów według ich liczebności.
- Grupowanie obiektów posiadających taką samą cechę.
- Klasyfikowanie obiektów według dwóch lub trzech podanych cech.
- Porównywanie liczebności zbiorów za pomocą przeliczania oraz łączenia obiektów w pary (bez wprowadzania pojęcia zbioru).

Figury geometryczne:

- Rozpoznawanie kształtów figur geometrycznych (koło, prostokąt, kwadrat, trójkąt) w otoczeniu, na obrazkach, na prostych bryłach.
- Rysowanie za pomocą szablonów oraz układanie kształtów figur (np. obrysowywanie klocków, układanie z patyczków itp.).
- Badanie własności figur: układanie mozaik, obracanie, przykładanie figur do siebie, kontynuowanie regularności w prostych motywach, formułowanie wniosków i spostrzeżeń własnymi słowami.
- Mierzenie i rysowanie odcinków o długości wyrażonej w centymetrach.
- Rysowanie linii na kartce i posługiwanie się linijką.
- Porównywanie długości odcinków.
- Praktyczne poznawanie brył (przedmioty w najbliższym otoczeniu).

Liczby naturalne i liczenie oraz sprawność rachunkowa:

- Zapisywanie cyframi i odczytywanie liczb w zakresie 20.
- Zapisywanie liczebników od 0 do 20.
- Liczenie w zakresie 100 kolejno i dziesiątkami.
- Porównywanie dwóch liczb (pełne dziesiątki) w zakresie 100, słownie oraz z użyciem znaków: $<$, $>$, $=$.
- Praktyczne poznawanie systemu dziesiątkowego.
- Stosowanie liczb w aspekcie miarowym.
- Stosowanie liczb w aspekcie porządkowym.
- Liczenie od danej liczby po 1, w przód i do tyłu w zakresie 100.
- Przeliczanie różnych obiektów.
- Liczenie dziesiątkami, co najmniej w zakresie 100, w przód i w tył.
- Porównywanie i porządkowanie liczb (pełne dziesiątki) w zakresie 100 (słownie i z użyciem znaków: $<$, $>$, $=$).
- Wyróżnianie w zapisie liczby pozycji cyfry: jedności i dziesiątek.
- Zapisywanie słownie liczebników głównych oraz liczebników porządkowych.
- Dodawanie i odejmowanie długości (pełne dziesiątki) oraz wyrażanie wyniku w cm (w zakresie 100 cm) lub w m (w zakresie 100 m).
- Dodawanie i odejmowanie wagi produktów i wyrażaniu wyniku w kg (pełne dziesiątki w zakresie 100 kg).
- Dodawanie i odejmowanie ilości płynów i podawaniu wyniku w litrach (pełne dziesiątki w zakresie 100 l).
- Dodawanie i odejmowanie pełnych dziesiątek w zakresie 100, sprawdzaniu wyniku odejmowania za pomocą dodawania.
- Stosowanie wybranych przez ucznia strategii obliczeń podczas rozwiązywania zadań z treścią (posługiwanie się różnymi sposobami rozwiązań zadania (np. rysunek, schemat okienkowy).
- Porównywanie różnicowe (*o tyle więcej*, *o tyle mniej*) w rozmaitych sytuacjach życiowych.
- Praktyczne stosowanie przemienności dodawania w obliczeniach.
- Praktyczne korzystanie ze związków dodawania z odejmowaniem.

Zadania z treścią, w tym zadania tekstowe:

- Poszukiwanie różnych sposobów (metod) rozwiązywania zadań tekstowych.
- Rozwiązywanie i układanie zadań z treścią do sytuacji związanych z codziennym życiem, tematyką dnia itp.
- Przekształcanie zadań, ustalanie różnych wersji tego samego zadania.
- Rozwiązywanie i układanie zadań nietypowych.
- Rozwiązywanie prostych zadań na dodawanie i odejmowanie.
- Rozwiązywanie prostych zadań z treścią polegających na zastosowaniu porównywania różnicowego (o tyle więcej, o tyle mniej).
- Rozwiązywanie prostych zadań celowo źle sformułowanych.
- Uzupełnianie treści zadania danymi.
- Rozwiązywanie zadań z kilkoma poprawnymi odpowiedziami.
- Matematyzowanie sytuacji konkretnych: opisywanie językiem matematycznym różnych sytuacji w zabawie, na wycieczce, podczas czynności porządkowych itp.
- Rozwiązywanie prostych zadań z treścią, zapisywanie za pomocą znaków cyfr i znaków działań matematycznych.

Dokonywanie pomiarów, wykorzystanie matematyki w praktyce i codziennym życiu:

- Mierzenie długości, szerokości, wysokości za pomocą różnych miar (stopa, łokieć, kroki itp.).
- Porównywanie wyników pomiaru.
- Używanie – w sytuacjach życiowych – jednostek miary: m, cm; wykonywanie łatwych obliczeń dotyczących miar.
- Odmierzanie potrzebnej ilości płynu za pomocą szklanki, butelki.
- Wlewanie płynu do naczyń o tej samej pojemności, a różnym kształcie i wyciąganiu wniosków.
- Praktyczne posługiwanie się jednostką: litr i skrótem l.
- Mierzenie temperatury, posługiwanie się termometrem, odczytywanie wskazań termometru.
- Ważenie za pomocą wagi szalkowej i porównywaniu przedmiotów lżejszych i cięższych.
- Odczytywanie wyników ważenia i próby ich zapisywania.
- Rozpoznawanie polskich monet i banknotów będących w obiegu.
- Nabywanie umiejętności oszacowania kwoty posiadanych pieniędzy, a ceną określonego towaru.
- Dodawanie i odejmowanie złotych w zakresie 100 zł, stosowanie różnych możliwości.
- Dodawanie i odejmowanie groszy w zakresie 1 zł, stosowanie różnych możliwości.
- Zachowanie wartości monet o wyższym nominale przy dobieraniu monet o niższym nominale.
- Wydawanie reszty w zabawie.
- Uświadamianie zjawiska zadłużenia się.
- Poznawanie wartości nabywczej pieniędzy.
- Zwracanie uwagi na zjawisko odmienności monet i banknotów będących w obiegu w różnych krajach (np. w Polsce – złotówka, w Niemczech – euro).
- Próby podawania i zapisywania daty.
- Próby wymieniania kolejności: dni tygodnia, miesięcy.
- Próby odczytywania daty z kalendarza.
- Próby porządkowania dat chronologicznie.
- Odczytywanie wskazań zegarów – z wyświetlaczem cyfrowym i ze wskazówkami – w systemie dwunastogodzinnym.
- Próby posługiwania się pojęciami: godzina, pół godziny, kwadrans, minuta, sekunda.
- Wykonywanie prostych obliczeń zegarowych związanych z codziennymi życiowymi sytuacjami.
- Wnioskowanie o zmianach (odwracalnych i nieodwracalnych).
- Dostrzeganie sposobu wykonywania czynności i stosowaniu go przez analogię w sytuacji podobnej.
- Próby określania przyczyny na podstawie znajomości skutku.
- Podejmowanie prób przewidywania skutku na podstawie znajomości przyczyny.
- Odczytywanie i zapisywanie danych w prostej tabeli.
- Układanie i rozwiązywanie zagadek, rebusów itp.
- Tworzenie (wymyślanie) i konstruowanie gier.
- Korzystanie z instrukcji, przepisów kulinarnych.

- Próby planowania (np. przebiegu uroczystości rodzinnej, klasowej).
- Porównywanie parametrów – np. rozwoju fizycznego: wzrost, waga oraz osiągniętych wyników sportowych (np. pomiary czasu biegu, odległości w skoku w dal itp.).
- Udział w grach (planszowych, terenowych) i wykorzystanie umiejętności obliczania, szacowania, przewidywania skutków.
- Udział w zabawach tematycznych (np. w sklep, pocztę).

ZAJĘCIA KOMPUTEROWE

Posługiwanie się komputerem:

- Umiejętność włączania i wyłączania komputera.
- Nazywanie elementów zestawu komputerowego.
- Posługiwanie się myszą i klawiaturą.
- Umiejętność podłączenia słuchawek i głośników.
- Uruchomienie płyt z grą, animacją, filmem, danymi.
- Korzystanie z wybranych opcji w programach.
- Obsługa prostych programów edukacyjnych.
- Korzystanie z multimediów dla dzieci.
- Oglądanie zdjęć.
- Próby pisania liter i wyrazów z wykorzystaniem edytora tekstu.
- Rysowanie za pomocą edytora grafiki (np. z wykorzystaniem gotowych figur geometrycznych).
- Próby korzystania z Internetu (wybrane strony, w tym strona szkoły, strony dla dzieci, gry multimedialne i edukacyjne).

Zasady higienicznej i bezpiecznej pracy przy komputerze:

- Korzystanie z komputera zgodnie z zasadami ustalonymi z nauczycielem dotyczącymi właściwej postawy, odległości wzroku o monitora, czasu spędzonego przy urządzeniu.
- Korzystanie z Internetu pod opieką nauczyciela.

Korzystanie z informacji:

- Próby wyszukania informacji na dany temat na podanej stronie internetowej i korzystanie z nich.
- Próby korzystania z wyszukiwarek internetowych.

ZAJĘCIA TECHNICZNE

Wychowanie techniczne i znajomość środowiska technicznego:

- Obsługa i sposób działania urządzeń gospodarstwa domowego (np. odkurzacz, latarki, zegara).
- Określanie „drogi” wytwarzania produktu – od składników lub materiału, po gotowy produkt.
- Poznawanie dawnych i obecnych sposobach wykorzystywania sił natury: wiatru i wody.
- Tworzenie kompozycji z dostępnych materiałów, w tym przyrodniczych.
- Majsterkowanie: wykonywanie np. latawca, wiatraczka, zegara, wagi, za pomocą materiałów dostępnych na co dzień, w tym surowców wtórnych i prostych narzędzi do majsterkowania.
- Próby rozróżniania materiałów: papieru, tektury, metalu, drewna, tworzywa sztucznego, materiałów włókienniczych.
- Planowanie czynności oraz wykonywanie prac z materiałów przeznaczonych do recyklingu, w tym „z czegoś niedobrego coś pożytecznego”.
- Odmierzanie potrzebnych ilości materiałów.
- Cięcie papieru i tektury.
- Nazywanie prostych narzędzi i urządzeń technicznych wykorzystywanych w gospodarstwie domowym.
- Znajomość nazw pojazdów wykorzystywanych do transportu (np. samochody, pociągi, samoloty, statki).
- Znajomość i rozróżnianie budowli różnego rodzaju (np. domy, mosty, budynki użyteczności publicznej).
- Budowanie z materiałów dostępnych w otoczeniu toru przeszkód, szafasu itp.

- Korzystanie z prostych schematów i instrukcji (np. do budowania latawca).
- Wykonywanie czynności związanych z nakrywaniem do stołu np. do przygotowanego drugiego śniadania.
- Przygotowywanie prostych posiłków (np. kanapki, sałatki owocowe lub sałatki warzywne, deser).
- Korzystanie z przepisów kulinarnych, próby tworzenia własnych.

Utrzymywanie porządku i bezpieczeństwa podczas korzystania z urządzeń technicznych:

- Używanie narzędzi i urządzeń technicznych zgodnie z ich przeznaczeniem.
- Zachowanie ostrożności podczas korzystania z urządzeń gospodarstwa domowego.
- Zachowanie porządku w miejscu pracy, nauki, zabawy, w szatni oraz w innych pomieszczeniach użyteczności wspólnej.
- Właściwe i bezpieczne korzystanie z urządzeń technicznych, w tym elektronicznych.
- Wypełnianie obowiązków dyżurnego.
- Okazywanie pomocy we wzajemnym utrzymywaniu porządku podczas działań wspólnych.
- Sprzątanie po sobie, wywiązywanie się z obowiązków.

Bezpieczeństwo na drodze:

- Bezpieczne poruszanie się – jako pieszy i na rowerze – po drodze.
- Bezpieczne korzystanie ze środków komunikacji publicznej.

WYCHOWANIE FIZYCZNE I EDUKACJA ZDROWOTNA

Sprawność fizyczna:

- Marsz, bieg, marszobieg.
- Pokonywanie przeszkód naturalnych (w terenie) i sztucznych.
- Rzuty i chwytaki piłki, rzuty do celu i na odległość, próby toczenia, kozłowania, odbijania, prowadzenia piłki.
- Ćwiczenia równoważne z przyborami i bez przyborów oraz na przyrządzie.
- Wykonywanie przewrotu w przód.
- Jeżdżenie – do wyboru – na rowerze, rolkach.
- Skoki jednonóż, obunóż, przez niską przeszkodę oraz przez skakankę.
- Przyjmowanie pozycji wyjściowych i ustawianie się do ćwiczeń.
- Udział w grach i zabawach ruchowych, terenowych, mini zawodach sportowych.
- Mini-gry (np. piłka nożna, siatkówka, koszykówka, piłka ręczna).
- Znajomość i przestrzeganie zasad fair play.
- Respektowanie reguł gier, zabaw, zawodów i podporządkowanie się decyzjom sędziego.

Profilaktyka prozdrowotna i bezpieczeństwo:

- Znajomość i przestrzeganie zasad higieny osobistej.
- Znajomość podstawowych zasad zdrowego odżywiania.
- Rozumienie konieczności aktywności fizycznej dla zachowania zdrowia i sprawności fizycznej.
- Posiadanie wiedzy na temat zagrożeń chorobami, ich skutków oraz profilaktyki (np. zapobiegania przeziębieniom).
- Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa w trakcie zajęć ruchowych.
- Posługiwanie się sprzętem sportowym zgodnie z przeznaczeniem i zasadami bezpieczeństwa.
- Dbanie o prawidłową postawę ciała, szczególnie podczas siedzenia przy stole, w ławce i przy komputerze.
- Praktyczna znajomość zasad wzywania pomocy w sytuacji zagrożenia zdrowia, czy też niebezpieczeństwa.
- Praktyczna znajomość zasad proszenia o pomoc dorosłych oraz zasad udzielania pierwszej pomocy.
- Świadomość konieczności wybierania bezpiecznych miejsc do zabaw, szczególnie podczas wakacji i przebywania poza kontrolą dorosłych.

6. Wybrane propozycje ciekawych metod, pomysły do wykorzystania, uwagi o realizacji:

Metoda projektu

Projekt edukacyjny to „takie zadanie, realizowane przez uczennice i uczniów, które:

- ma określone cele, zaplanowane działania i rezultaty;
- na ogół jest realizowane w zespołach, które odpowiadają za poszczególne zadania, a na ich czele stoi lider;
- ma określony czas realizacji (na ogół od kilku dni do kilku tygodni);
- wymaga od uczennic i uczniów wyszukiwania informacji, ich krytycznej analizy, zaprezentowania efektów i oceny podjętych działań;
- ma planowy charakter, co znaczy, że zarówno nauczyciel/nauczycielka, jak i uczennice/uczniowie najpierw planują cele, zadania, sposób oceny efektów projektu, a następnie przystępują do działania (w trakcie realizacji projektu plan ten może być modyfikowany)“.

Realizacja projektu jest możliwa od najwcześniejszych lat szkolnych, choć oczywiście projekty w przypadku dzieci z klasy I będą jeszcze bardzo proste, i będą wymagały pomocy ze strony nauczyciela, choćby ze względu na fakt, iż dzieci nie potrafią jeszcze sprawnie pracować w grupach. Propozycje ciekawych projektów edukacyjnych znajdują się m.in. w bezpłatnych materiałach projektu współfinansowanego przez EFS „Z małej szkoły w wielki świat” (dostępne na stronie internetowej: <http://malazkola.pl/scenariusze-projektow-edukacyjnych>).

Uczniowie, którzy teraz rozpoczynają edukację, będą musieli w przyszłości sprawnie funkcjonować w społeczeństwie wiedzy. Będą musieli pracować w zespołach, współpracować z różnymi osobami i na różnych polach. Projekt jest metodą, która rozwija myślenie naukowe (uczniowie uczą się wnioskowania na bazie samodzielnie prowadzonych obserwacji), mają szansę na wykorzystywanie nowoczesnych technologii (wyszukiwanie, selekcjonowanie i korzystanie z informacji), nabywają umiejętności uczenia się poprzez zaspokajanie ciekawości, w naturalny sposób uczą się pracy zespołowej i odkrywają własne zainteresowania. Realizując projekt, są odpowiedzialni za jego efekty, w konsekwencji biorą odpowiedzialność za własne uczenie się.

Poniżej znajduje się przykładowe opracowanie tematu „Wędrówki po Europie” z wykorzystaniem metody projektu.

Cele projektu:

- Uczeń pozna wybrane aspekty kultury kilku krajów europejskich;
- Uczeń będzie ćwiczył współpracę w zespole;
- Uczeń zdobędzie doświadczenie w zakresie planowania i organizowania własnej pracy oraz czerpania satysfakcji z jej wykonania.

Przygotowanie projektu:

Zajęcia 1.

Nauczycielka wspólnie z uczniami przygotowuje plan realizacji zadania. Zaprasza uczniów do zajęcia się wybranymi aspektami kultury kilku krajów Europejskich. Dzieci dzielą się na grupy. Może to być podział np. poprzez losowanie nazwy kraju, którym zajmie się konkretna grupa.

Uczniowie odnajdują wybrany kraj na mapie Europy, próbują opisać jego kształt, oszacować odległość od Polski (np. daleko, czy też blisko naszych granic) i samorzutnie wypowiadają się, jeśli posiadają już wiedzę na temat tego kraju (może ktoś z dzieci zna jego flagę, wie, jakim językiem posługują się mieszkańcy, może odwiedziło ten kraj lub zna go z opowieści dorosłych). Następnie dzieci planują w grupach, czego chcą się dowiedzieć o wylosowanym kraju. Mogą zapisać lub narysować w uproszczony sposób (za pomocą piktogramów) listę zagadnień, które chciałoby opracować. Nauczyciel powinien dać uczniom możliwość samodzielnego ustalenia zagadnień do przygotowania, wyznaczając wcześniej, iż nie może być ich np. więcej niż trzy.

Następuje uzgodnienie, gdzie i w jakim terminie trzeba znaleźć odpowiednie materiały zgodnie z potrzebami danej grupy (zapisy na liście zagadnień do opracowanie).

Przykładowe zagadnienia:

- flaga, godło, hymn danego kraju, nazwa jego stolicy;
- charakterystyczne zabytki, elementy krajobrazu lub ciekawe miejsca;

- znane potrawy pochodzące z wybranego kraju;
- muzyka charakterystyczna dla danego kraju;
- sławni ludzie i ich dzieła;
- sporty „narodowe”;
- inne wg pomysłów dzieci.

Zajęcia 2.

Każda z grup opracowuje plan, w jaki sposób znajdzie informacje na podany temat, z kim porozmawia, gdzie i w jaki sposób przygotuje materiały, co jej będzie potrzebne, aby zaprezentować wybrany kraj pod kątem zagadnień, które dzieci opracują. Wszystkie pomysły można spisywać z pomocą nauczyciela (bez ich wartościowania (burza mózgów), a następnie spróbować wybrać kilka najlepszych i najbardziej realnych.

Zajęcia 3.

Szukanie informacji zgodnie z planem, z włączeniem np. bibliotekarki szkolnej, kucharek, rodziców, nauczyciela muzyki, nauczyciel przyrody, z wykorzystaniem albumów, dostępnych książek lub przewodników turystycznych, Internetu.

Zajęcia 4.

Przygotowanie prezentacji przez grupy.

Zajęcia 5.

Zaprezentowanie zgromadzonego materiału w dowolnej formie: album, plakat, wykonane zdjęcia, przygotowana potrawa, opowiadanie itp. Podsumowanie pracy zespołów i samoocena oraz ocena koleżeńska.

Marta Rok-Szymańska

Zasady pracy w systemie grup mieszanych wiekowo z uwzględnieniem organizacyjnej strony kształcenia

Na podstawie rozporządzenia MEN z dnia 28 maja 1997 roku w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach ogólnokształcących i zawodowych (Dz. Urz. MEN nr 6 poz. 29) "przewiduje się naukę w klasach połączonych z dwóch, a nawet trzech najbliższych sobie roczników uczniów".

W. Okoń tak opisywał klasy łączone: „...organizacja nauki w szkołach niżej zorganizowanych polegająca na prowadzeniu przez jednego nauczyciela w tym samym miejscu i czasie pracy z najmniej dwoma rocznikami uczniów (klasami). Klasy łączone tworzy się w szkole podstawowej na wsi, gdzie zbyt mała liczba dzieci nie pozwala na tworzenie normalnych klas. Ma to zazwyczaj miejsce w tych szkołach w których jest 1-4 nauczycieli” (W. Okoń, 1996). Podobnie pisze J. Nowacki, który zwraca uwagę na to, że treści poznawcze, kształcące i wychowawcze zawarte są w dwóch innych programach nauczania. Zwraca on uwagę również na założenia metodyczno-organizacyjne: dobrze wykonana praca to dobry plan, pracę należy dostosować do możliwości podopiecznych, dobrze wykonane zadanie może odbywać się przy dobrej współpracy obu klas, na ożywienie lekcji wpływa duża aktywność uczniów (J. Nowicki, 1985 s. 69).

Wielu nauczycieli, zwłaszcza w małych szkołach, staje przed wielkim wyzwaniem we wrześniu, kiedy to okazuje się, że będą pracowali w grupie różnowiekowej, czyli tzw. „klasach łączonych”. Nie raz słyszałam, że to bardzo ciężka praca, do czego to wszystko prowadzi, nie jest to dobre dla dzieci. A ja, pracując w klasach zróżnicowanych wiekowo od 2008 roku, nie wyobrażam sobie innego rozwiązania. Przyznaję, iż nauczyciel musi zmienić swoje przyzwyczajenia i stereotypy. Odrzucić trzymanie się sztywno przewodników, które i tak ograniczają nauczycieli. Prowadząc taką grupę, musimy być twórczy, ale to drobnostka, przecież każdy z nas ma wiele bardzo dobrych pomysłów. Ważnymi umiejętnościami, jakimi nauczyciele muszą się wykazać to przede wszystkim organizacja, dobre planowanie, pomysłowość i podzielność uwagi. Tak naprawdę nie należy się tego bać. Jest więcej pozytywów niż negatywów w prowadzeniu takich klas. Umożliwiają one naturalny rozwój uczniów zarówno emocjonalny, intelektualny jak i społeczny. Nie jedni z nas przypominają sobie słowa ich nauczycieli typu: „...Agata to już umie, a ty jeszcze nie”, co było poniżające. W grupie mieszanej każdego ucznia porównujemy z nim samym, a nie rówieśnikiem. Aby nasza praca przyniosła efekty oraz była ciekawa dla uczniów, oprócz prac pisemnych musimy pamiętać o takich formach zajęć jak, dramy, recytacje, konkursy. Zajęcia, które przeznaczamy na powtarzanie zdobytej wiedzy to świetny moment na wykorzystanie chwil i zorganizowanie konkursów. Osobiście często organizuje turnieje wiedzy, bazując na pomysłach zaczerpniętych z telewizji np. „Awantura o pytanie” polega z zespołowej pracy. Uczniowie podzielenie na cztery, czteroosobowe drużyny (2 osoby z klasy młodszej i 2 z klasy starszej), licytują pytanie punktami. Każdy zespół na początku zabawy na do dyspozycji 50 punktów. Prowadzący losuje karteczkę z kategorii: matematyka, polski, przyroda, muzyka, znani Polacy i licytują. Zespół, który wygra licytację odpowiada na pytanie, jeśli odpowie poprawnie zdobywa punkty, które znalazły się w puli z licytacji, jeśli nie to punkty przechodzą do kolejnego pytania. Ja widzicie są to reguły znanego teleturnieju. Zabawa jest dobrym rozwiązaniem, gdyż udział biorą wszystkie dzieci, uczniowie młodszy dowiadują się czegoś nowego a starsi utrwalają wiadomości.

Innymi pomysłami, jakie stosuje w swojej pracy, to wspólne czytanie fragmentów książek. Uczniowie siadają w kole, tak aby się wszyscy widzieli i chętnie osoby czytają wyznaczony tekst, a następnie wspólnie omawiają. Ważne jest, aby do czytania zachęcać młodszych. Tym sposobem stają się wyróżnieni i chętniej sięgają po książki czy czasopisma i doskonalą umiejętność czytania.

Bardzo lubię zajęcia przyrodnicze, na których mogę wykorzystać uczniów dwóch klas jednocześnie. Mam na myśli zajęcia, na których zapoznajemy się np. z owadami. Zadaję uczniom kilka dni wcześniej o złapanie i schowanie owada do słoika, bądź pudełka i przygotowanie krótkiej informacji, zrobienia plakatu na jego temat. Oczywiście uczniowie dzielimy w pary, ale tak aby pamiętać o mieszaniu ich między klasami. Po zaprezentowaniu wszystkich zdobytych owadów, przypominamy o humanitarnym traktowaniu zwierząt i wypuszczamy na dworzec owady. Zdarzają mi się sytuacje, gdzie uczniowie przynoszą owady, które znaleźli martwe. Możecie takie okazy zostawić w swoim klasowym kąci przyrodniczym. Pamiętajcie o innych zwierzętach. Niech uczniowie pobawią się w odkrywców przyrody. Ptaki i inne zwierzęta mogą fotografować. Takie zadanie to nie tylko poszerzenie swoich wiadomości, ale i zachęcenie do spędzania czasu na świeżym powietrzu.

Podczas realizowanie tematów, gdzie nie jesteśmy w stanie połączyć tematów np. klasa pierwsza – wprowadzenie litery, klasa druga nazwy czynności, czyli czasowniki. W takich momentach pamiętajmy o elementach lekcji, w czasie których uczniowie będą wspólnie pracować. Przygotowując takie tematy warto pamiętać, aby dobrać je tak, żeby równocześnie nie wprowadzać zupełnie nowych wiadomości dla obydwu klas. Jedna klasa może mieć cały temat a druga tylko częściowo.

Praca w grupach z dziećmi w różnym wieku ma swój początek w tradycyjnej edukacji, współczesnej jak i po za granicami naszego państwa. Jednym z takich przykładów jest pedagogika Marii Montessori, która zwracała uwagę na dużą rolę, jaką odgrywają dzieci we własnej edukacji. Zwraca uwagę na odpowiedzialność, czy opiekuńczość jaką zdobywają dzieci starsze oraz szybką adaptację i uczenie się przez naśladownictwo dzieci młodszych. Maria Montessori, i jak i Rudolf Steiner mówili, aby dzieci dzielić nie ze względu na wiek, lecz ich rozwój i jego możliwości.

Rozwój społeczny

Różnowiekowa grupa to rozwijanie więzi i współpracy, a nie rywalizacja. Podczas wspólnych zajęć i organizowania pomocy starszych młodszym to przecież nic innego, jak budowanie motywacji, która jest tak ważna w uczeniu się. Budujemy w ten sposób poczucie bezpieczeństwa i ufność. Dzieci w takich grupach, czy to w przedszkolu, czy też w szkole mają możliwość przejścia przez różne funkcje. Gdy we wrześniu do klasy pierwszej przychodzą dzieci, najczęściej z przedszkola, które było całkiem gdzie indziej, są zagubieni, wzrasta w nich poczucie nieśmiałości. Dzieci w najmłodszych grupach przedszkolnych płaczą, rodzice nie raz mówili mi o swoim niepokoju. Boją się, że ich pociechy będą odtrącone przez rówieśników, zaczną się moczyć w nocy, a może i nawet jąkać. To wielkie przeżycie dla tych maluchów to ogromny stres. Tu ważną rolę odgrywa nauczyciel, ale w grupie zróżnicowanej wiekowo to starsi koledzy i koleżanki odegrają ważniejszą rolę. To im najmłodszy zaufają. Oni w odpowiedni, mimo braku wykształcenia, będą potrafili ich pocieszyć i wprowadzić w świat przedszkolny i szkolny. Starsi uczniowie, którzy byli w takich kiedyś sytuacjach, będą potrafili podać pomocną i życzliwą dłoń. W taki sposób budują w sobie takie umiejętności, jak: wyrozumiałość dla młodszych, stają się pomocni, co buduje w nich poczucie wartości, dzielą się chętnie swoimi doświadczeniami przez co stają się dumni.

Rozwój intelektualny

Grupa zróżnicowana wiekowo to duży wkład nauczyciela w przygotowanie się do zajęć, ale nic nie cieszy bardziej, niż to kiedy widzimy efekty naszej pracy. A widzimy wtedy, kiedy obserwujemy, gdy uczniowie przekazują zdobyta już wcześniej wiedzę i umiejętności młodszym. Do tematu, który wprowadzamy, musimy przygotować wiadomości dostosowane do wieku oraz propozycje zadań o różnym stopniu trudności. Nie możemy oczywiście zapominać o dzieciach i uczniach ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jak i uzdolnionych. Ich również musimy wspierać i dawać możliwość rozwijania. Jest to oczywiście wymagające poświęcenia swojego czasu i twórczości, ale tworzy warunki do indywidualizacji pracy.

Rozwój komunikacji, tak istotny w dobie komputeryzacji, również nie pozostaje odosobniony. Podczas pracy starszych z młodszymi ci rozwijają swoje umiejętności językowe. Przy rozmowach na różne tematy, czy też opowiadaniu np.: przeczytanych książek, bogacą swoje słownictwo, uczą się kultury dialogu.

Rozwój emocjonalny

Uczniowie starsi w klasach łączonych, podczas pomagania młodszym, uczą się cierpliwości, tolerancji. Młodszy zaś uczą się rozwiązywania problemów, co jest korzystne, przecież najchętniej, najszybciej i najlepiej uczymy się od innych. Wspierając uczniów, nauczyciel powinien w takich grupach wiele czasu poświęcić, zwłaszcza na początku, na tłumaczeniu, jakie potrzeby i jakie emocje towarzyszą ich koleżankom i kolegom.

Jak rozpocząć pracę w klasie łączonej?

Na początku waszej wspólnej drogi ważne będą zajęcia adaptacyjne. Musimy pamiętać, że uczniowie starsi, dobrze znający szkołę i ciebie czują się swobodnie. Uczniowie młodsi, tak jak pierwszoklasiści, potrzebują poznania nie tylko szkoły jako budynku, ale i was jako znającego się już dobrze zespołu. Zasady obowiązujące w klasie na przykład w formie kontraktu, który zawieszycie w sali. Proponuję, aby zasady zachowania ustalać wspólnie, uczniowie wówczas będą się do niego stosować.

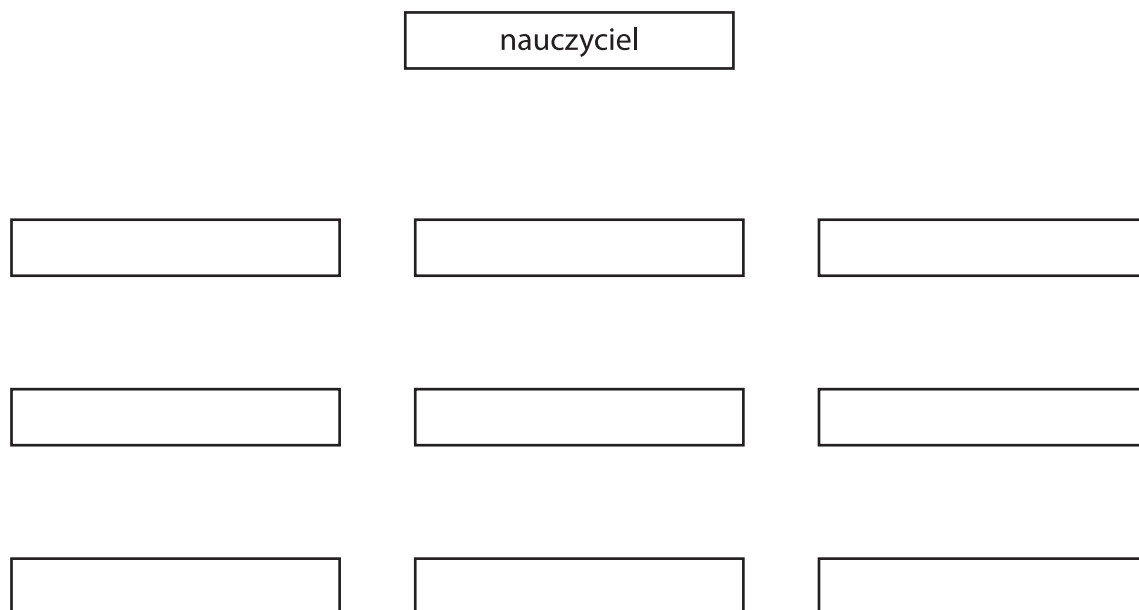
Zwróć uwagę na to, iż nie są to klasy oddzielnie, więc poświęćcie dużo czasu na integrację. Uważam, że przy każdej nadarzającej się okazji, takich jak uroczystości szkolne, uczniowie powinni wspólnie brać udział. Dobrą okazją na wspólne poznanie się i integrację są spotkania z rodzicami poza szkołą. Włączcie wszystkich rodziców w zorganizowanie, np. ; klasowych prązonek, czy pieczenie kiełbasek. To okazja, w której rodzice przekonają się, iż łączenia klas to dobre rozwiązanie a ich pociechy nie tracą niczego, wręcz przeciwnie.

Kolejnym istotnym elementem pracy w zespole różnowiekowy jest sala lekcyjna i jej wystrój oraz rozmieszczenie ławek. Ma to duży wpływ na efektywne nauczanie i przeprowadzenie zajęć w dość ciekawy sposób. Istnieje dużo możliwości ustawienia ławek, ale należy pamiętać, że każde ustawienie ma wady i zalety. Każde z ustawień zmienia rolę i postawę nauczyciela. Uczniowie będą odbierali jego pozycję i osobę różnie. Ustawienie ławek powinno być dostosowane do celu zajęć. Trudno jest wybrać jeden układ pasujący do wszystkich zajęć. Ja osobiście lubię co parę tygodni zmienić układ ławek oraz przesadzać uczniów, tak aby poznali się z innymi kolegami i koleżankami, nie tylko z tymi, których lubią najbardziej.

W obecnym czasie, kiedy to sześciolatki idą do klas pierwszych, powinniśmy zwrócić szczególną uwagę na układ stolików w sali. Oczywiście nie możemy zapomnieć o ich etapie rozwoju i tym, iż nie mogą oni całego dnia spędzić przy stoliku. W sali znajdziemy miejsce na dywan, gdzie można zorganizować wiele rodzajów zajęć.

Tradycyjne ustawienie ławek

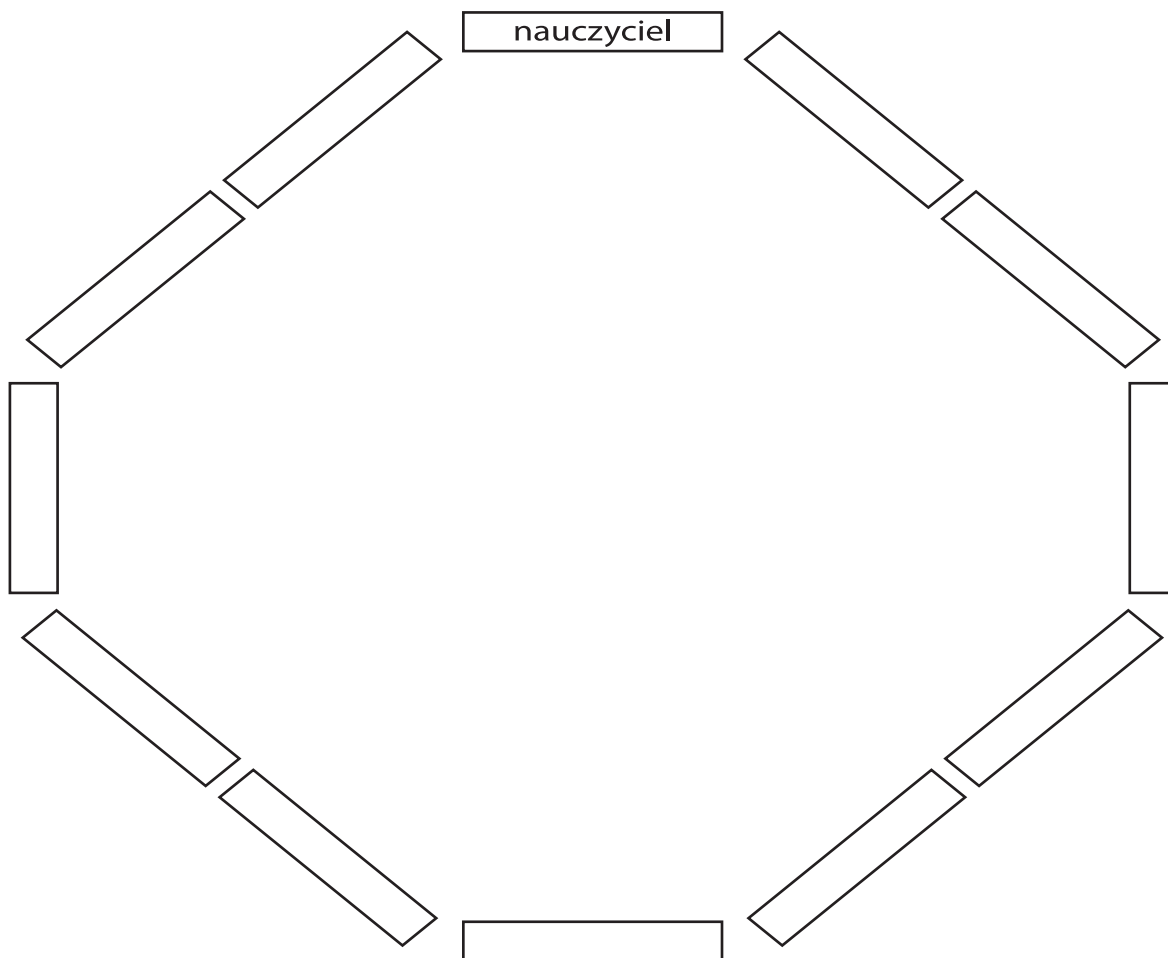
Nauczyciel znajduje się przed kilkoma rzędami ławek, w których siedzą uczniowie.

ZALETY	WADY
Praca indywidualna uczniów. Podczas pracy (testu), czyli w momencie, w którym zależy nam, aby uczniowie nie zaglądali do siebie wzajemnie.	Brak kontaktu wzrokowego nauczycieli z każdym z uczniów, co niesie za sobą wrażenie u nich, że nauczyciel nie zwraca na nich uwagi. Niektórzy uczniowie nie będą widzieli nauczyciela. Uczniowie siedzący z tyłu mają okazję do rozmowy lub zajmowaniem się czymś innym niż tematem zajęć. Praca w grupach jest utrudniona.

Krąg

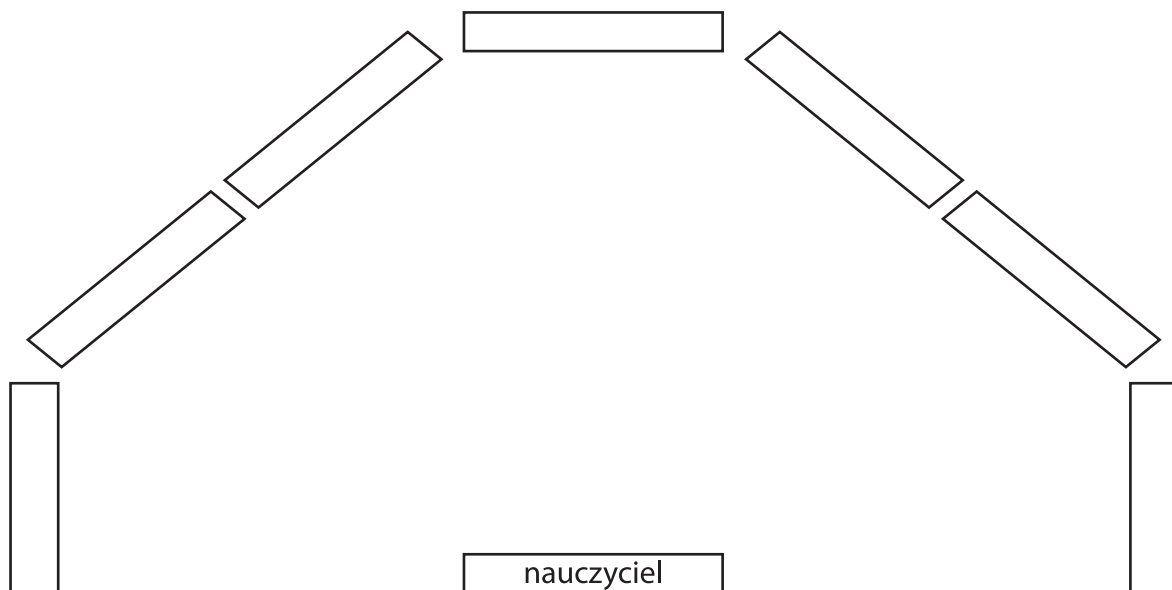
Nauczyciel wraz z uczniami tworzą krąg ustawiony ze swoich miejsc siedzących.

ZALETY	WADY
Gdy nauczyciel chce uczestniczyć w konkretnym typie zajęć. Gdy nauczyciel chce, aby uczniowie go dobrze wiedzieli. Gdy nauczyciel podczas dyskusji chce, aby uczestniczyli wszyscy uczniowie. Aby stworzyć przyjacielską atmosferę. Podczas pracy uczniowie nawiązują ze sobą kontakt wzrokowy.	Są uczniowie, którzy nie lubią być widoczni i peszy ich taka sytuacja. Oni będą zestresowani i nie będą brali udziału w zajęciach. Nauczyciela pozycja w zespole jest zaburzona. Takie ustawienie daje uczniom poczucie, iż nauczyciel jest jednym z ni, a nie przewodnikiem. Uczniowie w sąsiedztwie mogą rozmawiać na tematy nie związane z zajęciami. Będą tacy uczniowie, którzy siądą tyłem lub bokiem do tablicy.

Półokrąg

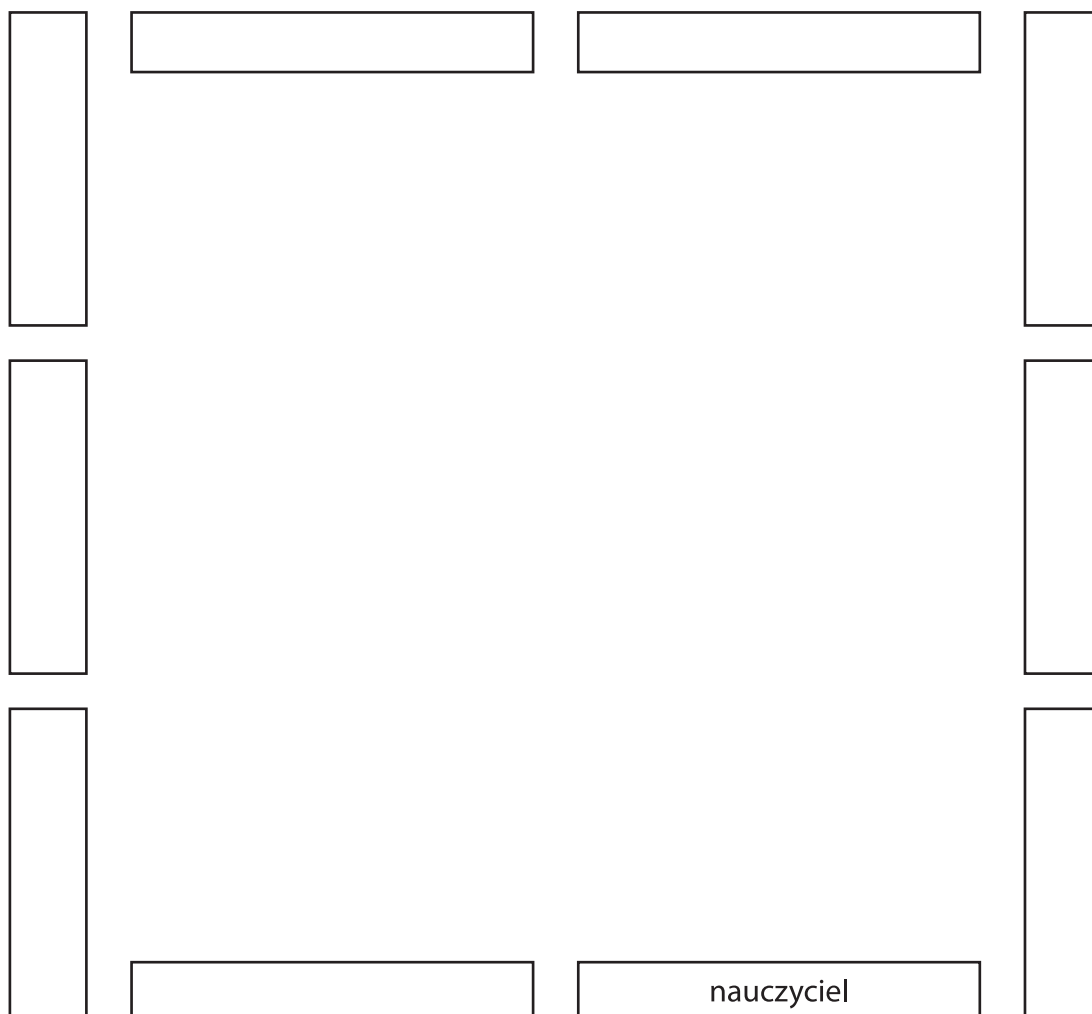
Uczniowie siedzą w ławkach ustawionych w półkolu, a nauczyciel stoi lub siedzi przed nimi.

ZALETY	WADY
Wszyscy uczniowie widzą nauczyciela. Nauczyciel widzi wszystkich uczniów. Łatwy kontakt wzrokowy z każdym z uczniów. Dobre ustawienie podczas pracy na tablicy. Łatwo kierować zespołem. Łatwa kontrola wykonywanej pracy każdego z uczniów. Łatwo przekazywać sobie pomoce z rąk do rąk. Łatwe prezentowanie swojej pracy przez każdego z uczniów bez wychodzenia z ławki.	Potrzebna jest duża sala, zwłaszcza gdy klasa liczy wielu uczniów.

Prostokąt

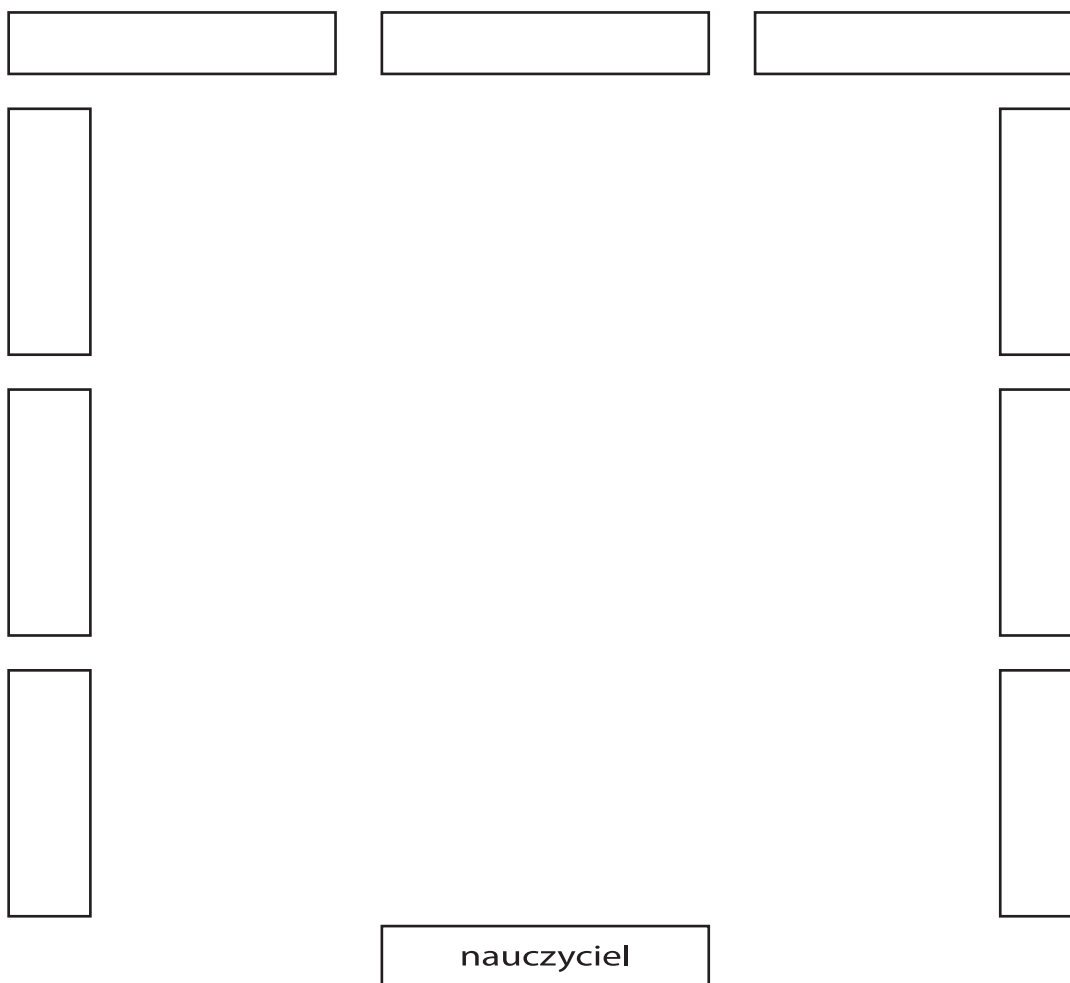
Nauczyciel siedzi wśród uczniów.

ZALETY	WADY
Gdy nauczyciel chce być częścią grupy. Aby uczniowie mieli poczucie równości. Nauczyciel może swobodnie dojść do każdego z uczniów.	Niektórzy uczniowie siedzą tyłem do tablicy. Potrzebna jest duża sala lekcyjna.

Nietypowy prostokąt

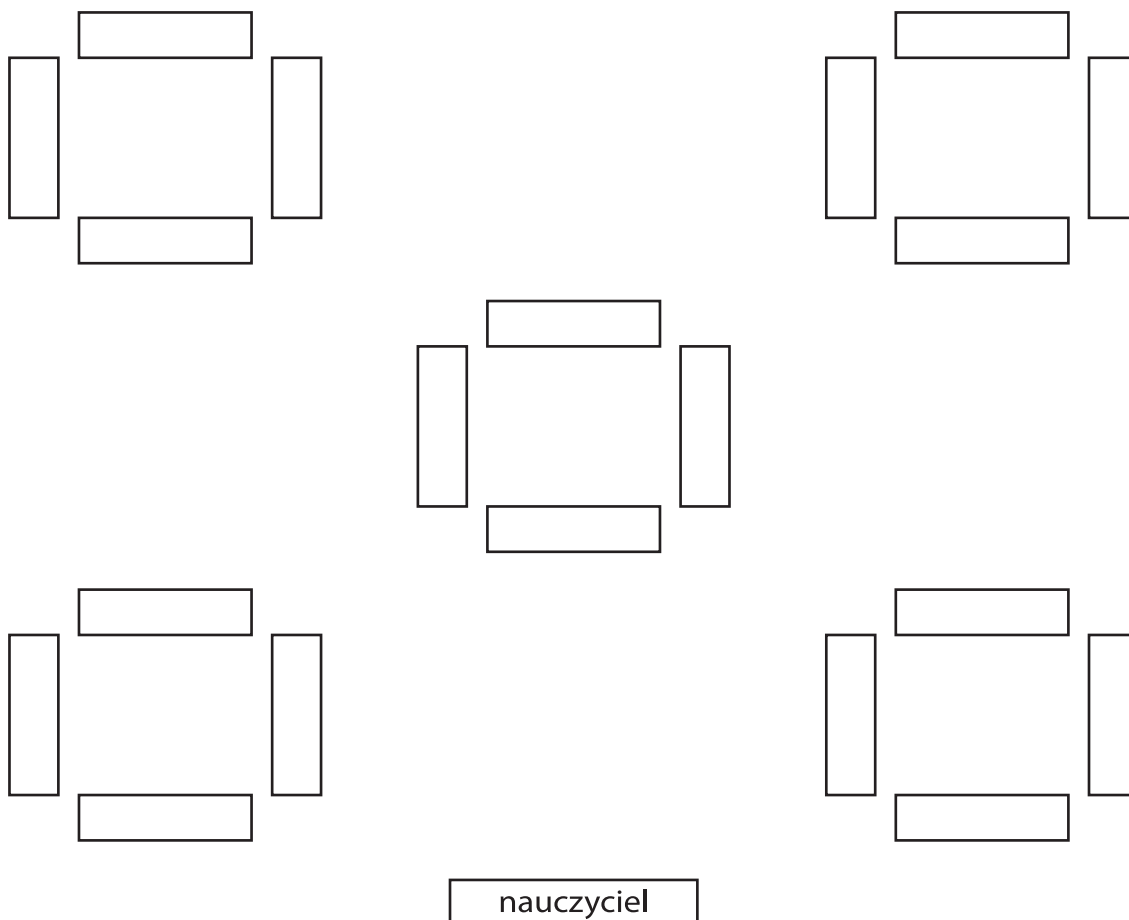
Uczniowie siedzą koło siebie, a nauczyciel osobno, lekko wysunięty.

ZALETY	WADY
Nauczyciel ma łatwy dostęp do uczniów. Uczniowie dobrze widzą nauczyciela. Nauczyciel dobrze widzi wszystkich uczniów. Dobrze widoczna jest tablica.	Niektórzy uczniowie, siedzący bokiem do tablic, mogą jej zbyt dobrze nie widzieć.

Zespołowe

Uczniowie tworzą grupy, nauczyciel siedzi osobno.

ZALETY	WADY
Nauczyciel może swobodnie poruszać się pomiędzy stolikami. Łatwa praca grupowa. Podczas zajęć praktyczny, podczas których uczniowie mają wykonać w grupie jakieś doświadczenie. Łatwa komunikacja uczniów w grupie. Rozwijają umiejętność współpracy.	Trudny dostęp nauczyciela do każdego z uczniów. Niektórzy uczniowie siedzą tyłem do tablicy. Wymaga dużej sali lekcyjnej. Może wprowadzić nieład, gdyż uczniowie mogą zacząć ze sobą rozmawiać na tematy niezwiązane z zajęciami.

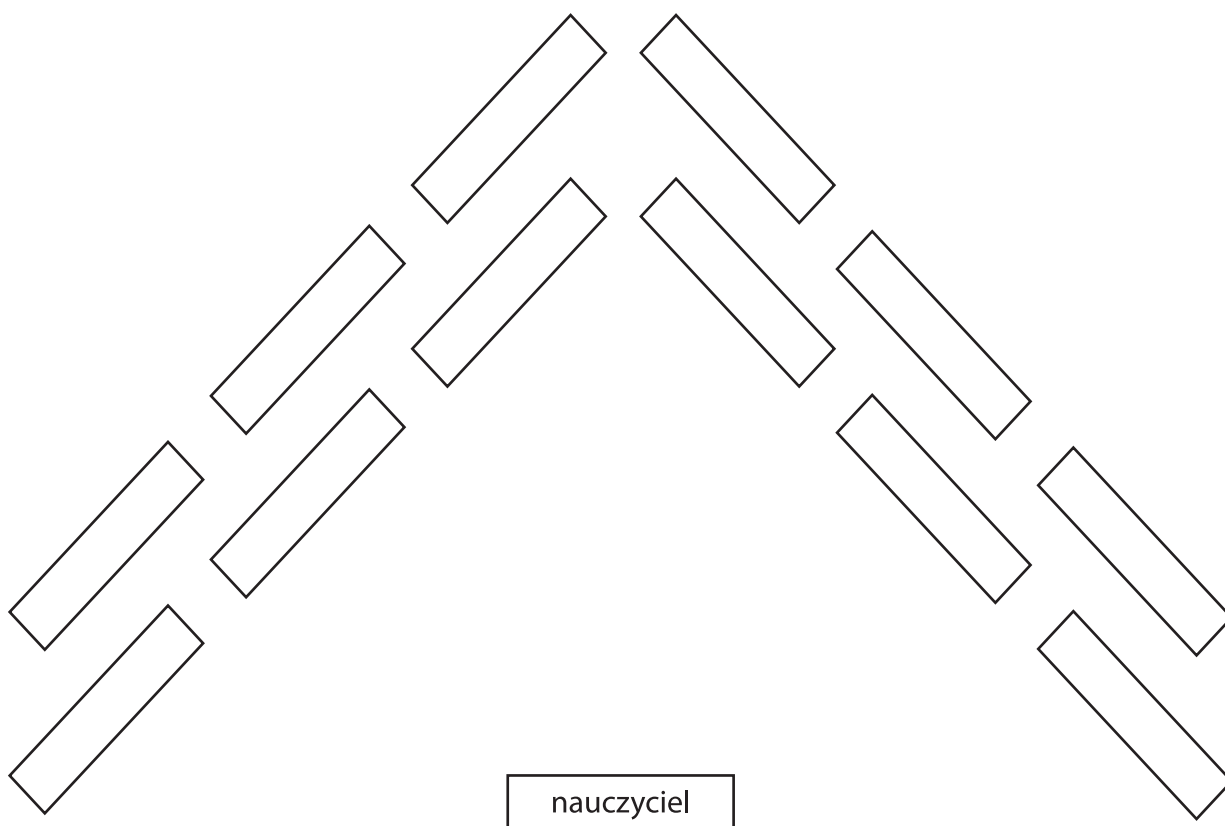
Konferencyjny

Nauczyciel siedzi z boku stołu, uczniowie wzdłuż niego.

nauczyciel

ZALETY	WADY
Dobra komunikacja. Podawanie sobie pomocy z rąk do rąk. Łatwy dostęp nauczyciela do każdego z uczniów. Nauczyciel dobrze widzi wszystkich uczniów.	Niektórzy uczniowie siedzą bokiem do tablicy. Brak możliwości zorganizowania pracy samodzielnej uczniów, gdyż mogą zaglądać do sąsiadów.

Kształt litery V

ZALETY	WADY
Przy dużej liczbie uczniów. Podczas odpowiedzi uczniowie widzą większą liczbę słuchaczy. Uczniowie siedzą przodem do tablicy. Zmniejsza dystans między uczniami.	Praca w grupach jest utrudniona.

Potencjał Uczenia się (BLP) w grupach mieszanych

Gay Claxton w swojej publikacji *Rozwijanie Potencjału Uczenia się* mówi o czterech aspektach uczenia się. Po pierwsze, zwraca uwagę na pomoc uczniom zdeterminowanym, czyli koncentracji nad wykonywanym zadaniem, wytrwałości, nie zwracaniu uwagi na to, co nas może rozpraszać. Po drugie, pisze o stawianiu się przedsiębiorczym, czyli dociekliwość, łączenie nowej wiedzy z już posiadaną. Po trzecie, budowaniu umiejętności refleksji, czyli zaplanowanie, skorygowanie w każdej chwili oraz wyciągnięciu odpowiednich wniosków. Po czwarte, najważniejsze (najtrudniejsze) to odwzajemnienie, czyli umiejętność współpracy, uczenie się przez naśladowanie i empatia.

Zdolności te są w sposób spontaniczny rozwijane u uczniów w klasach łącznych. Tak jak:

- „panowanie nad zakłóceniami” w chwili podjęcia nauki w klasie przez nowych uczniów, którzy muszą się skupić a otoczenie ich może rozpraszać;
- „wytrwałość”, gdy uczniowie muszą skończyć pracę w momencie, kiedy ich kolega już to zrobił i może siąść na dywanie;
- „zaabsorbowanie” – starsi uczniowie opowiadają nowym kolegom, czego się dobrego i ciekawego dowiedzą;
- „naśladowanie”, czyli obserwowanie starszych kolegów;
- „empatia”, zarówno starsi, jak i młodsi – umiejętne przejęcie sposobu myślenia innych;
- „współpraca” – uczenie się młodszymi i starszymi, uczenia się od siebie, bo każdy ma jakieś doświadczenia;
- „współzależność” – zdobycie wiedzy kiedy jest lepiej uczyć się samemu, a kiedy razem;
- „dociekliwość” – młodsi zadający dużo pytań o to, co już wiedzą starsi;
- „kapitalizacja” – starsi właściwie wykorzystują wiedzę, ucząc czy pomagając młodszymi.

Jak widać jest wiele sytuacji, w których spontanicznie rozwijamy dyspozycje i zdolności uczenia się. Pamiętać musimy, aby robić to pod własną kontrolą. Aby uczniowi, aby dobierać wszystko „ze smakiem”.

Praca w grupie

W dzisiejszym świecie, gdzie uczniowie muszą umieć odnaleźć się w różnych sytuacjach, nauczyciel powinien odejść od stosowania na zajęciach metod podających i zacząć stosować techniki aktywizujące. Rozwijają one abstrakcyjne myślenie, działanie strategiczne. Jedną z sytuacji, które to umożliwiają, jest praca w grupach. Dzięki takiej pracy uczniowie rozwijają umiejętność planowania swojej pracy, twórcze rozwiązywanie problemów. Jest ona również ważna w pracy z uczniem słabym, ponieważ umożliwia nabywanie wiary we własne siły. Praca w takiej formie uczy tolerancji i życzliwości, zwiększa motywację i chęć do pracy.

Podczas pracy w zespołach mieszanych dobrym rozwiązaniem jest praca grupowa, o której pisał również C. Freinet. Zwracał uwagę na ekspresję słowa w gazetkach szkolnych, korespondencji itp. Możemy to wykorzystać przez pracę w zespołach, dzieląc uczniów tak, aby w każdym zespole byli uczniowie jednej, jak i drugiej klasy.

Przy organizacji pracy grupowej w swoich zespołach zorganizujcie im pracę tak, aby dostosowana była ona do ich możliwości oraz tematu. Nie musicie każdej grupie dawać tych samych problemów. Projekt możecie podzielić na etapy, które dacie zespołom i potem scalicie je w całość. Uczniowie, pracując na krótkoterminowy sukces będą mieli możliwość większej mobilizacji. Po przedstawieniu efektów każdej z grup, zobaczą jeden wspólny sukces, który nauczy ich współpracy.

C. Freinet zwraca uwagę na stosowanie fiszek. Są one doskonałym zadaniem w momencie, kiedy któryś z zespołów skończy pracę wcześniej. Przygotujcie je sobie i umieście w sali w zasięgu uczniów.

Proponuję, abyście je zalaminowały, by służyły wam długo. Podzielcie je na różne stopnie trudności, oznaczając je kolorami. Tego rodzaju praca może uzupełniać braki bądź rozwijać umiejętności edukacyjne. Zadania bądź ćwiczenia znajdujące się na nich umożliwią pracę według własnych możliwości i tempa.

Bibliografia

- Claxton Guy, *Rozwijanie Potencjału Uczenia się*, tłum. Lidia Wollman, Katowice 2013
- Nowicki J. *Organizacja procesu nauczania w klasach łączonych*, Warszawa 1985.
- Okoń Wincenty, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 1996.
- Spitzer M., *Jak uczy się mózg*, Warszawa 2007.
- Wollman Lidia: *Rozwijanie potencjału Uczenia się w społecznej przestrzeni edukacji*, Katowice 2013.
- Żylińska Marzena: *Neurodydaktyka*, Toruń 2013.

Warto przeczytać:

- Dąbrowski M., *Pozwólmy dzieciom myśleć. O umiejętnościach matematycznych polskich trzecioklasistów*, Warszawa 2008.
- Fechner Sędzicka I., Barbara Ochmańska, Wiesława Odrobina, *Rozwijanie zainteresowań i zdolności matematycznych uczniów klas I-III szkoły podstawowej*, Warszawa 2012.
- Freinet Celestyn, *Niezmiennie prawdy pedagogiczne*, Otwock-Warszawa 1993.
- Krygowska Z., *Zarys dydaktyki matematyki, tom I*, WSiP, Warszawa 1997.
- Moroz H., *Liczby w kolorach*, w: Z. Semadeni (red.) *Nauczanie początkowe matematyki, tom III*, Warszawa 1985.
- Pęczkowski Ryszard, *Funkcjonowanie klas łączonych w polskim systemie edukacji*, Rzeszów 2010.
- Skura M., M.Lisicki, *Na progu. Ile w dziecku ucznia, a w nauczycielu mistrza? O co chodzi w pierwszej klasie?*, Warszawa 2012.
- Wilam A., *Jak i czego uczy Uniwersytet Dzieci – metoda pytań i doświadczeń*, <http://www.uniwersytetdzieci.pl/texts/view/118> (dostęp: 27.07.2014).
- Zatorska M., A. Kopik, *Wielointeligentne odkrywanie świata*, Warszawa 2012.
- Zatorska M., *Drogowskazy wielointeligentnej edukacji*, Warszawa 2014.
- Zatorska M., *Drogowskazy wielointeligentnej edukacji*, Warszawa 2014.
- <http://webquest.furgol.org/> dostęp dn. 12 sierpnia 2014r.